

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SUÇLU ÇOCUKLARDA SOSYO-DEMOGRAFİK
ÖZELLİKLER İLE EBEVEYN TUTUM ALGISİNİN
ÇOCUK SUÇLULUĞUNA KATKISI**

Kamil TEKER

**ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI A.B.D.
SOSYAL PEDIATRİ YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Sevgi BAŞKAN**

2010 – ANKARA

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	i
İçindekiler	ii
Önsöz	v
Simgeler ve Kısaltmalar	vii
Çizelgeler	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. Giriş	1
1.2. Varsayımlar	3
1.3. Sınırlılıklar	3
1.4. Tanımlar	3
1.5. Suç Kavramı	4
1.6. Çocuk Hakları	9
1.7. Yasa ve Çocuk	11
1.8. ÇMK'da (Çocuk Mahkemeleri Kanunu) Çocuk	13
1.9. Çocuk Suçluluğunun Tarihçesi	15
1.10. Çocuklara Şuç İşleten Nedenler	17
1.10.1..Bireysel Nedenler	17
1.10.1.1. Biyolojik Yaklaşım	17
1.10.1.2. Psikolojik Yaklaşım	20
1.10.1.3. Psiko -Sosyal Yaklaşım	21

1.10.2. Çevresel Nedenler	24
1.10.2.1. Ebeveynler ile Çocuğun İlişkisi	24
1.10.2.2. Ailedeki Disiplin Anlayışı	26
1.10.2.3. Ailenin Ekonomik Durumu	27
1.10.2.4. Aile Çevresi ve Suçluluk	28
1.10.2.5. Ebeveynlerin Eğitim Durumu	29
1.10.2.6. Ailedeki Birey Sayısı	30
1.10.2.7. Ailedeki Suçlu Birey	31
1.10.2.8. Kentleşme ve Göç	31
1.10.2.9. İstenmeyen Çocuk	33
1.10.2.10. Okul ve Ev Dışındaki Zaman	34
1.10.2.11. Çocuk İşçiliği	35
1.10.2.12. Parçalanmış Aile	37
1.10.2.13. Okul ve Suç	38
2. GEREÇ VE YÖNTEM	40
2.1. Araştırmanın amacı	40
2.2. Araştırmanın önemi ve gerekçesi	40
2.3. Araştırmanın Modeli	41
2.4 Evren ve Örneklem	41
2.5. Veri Toplama Araçları	42
2.4. Kişisel Bilgi Formu	42
2.5. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)	43
2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi	44
3. BULGULAR	45

3.1. Yaş	45
3.2. Suç Türleri	45
3.3. Ailenin Gelir Düzeyi	45
3.4. Annenin sağlık durumu	46
3.5. Babanın sağlık durumu	48
3.6. Ailenin medeni durumu	48
3.7. Ebeveynlerin Hayatta olma Durumları	48
3.8. Ailenin büyüklüğü	49
3.9. Annenin Mesleği	50
3.10. Babanın Mesleği	50
3.11. Ailenin İkamet Ettiği Konutun Özelliği	51
3.12. Annenin Günlük Çalışma Süresi	52
3.13. Babanın Günlük Çalışma Süresi	52
3.14. Babanın Anneye Şiddet Uygulaması	53
3.15. Ebeveynlerin Eğitim Durumu	54
3.16. Aile Değerlendirme Ölçeği güvenilirlik analizi	55
3.16.1. Problem Çözme	55
3.16.2. İletişim	56
3.16.3. Roller	58
3.16.4. Duygusal Tepki Verebilme	60
3.16.5. Gereken ilgiyi gösterme	61
3.16.6. Davranış kontrolü	62
3.16.7. Genel işlevler	64
3.17. ADÖ'nün Sosyo-demografik Özelliklerle Karşılaştırılması	65

3.17.1. Suç türüne göre	66
3.17.2. Ebeveynlerin öz olma durumu göre	69
3.17.3. Ailenin ikamet ettiği konutun özelliğine göre	70
3.17.4. Ailenin gelir düzeyine göre	71
3.17.5. Annenin günlük çalışma süresine göre	72
3.17.6. Babanın günlük çalışma süresine göre	73
3.17.7. Babanın anneye fiziksel şiddet uygulamasına göre	76
3.17.8. Ailenin büyüklüğüne göre	77
3.17.9. Ailenin ikamet yerine göre	79
3.17.10. Anne-babanın birlikteliğine göre	80
3.17.11. Ebeveynlerin eğitimine göre	81
4. TARTIŞMA	84
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	100
ÖZET	104
SUMMARY	106
KAYNAKLAR	108
EKLER	126
EK – A : Aile Değerlendirme Ölçeği	126
EK – B: Sosyo-demografik statü anket soruları	130
EK – C: Çizelge – 1: ADÖ alt ölçeklerinin Frekans İstatistiği	134
EK – C: Çizelge – 2: ADÖ alt ölçeklerinin Korelasyon Tablosu	134
EK – C: Çizelge – 3: Araştırma grubunun suç türüne göre ADÖ'nin alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması	135
EK – C: Çizelge – 4: Araştırma Grubunun Ailenin Büyüklüğüne Göre ADÖ'nin Alt	

Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	135
EK – C: Çizelge – 5: Araştırma Grubunun Ebeveynlerinin Öz Olma Durumuna göre ADÖ'nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması	136
EK – D T.C Adalet bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden alınan izin belgesi	137
ÖZGEÇMİŞ	138

ÖNSÖZ

Çocuk sağlığı ve hastalıkları mesleğini etkili, başarılı ve doğru icra etmek için çocuğun sosyal ve kültürel özelliklerinin teşhis, tedavi ve takip aşamalarında göz önünde bulundurulması gerektiğine inanıyorum. Mesleğimizin çocuk sağlığının korunmasına dair bölümü, çocuk sağlığına hizmet etmek açısından en önemli kısmı teşkil etmektedir. Sağlıklı çocuk şiarının gerçekleşmesi için çocuğun biyo-psiko-sosyal parametrelerinin doğru ve uyumlu işlerlik kazanması şarttır. İdeal büyüme ve gelişmesi olan çocuğun fiziksel ve biyo-kimyasal incelemelerin normal olması, sağlıklı bireyin yetişmesi için yeterli ölçüt değildir. Biyo-fiziksel özellikleri normal olup, kanunla ihtilaf haline düşmüş çocukların, sosyo-demografik özelliklerinin bireyin sağlığının korunmasına olan katkısına dikkat çekmek amacıyla, bu çalışmanın yapılması planlandı.

Gerek tez konumu seçerken, gerekse araştırmamı yürütürken olumlu yaklaşımıyla beni yönlendiren, her zaman değerli katkılarını gördüğüm ve bilgisinden istifade ettiğim sevgili danışman hocam Sayın Prof. Dr. Sevgi BAŞKAN'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Fikirlerime fikir katan ve eleştirileri ile beni her zaman bir adım daha ileri götüren hocam Sayın Prof. Dr. Betül ULUKOL'a, yüksek lisans kayıt izni döneminde gösterdiği olumlu tutumu nedeniyle dönemin sağlık bilimleri enstitüsü müdürü hocam Sayın Prof. Dr. Rıfat VURAL'a, tez uygulama olsun, yazım aşaması olsun, her türlü güçlüğü göğüslememde bana maddi ve manevi karşılığı ödenemez yardımları olan sevgili eşim Meltem TEKER'e teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmanın saha çalışması için gerekli izni veren ve katkılarını esirgemeyen T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'ne ve tüm personeline teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca beni motive eden sevgili anneme, babama ve

kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Bizi yarının saygın ve güçlü bireyleri olmak üzere hayata hazırlayan öğretmenlerimize olan minnet ve şükranlarımı tüm öğretmenlerim adına, öğretmenlik mesleğini 38 yıl severek büyük fedakarlık ve özveriyle icra eden sevgili annem Günal GÖYDAĞ'a teşekkür ederek belirtmek istiyorum.

Çocukların suça bulaşmaması için gereken düzenlemelerin yapılması dileği ile tez çalışmasını yarının güzel çocukları adına çocuklarım D.J. Aras TEKER ve R.A. Miralper TEKER'e ithaf ediyorum.

SİMGELER VE KISALTMALAR

1- Aile Değerlendirme Ölçeği	ADÖ
2- Kanunla İhtilaf Halindeki	KİH
3- Sosyo-ekonomik statü	SES

ÇİZELGELER

Çizelge – 3.a. Tablo – 3.a. Araştırmaya katılan çocukların yaş, suç türleri ve ailenin gelir düzeyine göre dağılımı	47
Çizelge – 3.b. Anne ve babanın sağlık durumu	49
Çizelge – 3.c. Ebeveynlerin medeni durumu ve ailenin büyüklüğüne göre dağılımı	51
Çizelge – 3.d. Ebeveynlerin Mesleği	52
Çizelge – 3.e. Ailenin ikamet ettiği konutun özellikleri	53
Çizelge – 3.f. Ebeveynlerin Günlük Çalışma Süresi	54
Çizelge – 3.g. Babanın anneye fiziksel ve sözel şiddet uygulaması	55
Çizelge – 4.g. Ebeveynlerin Eğitim Durumu	57
Çizelge – 3.16: ADÖ'nün Alt ölçeklerinin Cronbach's Alpha değerleri	68
Çizelge-4.17.1.1. Araştırma grubunun suç türüne göre ADÖ'nin alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması	70
Çizelge-4.17.1.2. Post Hock testleri: Bağımlı Değişken İletişim	71
Çizelge - 4.17.2.1. Araştırma Grubunun Ebeveynlerinin Öz Olma Durumuna göre ADÖ'nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması: Davranış Kontrolü	73
Çizelge - 4.17.2.2. Post Hock testleri: Bağımlı Değişken Davranış Kontrolü	73
Çizelge - 4.17.3.1. Araştırma Grubunun Ailenin İkamet Ettiği Konutun Özelliğine Göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	75
Çizelge - 4.17.4. Araştırma Grubunun Ailenin Gelir Düzeyine göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	76
Çizelge - 4.17.5. Araştırma Grubunda Annenin Günlük Çalışma Süresine Göre	

ADÖ'nin Alt ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	77
Çizelge - 3.18.7.1. Araştırma Grubunun Babanın Günlük Çalışma Süresine göre ADÖ'nin alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	78
Çizelge - 3.17.7.1. Araştırma Grubunda Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulamasına Göre ADÖ'nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması	81
Çizelge - 3.17.7.2. Araştırma Grubunda Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulamasına Göre ADÖ'nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması	81
Çizelge - 3.17.8. Araştırma Grubunun Ailenin Büyüklüğüne Göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	83
Çizelge - 3.17.9.1. Araştırma Grubunda Ailenin İkamet Yerine Göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması: problem çözme alt ölçeği	84
Çizelge - 3.17.9.2. Araştırma Grubunda Ailenin İkamet Yerine Göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	84
Çizelge - 3.18.11. Araştırma Grubunda Öz Anne-Babanın Birlikteliğine Göre ADÖ'nin Alt Ölçekleri Ortalamalarının Karşılaştırılması	85
Çizelge - 3.17.11. Araştırma Grubunda Annenin Eğitimine Göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	87
Çizelge - 3.17.11. Araştırma Grubunda Babaların Eğitimine göre ADÖ'nin alt ölçeklerin ortalamalarının karşılaştırılması	88

1. GİRİŞ

Bütün canlılar genetik kodlarında belirlenen özellikleri ile dünyaya gelmektedir. Biyolojik yapının taşıdığı potansiyel özelliklerin şekillenmesini, yaşadığı çevredeki sosyal ilişkiler sağlamaktadır. Sosyal ilişkilerde doğru yanlış ikilemini, üretim ilişkilerinin yön verdiği din, ahlak ve hukuk sistemi belirlemektedir. Toplumsallaşan bireyde kasıt, mevcut kuralları içselleştirmiş veya en azında özel yaşamı dışındaki ilişkilerinde bu kuralları ihlal etmeyen, birey kastedilmektedir. Mevcut hukuk sisteminin kime, neye nasıl hizmet etmekte olduğu ayrıca başka bir tartışma konusudur. Yasalara bağlı kalmayanın toplumsallaşmasında kusur olduğu anlaşılmalıdır. Sosyal ilişkilerde bireyi yönlendiren ana etmen ilişkilerden sağladığı faydadır. Çıkar temelli düşündüğümüzde mevcut düzende kendisine yaşama şansı bulamayan bireyin, kanunla ihtilaf haline gelmemesi beklenmemelidir. Hele de bu birey çocuk ise ve toplum hayatı o çocuğa değer vermiyorsa, varlığına ve yaşadığı acılara kayıtsız kalan toplumdan ölç alma davranışına yönelmesi, doğal bir sonuç olarak kabul edilmelidir.

Çocuk içinde bulunduğu toplumla uyumunu sağlayamadığında karşımıza en basitinden uyum ve davranış bozuklukları olan, en kötüsünden madde bağımlısı olmuş, toplum hayatının devamını sağlayan yazılı ve yazılı olmayan kurallarını hiçe sayan ve kural ihlal etme davranışını alışkanlık haline getiren diğer bir değişle suç işleyen asi bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suç bir sonuç olarak ele alınmalıdır. Herhangi bir bireyin işlediği suçun sebeplerini anlamaya yönelik detaylı incelemeler yapıldığında görülecektir ki, büyüdüğü konuttan, ebeveynleri ile kurduğu ilişkinin kalitesine, yaşadığı mahalleden, okuduğu okulun donanım özelliklerine, ailenin ekonomik durumundan ailedeki birey

sayısına, taşıdığı genetik potansiyelden fiziksel yapısına kadar çok sayıdaki biyo-psiko-sosyal belirleyici faktörler değişen ağırlıkta etkili olabilmektedir. Bu açıdan her suçta sadece failin tek ve yegane sorumlu olduğu yaklaşımı, doğru olmayan bir yaklaşımdır. Toplum hayatını düzenleyen gelenek ve göreneklerin hastalıklı yanlarını görmezden gelerek veya varolan üretim ilişkileri ile gelir dağılım adaletsizliği yaratan, anne-babaları işsizliğe, yoksulluğa mahkum eden sistemi red ederek suçun önüne geçilemez. Bireyin sağlıklı varoluşunun gelişimi ve devamı için gerek alt yapı olanakları ve gerekse üst yapı kurallarının doğru işleyen yapıya kavuşturulması şarttır. Bu anlamda sağlıklı çocuğun gelişimi için koruyucu tedbirlerin alınması ne kadar etkili ise suçun önlenmesi için gerekli koruyucu tedbirlerin alınması o oranda etkili ve hayatidir. Suç ve suçlular ile mücadele polis, mahkeme, ceza evi üçlemesi ile yeterli ve etkili sonuca ulaşamaz.

Modern çocuk sağlığı hizmetinde poliklinik şartlarında görülen çocuğun güncel sorununa reçete vermenin yeterli olmadığı kabul edilmektedir. Çocuğun mensubu bulunduğu ailenin sosyo-demografik özelliklerini tedavide göz önüne almadan tam ve doyurucu iyileşmeyi sağlamak mümkün olmamaktadır. İdeal çocuk sağlığı hizmeti için hastalıkların risklerini saptayabilmek, sağlık durumlarını öznel olarak değerlendirebilmek ve tedavi sonuçlarını izleyip aralarında karşılaştırma yapabilmek gibi sağlık hizmetinin üç aşamasının iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Biyolojik sağlığı etkileyen psiko-sosyal özelliklerin sağlığa olan katkısını görmezden gelirsek, sağlığı etkileyen olumsuz şartlar devam edecek ve sağlıklı çocuğun büyümesi ve gelişmesi idealine ulaşmamız mümkün olmayacaktır.

1.2. Varsayımlar

1- Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile “Aile Değerlendirme Ölçeği”

arasında ilişki mevcuttur.

2- Araştırmada kullanılan “Aile Değerlendirme Ölçeği” veri toplama aracı, ölçülmek üzere hazırlandığı özellikleri ölçebilme gücüne sahiptir.

1.3. Sınırlılıklar

1- Bu araştırma Ankara ili sınırları içerisindeki Adalet Bakanlığına bağlı Sincan ilçesindeki çocuk-genç ceza ve tevkif evi ile Keçiören ilçesindeki çocuk ıslah evinde bulunan 13 – 18 yaş arası erkek çocuklarla sınırlıdır.

2- Bu araştırmada incelenen, aile işlevlerini değerlendirme kapasitesi “Aile Değerlendirme Ölçeği” nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

3- Ailelere ait sosyo-demografik özellikleri saptamak çocukların subjektif algıları, değerlendirme yetileri ve yorumları ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Suç: Pozitif hukuk alanında çalışan Teknik Hukuk Okulu’na göre suç, “hukuki nizamın netice olarak ceza terettüp ettiği fiil” olarak tanımlanmaktadır.

Suç Türü: Fiili olarak işlenen yasaları çiğneyen ve hukuki olarak tarzı ve şekli tanımlanan eylemler.

Sosyo-demografik özellikler: Bireyin içinde yaşadığı iktisadi, sosyal, beşeri koşullar.

Aile İşlevleri: Aile üyelerinin sorunlarını bir araya gelerek çözebildiği, birbirlerine duygusal olarak bağlı ve özgürlüklerini önlemeyecek şekilde ilgili, herkesin kendinden beklenen rolü etkili bir biçimde yerine getirebildiği, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak şekilde kontrol edebildiği ve aralarında açık, rahat, dolaysız bir iletişimin bulunduğu aile özellikleridir (Bishop ve Ebstein, 1983).

1.5. Suç Kavramı

Suç; biyoloji, psikiyatri, din, hukuk ve sosyoloji gibi farklı disiplinler tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Suç olgusunun birden fazla disiplin tarafından bir inceleme konusu olarak ele alınması, suçlulukla ilgili çok sayıda yaklaşım biçiminin oluşmasına neden olmuştur. Suç tanımları ve kategorileştirmeleri ile ilgili zengin literatürlerin varlığının nedenleri yargı sistemlerindeki farklılıklar ve belirli davranışların kültürel yorumlanmaları gibi faktörlerin varlığıdır(KIEDROWSKI, 1998).

Hukuksal bakımdan suç, devletin hukuk düzeni içinde kendisine netice ve yaptırım olarak ceza konulmuş eylemdir (Aktan, 1981)

Suç sayılan eylem, ceza yasasının ihlali değil, ceza yasası ile korunan kuralların ihlal edilmesidir. Suçun unsurları ve koşulları göz önünde tutulduğunda suçun; isnat yeteneğine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icrai ve ihmali bir hareketin meydana getirdiği, kanunda yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylem olduğu görülmektedir (Balo, 1995)

Suçluluk olgusu üzerine yapılan ilk bilimsel araştırmaların daha çok bireyi temele alarak suça neden olabilecek biyolojik ve fizyolojik faktörler üzerinde durdukları görülmektedir. Suçluluk olgusu üzerine yapılan çalışmalarda giderek bireyin toplumsal çevresi öne çıkmaya başlamıştır. Bir sosyal sorun olan suçun, büyük ölçüde

toplumsal yapı ile ilişkili olduğu kabul edilmekle birlikte, bu sosyal sorunun niteliği ve yoğunluk düzeyi toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Günümüzde gelişmiş ülkelerle, az gelişmiş ülkelerde gerek suç türleri gerekse bu suçların yoğunlukları farklılık göstermektedir. Aynı zamanda bir ülkenin sınırları içerisindeki bölgeler arasında da bu farklılıklar gözlenebilmektedir.

Suç ile ilgili araştırmalara bir bütün olarak bakıldığında, üzerinde önemle durulan farklı iki konu olduğu görülür. Birincisi suçu önlemeye yönelik tedbir ve erken tanı çabaları, ikincisi suçun ortaya çıkışındaki ilk belirtilerin çocuklukta görüldüğü düşüncesiyle, çocuk suçluluğu araştırmalarıdır (Aktan, 1981). Bu araştırmalarda suçun ortaya çıkışı, gelişmesi ve önlenmesi için alınması gereken tedbirlerin tanımlanması amaçlanmaktadır (KIEDROWSKI, 1998).

Suç olgusunu ve suçluluk durumunu açıklamaya çalışan birçok teori bulunmaktadır. Bu teoriler suçu;

- 1- Fiziki coğrafya ile antropolojik ve biyolojik temelde açıklayanlar,
- 2- Psikolojik temelde açıklayanlar,
- 3- Sosyolojik ve sosyo-psikolojik temelde açıklayanlar,
- 4- Suçluluğu çok sayıda faktöre bağlayan eğilimler şeklinde sıralanabilir (Balo, 1995).

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Maddesine göre ‘daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır’. Bu genel tanımlamadan hareketle, 18 yaşını doldurmamış her birey yasalarda suç sayılan bir eylemi gerçekleştirdiği zaman, çocuk suçlu sayılabilir.

Çocuk suçluluğu ile ilgili hemen tüm araştırmacıların tanımlamalar içerisindeki ortak değerlendirmeleri, suç davranışı sergileyen çocuğun, suça itilmiş çocuk olarak

kabul edilmesidir. Çocuk suçluluğu üzerine yapılan çalışmalarda, genelde çocuk suçluluğu kavramını tanımlamaktan çok, çocuğu suça iten faktörler üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda çocuk suçluluğunun nedenleri ile ilgili çalışmalar genel olarak üç ana grupta toplanabilir: Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar. Biyolojik yaklaşımlar, yasaları ihlal eden çocukların kalıtsal olarak bozukluğu olan, endokrin dengesizliği bulunan ve beyin patolojisi olan kişiler olduklarını savunurlar. Psikolojik yaklaşımların üzerinde durduğu temel konu ise, sapmış bireyin psikolojik patolojisidir. Sosyolojik teoriler ise, suçlu oranlarındaki değişimleri sosyal yapı ile açıklamaya çalışırlar.

Duruma sosyolojik açıdan bakıldığında suç kuramları oldukça fazla olup, karışık bir görünüm sergilemektedir. Bunun temel nedeni ise suçluların bireysel özelliklerinin (yaş, eğitim, medeni durum, cinsiyet, sosyalleşme biçimleri vb.) farklılık göstermesi yanında, kişiyi suça iten işsizlik, yoksulluk, göç, sorunlu aile yapısı gibi sosyo-ekonomik değişkenlerin çok çeşitli olmasına bağlanabilir (Kızmaz, 2005).

Suç, davranışın normal veya anormal kabul edilmesine göre toplumdan topluma değişkenlik gösterebilmektedir. Toplumsal normlara göre suç kavramının değişken algısı hakkında Pilgrim ve Rogers'a göre Buss'un (1966) belirttiği normlar şunlardır (Pilgrim ve Rogers, 1999).

1. İstatistiksel kavram: Buna göre, bir toplumda en sık görülen davranışlar normal, nadir görülenler anormaldir. Bu yaklaşım sosyolojideki norm kavramına yakındır. Ancak istatistiksel kavram kültürler arasında, hatta aynı kültürde bile iyi bir gösterge olmayabilir. Örneğin, aynı kültürde kırsal kesimde yavaş konuşma normalken, kentsel kesimde hızlı konuşma normal olabilir. Normal ile normal olmayan, kültürden kültüre göre değişen görece kavramlardır. Psikologlar normal ve anormal arasında bir süreklilik olduğunu savunurlar.

2. İdeal kavram: Bu kavramın psikanalizden ve diğer insancıl psikolojiden

köken alan iki yönü vardır: Birincisinde normallik, ‘bilinçliliğin bilinçdışı özellikler üzerindeki üstünlüğü’ olarak tanımlanırken; ikincisinde ‘ideal insan kendini gerçekleştiren insandır’(Gibbons, 1970). Pilgrim ve Rogers’a göre Jahoda (1958) bu iki psikolojik eğilimi birleştiren ve olumlu ruh sağlığı için gerekli gördüğü altı ölçüt öne sürmüştür (Pilgrim ve Rogers, 1999);

- a. Ruhsal güçlerin dengesi
- b. Kendini gerçekleştirme
- c. Strese dayanıklılık
- d. Özerklik
- e. Yeterlilik
- f. Gerçeklik algısı

3. Özgül davranışların varlığı: Uyumsuz (maladaptif) davranış, istenmeyen ya da kabul edilemez nitelikteki davranıştır. Bu normun güçlü yanı, anormalliği neyin oluşturduğunu ortaya koyması; zayıf yanı ise değer ve normların açık olmamasıdır. Bu davranışların istenmediğine ya da kabul edilemez olduğuna kimin karar vereceği açık değildir.

4. Bozuk bilişler (cognitions): 1970’li yıllarda davranışa yapılan vurgu azalmış ve yerini bilişsellik almıştır. Sonuçta psikologlar davranışlar olarak içsel olayları tedavi etmeye başlamışlardır. Ruh sağlığı ve hastalıklarında uzman bakış açıları belli bir inandırıcılığa sahiptir. Ancak sağlık ve hastalık kavramlarının görece kavramlar olduğu da unutulmamalıdır (Ryle, 1990).

Suçun nedenleri ile ilgili en sistematik açıklamalar, yetişkin suçluluğunda olduğu gibi çocuk suçluluğunda da sosyolojik teorilerle geliştirilmiştir. Sosyolojik bakış açısından, suçlu olmayan uyum formlarından sadece özde ayrılan sapmış

davranış, sosyal çevrenin ürünüdür. Bu teorilere göre değişik sosyal faktörlerin etkisi farklı sapsmış davranış biçimlerine göre değişir (Gençtan, 1999; Gibbons, 1970).

Çocukları suça iten, yönelten en önemli sebep aile ortamıdır. Parçalanmış/dağılmış aileler, annenin çalışıyor olması, çok kardeşli, geniş aileler, kardeşler arasındaki yer, ebeveynin affeksiyonunun kabul edilmemesi, aile ilişkilerindeki uyumsuzluk, ebeveynin gözetim ve disiplin uygulamasındaki başarısızlık ve aile içinde sapkın davranışların olması suça iten unsurlar olarak belirtilmektedir.

Aile çocuğun içine doğduğu kültürü temsil etmektedir. Beklentileri, kuralları ve çocuğun içselleştirdiği değerleri belirleyen ve sağlayan bu kültür ve/veya alt kültürdür. Eğer aile çocuğun bu değerleri içselleştirmesinde başarılı ise suç işleme olasılığı da azalır. Eğer aile başarısız olursa, bu aileden yetişen gençlerde suç davranışının gelişme şansıda yüksektir.

Kötü sosyo-ekonomik koşullar, kötü yaşam olaylarının yaşandığı aile ortamı; eğer cezalandırıcı ve destekleyici olmayan ebeveyn faktörü ile birleşirse çocuğun gelişiminde olumsuz etkilere sebep olur. Aile içinde şiddete tanık olma ve maruz kalma, ailede suç işleyen başka bireylerin varlığı, anne ve babada alkol ve/veya madde kullanımı suç oranlarını arttıran diğer etkenlerdir. Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre, çocuğun şiddet davranışı sergilemesinde ebeveynlerin uygulamış olduğu disiplin yöntemi ve kuralların işleyiş biçiminin önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırmalarda suçlu çocukların ailelerinde aşağıdaki koşullardan birine veya birkaçına rastlanmıştır:

- 1- Ailenin diğer üyelerinden biri veya bir kaçının suçlu veya alkolik olmaları,
- 2- Boşanma, ölüm veya terk nedeniyle ebeveynlerden biri veya her ikisinin de yokluğu,
- 3- İhmal, körlük veya bunun gibi fiziksel bir engel veya hastalık nedeniyle

ebeveyn kontrolünün eksikliği,

4- Evin çok kalabalık olması, aşırı baskı, kıskançlık, ihmal veya ebeveynlerden birinin aşırı hakimiyeti,

5- İşsizlik, yetersiz gelir gibi ekonomik baskılar ve annenin ev dışında çalışması (Sutherland ve Cressey'den akt. İçli, 2004).

1.6. Çocuk Hakları

Bir toplumun geleceğinin teminatı olan çocukların haklarının korunması, tüm dünyanın başta gelen meselelerindedir. Bir toplum içerisinde çocuklar hak ettikleri gibi yaşayamıyor aksine kötü muamele, istismar ve hatta suç işlemeye mecbur bırakılıyorsa, o toplum geri kalmaya ve hatta yok olmaya mahkumdur. Çağdaş uygarlığın ve toplumun bu kadar önemli bir unsuru olan çocuğun yetişmesi, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki olarak gelişimi ile ilgili gereken önlemlerin alınması yanında, hukuki olarak toplum içinde yerini düzenleyen kurallara da ihtiyacı vardır. Bu kuralların insan onuru, saygınlığı ve özgürlüklerine uygun olmasında çocuğun yararının yansıra toplumun da ihtiyacı vardır. Bu nedenle geçmişten günümüze çocuk, hukukun da ilgilendiği bir varlık haline gelmiştir (İnan, 1968).

Modern hukuk sistemlerinde çocuk, bir birey olarak devlet tarafından yasalarla korunmaktadır. Ancak bu yasaların doğal ve evrensel hukuk kurallarına uygun olması için uluslararası normlar geliştirilmiştir. 1. Dünya savaşından sonra, dünyada gerçek barışın sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla, ülkeler bir araya gelip bugünkü Birleşmiş Milletlerin temeli olan Milletler Cemiyetini kurdukları zaman, öncelikle barışçı ve mutlu bir toplumun inşası gereğine dikkati çekerek, bunun temelini oluşturmaya yönelik olarak milletlerin uymalarını istedikleri yaşam standartlarını tespit

etmeye çalışmışlardır. Bu arada toplumun temel taşı olan çocukların her türlü ihmal ve istismardan öncelikle korunma haklarını vurgulamak ve onların her hal ve koşulda yetişkinlerden daha özel olarak ele alınmaları gerektiği noktasından hareketle bir uluslar arası Çocuk Hakları Bildirgesi hazırladılar. Bu bildirme 26 Eylül 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti Genel Kurulunda kabul edilmiştir (Müftü, 1997).

Ancak 1939 yılında yeni bir savaş çıkması Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir süre ertelenmesine neden olmuştur. 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Sözleşmesi'nde çocukların hak ve özgürlüklerine yeterince değinilmediği için çocukların özel durumları ve özel korunma ihtiyaçları nedeniyle çocuklara özgü ayrı bir belge hazırlama çalışmaları başlatılmıştır (Cılga, 1999).

1950 yılında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Sosyal Komisyonunca, Çocuk Hakları Bildirgesinin ön taslağı hazırlandı. Yıllar süren hazırlık ve tartışmalardan sonra 10 maddelik Çocuk Hakları Bildirgesi 20 Kasım 1959 tarihinde BM Genel Kurulunda oy birliği ile kabul edildi (Müftü, 1997).

“Türkiye Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi 14 Şubat 1990 Dünya Çocuk Zirvesinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 27 Ocak 1995 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak 4058 sayılı yasa ile iç hukuk kuralına dönüşmüş ve Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır”(Hancıoğlu ve ark., 2000).

Bugün ise Amerika Birleşik Devletleri ve Cook Adaları dışında toplam 191 ülkede onaylanmış durumdadır. Çocukların refahı alanında, çocukların yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi açılarından yeni yaklaşımlar ve standartlar getiren Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların yetiştirilmesinde toplumun, devletin ve ailenin sorumluluklarını, yeni ilke ve standartlarla açıklamaktadır. Bu ilke ve standartlarla "nitelikli insan"ın yetiştirilmesi temel hedef olarak belirlemiştir. Çocuk Hakları

Sözleşmesi'nde çocuğun sağlığı, gelişimi, eğitimi ve katılımı temel konuların yanı sıra ihmal edilmiş ve istismara uğramış çocuklarla birlikte, suç işlemiş çocuklara yönelik maddeleri de içermektedir. Ayrıca Uluslar arası Sözleşmelerin bir gereği olarak sözleşmeye imza atan devletler sözleşmeyi kendilerine ait iç hukuklarından üstün tutmak zorundadırlar.

1.7. Yasa ve Çocuk

1961 Anayasasınının 35. maddesinde, kamu tüzel kişilere, aileye ve devlete sorumluluk vermektedir. Bu maddeye göre devlet ve aile, annenin ve çocuğun korunması ve kollanması ile ilgili gereken tedbirleri almak ve bunun için gerekli teşkilatı kurmakla yükümlü kılmaktadır. (Kontaş, 1997). 1961 Anayasası'nda çocuğun, özellikle çalışma yaşamında korunması ve eğitimi konusunda 43. ve 50. maddeleri önemle vurgulanmaktadır(1961 Anayasası madde: 43).

1982 Anayasası da, 1961 Anayasası gibi çocuğu aile kavramı içinde ele alır ve çocuğun, ailenin ve devletin koruma ve himayesinde olduğunu ifade eder. Devlet, bu anlamda, hem ailenin korunması ve güçlendirilmesi ve hem de çocuğa yönelik özel birtakım tedbirleri almakla görevlidir.

“Çocuk “ tanımı, 765 sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) yapılmamış, “evlat”, “çocuk” ve “sabi” terimleri kullanılmıştır. Ancak Ceza ehliyeti konusunda TCK ve Çocuk Mahkemeleri Kanunu (ÇMK) değişik gruplamalara tabi tutulmuştur. TCK 0-11, 11-15 ve 15-18 olmak üzere üç yaş grubu öngörmüşken, ÇMK 0-11 ve 11-15 olmak üzere sadece iki gruptan söz etmiştir (Erdoğan, 1989):

a) Fiili İşlediği Zaman 11 Yaşını Bitirmemiş Olanlar

Fiili işlediği zamanda on bir yaşını bitirmemiş olanlar hakkında takibat

yapılmaz ve ceza verilemez. Bu yaştaki bir küçük suç işlediğinde ilgili Cumhuriyet Savcılığınca işe el konularak adli soruşturma yapılacak, fakat kamu davası açılmayacaktır (Akıncı ve Atakan, 1968).

Böylece, on bir yaşından küçüklerin kusur yeterliliğine sahip olmadığı, aksinin ispatına izin verilmeyen bir karine olarak belirtilmiştir. Söz konusu çocuklar hakkında belli koşulların varlığı halinde tedbir kararı alınacaktır (Sevük, 1998).

b) Fiili İşlediği Zaman 11 Yaşını Bitirmiş Fakat 15 Yaşını Doldurmamış Olanlar

TCK Madde 54'ün belirttiği ikinci dönem çocuklar, eğer işledikleri suçun farik ve mümeyyizi iseler, haklarında verilen cezalar indirimine tabi tutulacak ve cezaları çocuklara özgü bir yerde çektirilecektir (Akyüz, 2002).

Bu yaş grubundaki çocuklar, eğer işledikleri suç hakkında farik ve mümeyyiz değillerse, bunlar hakkında ceza yerine tedbir kararı alınır (Sevük, 1998).

c) Fiili İşlediği Zaman 15 yaşını Bitirmiş Olup da 18 Yaşını Doldurmamış Olanlar

“TCK Madde 55’e göre, fiili işlediği zaman 15 yaşını bitirmiş olup da 18 yaşını doldurmamış olan üçüncü dönem çocukların, ceza sorumluluğu vardır. Ancak söz konusu çocuklar, madde de öngörülen oranlarda ceza indiriminden yararlanırlar” (Akyüz, 2002).

1.8. ÇMK’da (Çocuk Mahkemeleri Kanunu) Çocuk

2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 41. maddesinde “Küçük: Suçu işlediği tarihte, henüz 15 yaşını

bitirmemiş kimseleri kapsar” şeklinde tanımlanmaktadır. 2253 sayılı ÇMK’da çocuklar yaş grubu olarak iki kısma ayrılmıştır.

a) Fiili İşlediği Zaman 11 Yaşını Bitirmemiş Olanlar

ÇMK’nun 11. maddesine göre (TCK’nun ilgili maddelerine uygun olarak) 11 yaşını doldurmayan çocuklar hakkında cezai kovuşturma yapılamayacağı ve ceza verilemeyeceği belirtilmiştir (Sevük, 1998). Ancak işlenen fiil bir seneden fazla hapis cezasını veya daha ağır bir cezayı gerektiriyorsa, çocuk hakkında ÇMK’nun 10. maddesinde belirtilen tedbirlerden biri uygulanacaktır (Akyüz, 2002).

ÇMK’nun 10. maddesinde çocuklar hakkında uygulanacak olan tedbirler, veli ya da vasisinin yanına yerleştirme, aile yanına yerleştirme, kuruma yerleştirme, iş yerine veya bir usta yanına yerleştirme, hastane veya eğitimi güç çocuklara özgü bir kuruma yerleştirme başlıkları ile ifade edilmektedir (UNICEF, 2002)

Böylece, söz konusu çocuklar hakkında, TCK madde-53 ile getirilen ana baba veya vasiye veya devlet idaresindeki bir kuruma yerleştirilmesiyle sınırlı tedbirlere nazaran yargıca daha geniş bir seçenek sunulmaktadır. Bu tedbirlerle yeterli önlem alınması durumunda mahkeme diğer önlemleri uygulamayabilmektedir.

b) Fiili İşlediği Zaman 11 Yaşını Bitirmiş Olup da 15 Yaşını Doldurmamış Olanlar

Yasamız bu yaştaki çocuklar için şu ana ilkeyi getirmiştir. ÇMK madde 20 de çocuk, suçu işlediği zaman 11 yaşını bitirmiş ve 15 yaşını bitirmemiş ise “küçüğün işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden farik ve mümeyyiz olup olmadıkları uzman kimselere tespit ettirilir”(Asma, 1983).

Ceza tertibine gerek olmadığı ortaya çıkarsa ÇMK madde-10 da yazılı tedbirlerden biri uygulanır. Aksi halde madde 12 de gösterildiği şekilde ceza tayinine gidilir. ÇMK’nun bu hükümleri 11-15 yaşlar arasındaki çocukların durumunu

düzenleyen TCK madde-54 sisteminden bazı noktalarda ayrılmıştır. Ayrıldığı noktalardan ilki tedbirlerin uygulanması için gerekli koşuldur. Şöyle ki TCK madde 54'e göre 11-15 yaşlar arasındaki çocuklar “farik ve mümeyyiz” olmadıkları takdirde haklarında ceza tertip olunmayacak ve ancak “işlenen fiil bir yıldan fazla hapis veya daha ağır bir cezayı gerektiren cürümlerden” ise TCK madde-53'deki tedbirlerden biri uygulanacaktır. ÇMK ise, tedbir uygulamasını 20. madde gereğince yapılacak inceleme sonucuna bağladığı ve hakime bu konuda takdir hakkı tanıdığı gibi, fiilin ağırlığına ilişkin koşulu bu yaştaki çocuklar hakkında kaldırmıştır. Yani 11-15 yaşlar arasındaki çocukların işlediği fiil bir yıldan çok hapis veya daha ağır cezayı gerektiren cürümlerden olmasa dahi tedbirler yine de uygulanabilecektir (Sevük, 1998).

1.9. Çocuk Suçluluğunun Tarihçesi

“Suçlu çocuk yoktur, suça itilmiş çocuk vardır.”(Yavuzer, 1987).

M.Ö. 22.yy. da yazılan ve bilinen ilk yazılı kurallar olan Hammurabi yasalarında çocukların anne babalarına isyan ederek suç işlemeleri durumunda verilecek cezalar ve çocukların korunmasına yönelik hükümler yer almaktadır. Roma hukuku döneminde (M.Ö.753- M.S.476 -Batı Roma İmparatorluğunun yıkılışı ve M.S.1453, İstanbul'un fethi ile Doğu Roma İmp. yıkılışı), Sümerlerde, Hunlarda, İbranilerde ve İslam Ceza hukukunda çocuklar yetişkinlerden ayrı tutulmuş ve farklı yaptırımlar uygulanmıştır (Uluğtekin, 1991; Akkol ve ark., 1994; Yavuzer, 1990; Artuk, 1989).

Çocuğun, aslında gelişiminin ilk evrelerinde yaşamını çoğunlukla anti-sosyal nitelikli dürtülerle yönlendiren ve böylelikle doyum sağlayan bir varlık olduğudur. Küçük yaşlarda tüm çocuklar ufak tefek suç işlerler. Hatta bazı uzmanlara göre, “her çocuk kendisini yenebilecek suçluluk dürtülerine sahiptir; aslında suçluluk kategorisine girdiği halde, önemsiz sayılan küçük suçları işlemeyen hiç kimse yoktur”.

Çocukluğunda komşusunun bahçesinden yasak meyveyi çalmamış kaç kişi yaşamıştır şu dünyada? Ancak bu, çocukların gelecekte suç işleyecekleri, suçlu olacakları anlamına gelmez. Gelişim süreci içinde çocukların büyük bir bölümü toplumsallaşmada ve çevreye uyumda denge sağlayacaklardır (Yavuzer, 1990).

Adler, sosyal sorunlarla ve okul başarısızlıklarıyla birlikte yapısal savunmasızlığı içine alan çeşitli faktörlü bir özgeçmiş buldu. Gençlerin suçlarıyla ilgili en önemli risk faktörleri, bozuk ebeveyn bakımı ve denetimi, okul sorunları suç ilişkilerinden etkilenme, dengesiz aile durumları ve işsizlik, okuldan atılma ve ağır alkol ve uyuşturucu kullanımıydı (Adler, 1995).

Sosyal sebepler hakkındaki Hirschi teorisine(1974) göre, uygun soru: “Belli bireyler suç işleyen şey nedir değil, onun yerine bizim hepimizi suç işlemekten engelleyen nedir” ‘dir. Cevap sosyal sistemler, aile, okul ve çevre içindeki entegrasyon boyunca vurgulanan sosyal kontrole dayanır (Hirschi, 1974).

Riskli davranışların bireylerde toplanma eğilimi gösterdiği, bir riskli davranışı olan ergenin başka riskli davranışlara da yatkınlık taşıdığı bildirilmektedir (National Library of Medicine, 28.04.2005).

Riskli davranışları olanlarla arkadaşlık etme, akran baskısı ve bu baskıya direnme becerilerinin yetersizliği durumunda riskli davranışların ortaya çıkması kolaylaşmaktadır (Peterson ve ark., 2003). Anne-babaların riskli davranışlar için model olması veya bu davranışları onaylaması, anne-baba denetim ve yönlendirmesinin yetersizliği ve aile içi sorunlar da ergenin riskli davranışlara yatkınlığını arttırmaktadır.

Çocuğun şiddete uğrama ve saldırgan olma olasılığını artıran bu özellikler, çoğunlukla çevresel etkenlerle etkileşime bağlı olarak ortaya çıkan nitelikler gibi görülmektedir. Çünkü şiddetin bireysel düzeyde, ‘... bireyin artmış saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol düzenekleri arasındaki denge bozulduğunda ortaya çıktığı’ belirtilmektedir. Bireyin saldırgan eğilimlerinin ve şiddet fantezilerinin olabileceği,

fakat bunların kişi kontrolünü yitirmedikçe eyleme dönüşmeyeceği, böylelikle bir şiddet sorununun ortaya çıkmayacağı belirtilmektedir (Göka ve Türkçapar, 2005).

Yüksek benlik saygısının da kişileri kötü alışkanlıklardan koruyucu özelliği bulunmaktadır (Carroll ve Rounsavilla, 1995).

1.10. Çocuklara Suç İşleten Nedenler

Çocukların suça bulaşmasını sağlayan sebepler bireysel ve çevresel olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır.

1.10.1. Bireysel Nedenler

Psikopatiya Yunan sözü olup "psiche-beynin özel fonksiyonu; akli, hissi, manevi, idrak v.s. kabiliyetlerinin bütün tiplerini kapsayan anlayış, "patos" ise bozukluk (hastalık), ızdırap çekmek demektir. Psikopati denildiğinde kişiliğin anomalisi veya şahsiyetin patolojisi göz önünde tutulur. Bireyin karakter ve heyecan tepkilerinde bozukluklar gösteren bir ruhsal gerginliktir. Bu durum kalıtımla geldiği gibi, doğum sonrasında ya da doğumdan sonra ki dönemlerde olan arazlar nedeniyle de görülebilir. Zeka kapasitesi açısından önemli bir kusur göstermemesine rağmen bazen ileri düzeyde zekaya sahip olabilen, fakat karakter ve ahlak bakımından bozukluk gösteren ve bu nedenle toplumla uyum içinde olamayan insanlara "psikopat" denilmektedir. Bu davranışlar ahlak dışı ve anti- sosyal olduğu gibi bundan haz ve gurur duyma durumu da söz konusudur (Yavuzer, 2001).

1.10.1.1. Biyolojik Yaklaşım

Son zamanlarda insan beyni üzerinde yapılan arařtırmalar göstermiřtir ki, beyin, duygusal beyin ve dūřünsel beyin olmak üzere iki katmandan oluřmaktadır. Bunlardan duygusal beyin, korteksin talamusu çevreleyen i katmanıdır. Bu katmana ‐limbik sistem‐de denilmektedir. Öfke, korku, endiře, sevinç gibi heyecanlar, cinsel dūrtüler bu merkezden yönetilmektedir. Freud’cu terimlerle açıklarsak ‐altbeni‐ oluřturan ana bölümdür (Arslanođlu, 1999).

Limbik sistemin üzerinde yani duygusal beyinin üzerinde en dıř katman olan dūřünsel beyin (neo-korteks) yer almaktadır. En üst düzeyde biliřsel iřlevleri (bilme, algılama, hatırlama, karar verme, dūřünme, akıl yürütme, sorun çözmeye, öğrenme, imgelem, kavramlařtırma, dil kullanımı) yürütmek dūřünsel beyinin görevidir. Freud’cu terminolojide bu bölge ‐ben‐ olarak adlandırılır (Arslanođlu, 1999).

Birçok heyecan belirtisi irade ile engellenemez. Bu durum irade merkezi olan dūřünsel beyin ile duyguların merkezi olan limbik sistem arasındaki bağlantıların ne denli zayıf olduğunun göstergesidir. Duygusal beyin dolaşım sisteminin özellikle kalbin, hormonal sistemin, bağışıklık sisteminin, sindirim sisteminin işlevlerini düzenlemektedir (Saygılı, 2001).

ocuk suçluluğunda kalıtımın önemli bir etken olduğunu ileri süren Lombroso ilk kez ‐doğuştan suçluluk‐ kavramını ortaya atmış ve doğumla gelen bedensel kusurların ‐stigmata‐ suçlu bedenlerinde bulunduğunu ileri sürmüştür. Ona göre suç bedensel koşulların bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu insanların fiziki yapısı diğer insanlara göre farklılık arz eder. Bedensel sakatlıklar, eksiklikler, özürler, hastalıklar, zeka geriliği ve zeka geriliği ile beraber görülebilen metabolizma bozuklukları, fetal enfeksiyonlar ve epilepsi (sara) gibi anormallikler bireyleri suç işlemeye yönelmektedir. Yani bazı insanlar suçlu olarak doğarlar (Yavuzer, 2001).

Vücut tipleri ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi sistematik olarak ortaya koyan diğer bir çalışma 1940'lı yıllarda William Sheldon'ın çalışmasıdır. Sheldon'a beden yapısına göre insanları üç ayrı gruba bölmüştür (Sevük, 1998).

- 1- Endomorfik; kısa, küçük kemikli, şişman, yumuşak tenli kimselerdir.
- 2- Ektomorfik; Hassas, nazik, utangaç, ince uzun, düşük omuzlu, küçük yüzlü kimselerdir.
- 3- Mezomorfik; kemikli, adaleli, geniş göğüslü sert, atletik ve saldırgan kimselerdir.

Goring, çalışmalarında denek olarak aldığı çok sayıda İngiliz hükümlüden oluşan deney grubuyla, fiziksel olarak kriminal bir tipin var olmadığı sonucuna ulaşmış ve Lombrosso'nun görüşlerini doğrulamamıştır (Yavuzer, 1986).

Ayrıca, Profesör Adler ise bedenen arızalı olarak doğan çocukların bu dünyayı bir sıkıntı alemi gibi telakki ettiklerini ve çocuklarda bir kıymet olan gelişme zevkini katiyen tatmadıklarını; böylece adeta, bedenlerinin yükü altında ezilmiş gibi davranıp hayatın ağırlığını fazlasıyla hisseden bu çocukların bencil nitelikler taşıyıp başkalarından çok kendi nefisleri ile ilgilendiklerini belirtmektedir (Adler, 1965).

Bedeni noksanlıkların, psiko-motor bozuklukların, çocuğun ilgi kurmak zorunluluğunda olduğu kimseler veya yakınları tarafından istismarı alay konusu yapılması veyahut acıma hislerine hedef tutularak şımartılma veya ters doğrultulara itilişleri, onları suça sürükleyen nedenler olarak kendilerini gösterirler (Akıncı ve Atakan, 1968).

Çoğunluğu kalıtsal olduğu bilinen veya çeşitli dönemlerde belirli rahatsızlıklar nedeniyle ortaya çıkan zeka geriliğinin çocukların suç işlemede rolünün olup olmadığı konusunda inceleme yapan "Çocuk yargıcı Frey 17.10.1947 tarihinde Belçika ilimler akademisine sunduğu raporda suçlu çocukların % 58'inin normal zeka, %

11'inin aklen zayı, % 26'sının aklen cılız ve % 5'inin ahmak olduğunu açıklamıştır” (Özkök, 1996).

Genetik teoriye göre, iç salgı bezlerindeki anormalliklerin insan davranışlarında kişilik bozukluklarına neden olduğu, kişilik oluşumunda çevre ve eğitimin etkileri ile bireylerin suç işledikleri ileri sürülmektedir. Ayrıca yanlış beslenmenin de (çocuklar ve gençlerin günlük besinlerde çokça bulunan fosfat ile fazla beslenmesi) davranış bozukluğuna ve sonunda suçluluğa götürdüğü belirtilmektedir. Etoloji alanında çalışan bilim adamlarına göre de erkeklik hormonu olan androjen ile suç ve saldırganlık davranışları arasında ilişkiler bulunmaktadır (Erol, 2005).

1.10.1.2. Psikolojik Yaklaşım

Çocuklar fiziksel, cinsel ya da psikolojik saldırganlığa karşı kendilerini koruyamayacak kadar güçsüzdürler. Bu ruhsal travmalar çoğu zaman çocuğun yaşamını devam ettirdiği ortamda oluşur ve en yakınları tarafından yapılır. Bu nedenle de ne fiziksel olarak kaçmak ve kurtulmak, ne savaşıp mücadele etmek, ne de yaşananları kabul etmek olasıdır. Bu şartlarda otomatik ve primitif psiko-biyolojik bir savunma düzeneği olarak dissosiyasyon, yaşanan travmanın fiziksel ve ruhsal etkilerinin (acı, öfke, korku, yas gibi) uzaklaştırılmasını sağlar. Travma ile ilgili her şey (travmatik duygu, düşünce, algı gibi) bir kapsülle çevrilip bilinçten koparılır ve normal şartlarda hatırlama yoluyla erişilemeyecek bir derinliğe gömülür. Böylece dissosiyasyon fiziksel ve ruhsal acıya karşı bir işlev görür. Çocuklar tekrarlayıcı bir şekilde travmatize edildiklerinde, bu savunma düzeneği ya normal olmayan şekillerde ya da normal ancak aşırı ölçülerde kullanılır. Bunun sonucunda da dissosiyatif bozukluklar ortaya çıkar(Lewis ve Yeager, 1994).

Freud'un kuramı, yapısal işlevselcilikten Neo-Marksizm'e kadar birçok sosyal

kuramı etkilemiştir. Psikanaliz, bireyin içsel yaşamını dış sosyal ortama bağlayan bir kuram ortaya koyar. Freud'a göre, uygarlık cinsel istek ve öldürücü saldırganlık gibi dürtülerin özgürce ortaya konmasını, yaşanmasını sınırlar. Bu sınırlamalar çocuğun anti-sosyal duygularını bastırması gereksinmesine neden olur. Duygular ve sosyal uyum arasındaki bu mücadele nevroz gelişmesine yol açar. Ancak Freud'un kuramı sınırlı bir sosyal kuramdır. Freud'un vurgusu, bastırmaya ve nevroza neden olduğunu öne sürdüğü uygarlıktadır. Herkes az ya da çok nevroziktir (Pilgrim ve Rogers, 1999).

Borderline ve anti sosyal kişilik bozukluğu olan kişilerde madde kullanımının yaygın olduğu belirtilmektedir. Kendine zarar veren kişilerin %90'ında madde kullanımının olduğu, çoğunun birden fazla madde kullandığı (%66.7) ve madde kullanımının büyük oranda (%71.1) bağımlılık düzeyinde olduğu belirtilmiştir. Kendine zarar veren kişilerin, kendine zarar vermeyenlere göre daha küçük yaşlarda madde kullandığı belirlenmiştir (Tarlacı ve ark., 1997).

Suç davranışı olan çocuklarda DSM IV tanı kriterlerine göre en sık konulan tanı davranım bozukluğu olup, karşıt olma karşı gelme bozukluğu, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, kişilik bozuklukları, alkol ve madde bağımlılığı gibi diğer tanımlarla da sık oranda karşılaşılmaktadır (Farrington, 1979).

Suçlu çocuklar nörotik (kızgınlık hislerinin, zorlayıcı davranışın ve saplantılı düşüncelerin baskılı olması), psikotik (ciddi davranış düzensizliğinden dolayı acı çekmesi), sosyopatik(asosyal, kızgın, atılgan, suçluluk duygusundan yoksun olması) ve şizofrenik (duygusal olarak dengeli ve düzenli olmayan kafası karışmış, içe dönük olması) olarak gözlemlenmiştir (Sevük, 1998).

1.10.1.3. Psiko-Sosyal Yaklaşım

Gelişen organizmanın, kendisini çevreleyen koşullardan büyük oranda etkilendiği ilkesine dayanan çevresel (ekolojik) model, çocuğun içinde yer aldığı çoklu sistemler, çevreler, bağlamlar ve bunlar arasındaki etkileşim ve bağlantılardan söz etmektedir. Bu modele göre, çocuğu çevreleyen koşullar dört katman oluşturmaktadır. Bu dört katman sırasıyla;

- 1- Makro sistem; bir kültür ya da alt kültürü tanımlayan geniş kurumsal örüntüleri kapsar,
- 2- Egzosistem; en dıştaki katmanı oluşturan çocuğun gelişiminde dolaylı etkisi bulunan koşulları temsil eder,
- 3- Mezositim; çeşitli mikro sistemler arasındaki ilişkilerden oluşur,
- 4- Mikrosistem; aile, okul, arkadaş grubu gibi çocuğun doğrudan iletişim içinde olduğu çevreleri tanımlar (Greenberg ve ark., 2001; Sheridan ve ark., 2004).

Mikrosistem içindeki etkileşimsel sürecin yapısını sosyal ağ (social network) oluşturur. Diğer bir deyişle, mikro sistem, karşılıklı değiş-tokuş içinde olan bireylerin oluşturduğu bir sosyal ağ ile örülüdür. Sosyal ağ, sosyal destek akışının işlediği alandır. Sosyal destek akışının, sosyal ağın bir işlevi olarak ortaya çıkabilmesi için, bu ağ içinde belli düzeyde bir sosyal kaynaşma (social embededness) olması gerekir. Sosyal kaynaşma, çocuk ile sosyal ağın her bir üyesi arasındaki ilişkiyel bağların derinliği ve sağlamlığını ifade etmektedir. Sosyal destek akışının gerçekleşebilmesi için, bir başka koşul ise, destekleyici davranışların ortaya çıkmasına yardımcı olacak uygun sosyal iklimin (social climate) varlığıdır (Hutchison, 1999; Langford ve ark., 1997).

Bowlby'nin(1971) bağlanma kuramı, sosyal desteğe ilişkin önemli bir bakış açısı getirmiştir. Yaşamın ilk yıllarında kurulan güvenli bağlanma ilişkileri, bireyin, yaşamın ileriki dönemlerinde destekleyici sosyal ilişkiler kurabilmesine zemin hazırlamaktadır. Yaşamın erken döneminde, temelde anne-bebek ilişkisiyle tanımlı olan sosyal çevre, çocuk büyüdükçe, aile bireyleri, arkadaşlar, akranlar ve diğer yetişkinlerin de sosyal ağın içine girmesiyle birlikte giderek genişler (Bowlby, 1971). Yaşla birlikte büyüyen sosyal ağ (Vaughn ve ark., 2004), aynı zamanda birtakım işlevsel değişimlere de uğrar. Örneğin, orta çocuklukta geniş aile ile ilişkiler giderek önem kazanırken, ergenlikte akran ilişkileri en önemli yeri tutar. Çeşitli destek figürleriyle yakın ilişkiler içinde olmaları, dolayısıyla yaşamlarında farklı ve çeşitli roller oynayan çoklu ilişkilerin var olması, çocuk ve ergenleri kalkındıran bir durumdur (Levitt, 2005).

Ekolojik sistem yaklaşımı, insan davranışına etki eden, iç ve dış kuvvetlerin karşılıklı etkileşimleri üzerinde durur, bireylerin farklı durumlara uyumlarını sağlayan geçerli davranış kalıplarını tanımlar ve çevre içerisinde bulunan insan ve diğer sistemlerin birbirleri üzerinde meydana getirdikleri etkileri açıklar (Miley ve ark., 1998).

1.10.2.1. Çevresel Nedenler

1.10.2.1. Ebeveynler ile Çocuğun İlişkisi

Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramına göre çocuk birçok davranış kalıbını gözlem, model alma, pekiştirme yolu ile öğrenir ve taklit eder (Bulut, 1996; Herrenkohl ve Rosso, 2001). Model alma; bireyin çevresindeki davranış biçimlerini, bir diğer bireyden öğrenmesidir. Bu süreçte öğrenmek kadar, bireyin öğrenerek tekrarlamaya başladığı davranışlar karşısındaki toplumsal tepkileri de sınıadığı dönemdir. Taklit, çocuğun gelişmesindeki en güçlü etkilerden birisidir. Çocuklar, yetişkinler ve diğer çocukların kendi saldırganlık dürtülerini nasıl kontrol ettiklerini seyrederek ve kopya ederek, kendilerinin nasıl davranacaklarını öğrenirler (Yavuzer, 2001).

Çocuğun dış dünya ile kuracağı ilişkilerde önemi büyük olan ilk sosyal deneyimlerini yaşadığı yer, aile ortamıdır. Anne-babalar bilerek ya da bilmeyerek doğumlarından başlayarak çocuklarına nasıl davranmaları, düşünmeleri, hissetmeleri ve algılamaları gerektiğini çocuk yetiştirme tutumlarıyla öğretmektedirler (Aksaray, 1992; Alisinanoğlu, 1995; Bostan, 1993; Öztürk, 1990; Yavuzer, 1994).

Özellikle yaşamın ilk yıllarında ana-baba ile ilişkilerin çocuğun ilerdeki yaşamsal davranışlarını etkilediği bilinmektedir. Kişiliğin pek belirlenmemiş bir dönemi olan yaşamın ilk yıllarını olumsuz koşullar içinde geçirmiş olan bireylerin bu yaşantı bozukluklarını yetişkin yaşamlarına yansıttıkları gözlemlenen olguların başında gelmektedir (Gençtan, 1981). İnsan yetişkin de olsa bilinçaltında çocukluğundan kalan özellikleri taşımaktadır. Bu nedenle yetiştirdiği çocuklar arasında kendi çocukluk

sorunlarını tekrar yaşamaktadır.

Çocuğu eğitmek, çocukta bulunan zihinsel yetileri mümkün olduğu kadar korumak ve zenginleştirmek demektir. Bir yanda her şeyi sevmeye, her şeyi anlamaya, her işe karışmaya hazır bir çocuk; öte yanda anlayışı kıt, kendi donmuş kişiliğinin dışındaki ufuklara dek uzanmasını beceremeyen eğitimci rolündeki ana-babaların bulunması ileri yaşlarda sorunlara kaynaklık edebilir (Dako, 1989).

Çocuğun ruhsal gereksinimlerinin başında hiç kuşkusuz sevilme ve ana babası tarafından istenme, yani kabul edilme duyguları gelir. Anne babaların çocuklarına gösterdikleri sevgiyi “tutsak edici sevgi” ve “özverici sevgi” olmak üzere iki öbekte toplayabiliriz. Burada “tutsak edici sevgi” bilinçdışından kaynaklanmakta ve çoğunlukla bencilliği içermektedir. Bu anlayıştaki ana babalar çocuklarını, çocuk için değil kendileri için severler. Buradaki çocuk kavramı nesne özelliğini taşır ve nesneye yönelik bu sevgi zamanla düşmanlığa dönüşebilir (Corman, 1996). Nesne olan çocuk ana-babanın daha önce yapmak isteyip de yapamadıklarını kendisine zorla kabul ettirdikleri çocuktur. Özverici sevgi çocuğu özgür bırakarak gelişimine engel olmadan sevmek demektir.

Çocuğu itaate yöneltten en etkili şey saygı, sevgi ve birliktelik duygusudur. Sevgi açlığı bedensel açlık kadar korkutucudur. Bu temel besin olmadan çocuğun eksiksiz bir kişilik gelişimi göstermesi düşünülemez (Altınkaynak, 2004).

Çocuk kendi sezgisiyle ana-babanın bilinçdışını algılar ve onların dış davranışlarına kanmaz. Elbette ki bu algılama bilinçli değildir ve genellikle açıkça görülmez, fakat çocuk bu algılamaya uygun biçimde hareket eder. Örneğin çocuk evdekilerin buyurgan davranışlarının onların zayıflıklarından ileri geldiğini ve doğal bir saygıyla bağdaşmadığını sezebilir (Corman, 1996).

Araştırmalar ergenlerin şiddet davranışı göstermesinde etkili olan ailesel faktörleri şu şekilde betimlemektedirler:

- (1) Çocuk ve bakıcı ya da ebeveynler arasında sıcak ilişkinin olmaması,
- (2) Ana babaya ait problem davranışlar (cinayet ya da alkol ve uyuşturucu kullanımı) ya da ana babanın çocuk yetiştirme uygulamaları (çocuğun disiplini ve denetimi),
- (3) Yetersiz aile işlevleri (iletişim, uyum ve aile üyelerinin çatışması ya da şiddet),

1.10.2.2. Ailedeki Disiplin Anlayışı

Ebeveyn uygulamaları ilk çocukluk döneminde anti-sosyal davranışla ilişkilidir. Ergendeki anti-sosyal davranışın ciddi sonuçlarının habercisidir (Dishion, 1992).

Anne ve babanın hoşgörülü olması, bazı kısıtlamalar dışında, çocuğun arzularını gerçekleştirmesine izin vermek anlamını taşır. Hoşgörü ortamında büyüyen çocuk kendine güvenen, yaratıcı ve toplumsal bir birey haline gelir(Yavuzer, 2001).

Ancak baskıcı, bedensel cezalara yer veren, çocuğa karşı sevgi göstermeyen ailelerde yetişen çocuklarda saldırganlık belirtilerine, kızma ve öfke duygularına rastlanmaktadır. Çocuğun doğrudan doğruya bu duygularını ana babaya yansıtması yasaklandığından, çocuk öfke ve saldırganlık duygularını içine atar. Bu içe itimler aşırı derecede çoğalırsa çocuk nörotik bir yapıya bürünür ve hedefini aile dışında arar. İşte bu iç çatışmanın çeşitli ifade yöntemleri vardır ki bunlardan biri de suçtur (Taner, 1985). Bununla birlikte çocuğa gösterilen aşırı hoşgörü, şefkat ve yersiz koruma da olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu çocuklar karşılaştıkları en ufak bir sorun ile tek başlarına mücadele edememekte ve en kolay yolu seçerek, uyumsuz davranışlara yönelebilmektedirler. Ceza siyasetinde “Pasif Suçlular” adı verilen bu grup şiddet suçları işleyen aktif gruplar kadar tehlikeli olabilmektedirler (Gölcüklü, 1962).

Saldırgan ve suça yönelik davranışlar fiziksel istismar ve ihmalle en sık birliktelik gösteren sorunlardır (Balcıoğlu, 2001).

Çocuğun aile içinde şiddete uğramasında birçok etken rol oynar. Bu etkenler, ailenin içinde bulunduğu ortamın sosyokültürel, ekonomik, psikolojik ve iletişimsel özelliklerinin ürünüdür. Çocuğun sosyoekonomik, kültürel düzeyi düşük bir aileden gelmesi (Mian, 2004; Sokullu, 2003), anne-babanın evlilikle ilgili sorunları(Wildin ve ark., 1991) ve anne-babanın çocuğa ve çocuğun da anne-babaya karşı olumsuz tutum ve davranışları (Pressel, 2000; Polat, 2001) gibi etkenler çocuğun aile içinde şiddete uğramasına ve saldırgan eğilimler göstermesine neden olur. Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda sosyal işlevsellik alanında birçok eksiklik fark edilmektedir; bu çocuklar yakın ilişki kurmakta güçlük çekip, daha çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ve istismar davranışı içeren ilişkiler kurabilmektedir (Kaplan ve ark., 1999). İhmal edilmiş çocuklarda fiziksel istismara uğramış çocuklara göre daha ağır bilişsel ve akademik bozukluklar, daha fazla sosyal içe çekilme, daha kısıtlı arkadaş ilişkileri ve daha yoğun içe atım sorunları görülmektedir (Kathryn, 2002).

Disiplin yöntemleri ödül ve cezayı içermekte olup yapıcı ya da yıkıcı özelliklere sahip olabilmektedir. Çocuk ister yıkıcı olsun, isterse yapıcı olsun bu öğrendiği ödül ve ceza yöntemlerini bir aile kurduğunda kendi çocuklarını disipline etmede de kullanabilmektedir (Doescher, 2006)

1.10.2.3. Ailenin Ekonomik Durumu

Çocukların sağlığı biyolojik durum, ailenin geliri, sağlık hizmeti ve sosyo-kültürel faktörler gibi etmenler tarafından etkilenir (Hughes, 2003). Ailenin ekonomik düzeyinin yetersizliği denilince, ikamet şartları, beslenme, sağlık şartları ve eğitim yetersizliği anlaşılmaktadır.

Ailenin ekonomik koşulları, aile hayatının ruh sağlığını etkilediği gibi, çocuğun kişiliğini de etkiler. Arzularının doyum bulamamasının yanında yoksulluk nedeniyle sürekli olarak açlık ve soğuğa maruz kalan çocuklarda endişe görülür (Yavuzer, 2001). Bu şartlar içinde yetişen çocuklar sıkıntı, aşağılık duygusu ve engellemeler içinde bocalayacak, güçlü ve güvenli kişilik özelliklerini kazanamayacaklardır (Günçe, 1983).

Sosyal dayanışma, aile yapılarının güçlülüğü, suça olumsuz bakan sosyo-kültürel yapının varlığı, suça iten ekonomik etmenlerin suç üzerindeki etkisini azaltabilmektedir (Kızmaz, 2006).

1.10.2.4. Aile Çevresi ve Suçluluk

Sosyal çevre, kavramsal güçler, normlar ve bireylerin etkileşimde bulunduğu sosyal ilişkilerden oluşur (Barnett, 2001). Sosyal çevre, hem fiziksel çevrenin içinde meydana gelir, hem de ondan etkilenir (Wohlwill, 1983). Fiziksel çevrenin etkileri, küçük kapalı fiziksel alanlar dahil bireylerin sosyal davranışlarını değiştirir.

Akran ilişkileri ve mahalle koşulları ergenin sosyalleşmesi sürecinde önemli bir güçtür (Peterson ve ark., 1994; Catalano ve ark., 1996; Hill ve ark., 2005; Leventhal ve ark., 2000).

Psikolojik ve çevresel faktörler hem suçluluk hem de saldırganlık etiolojisinde güçlü bir şekilde vurgulanır (Huesmann, 1997; Shahinfar ve ark., 2001). Tehlikeli ve tehdit edici bir çevrede düşmanca deliller koruyucu olarak görülebilen saldırganlığın yüksek seviyelerinde sonuçlanabilir (Coie ve Dodge, 1996). Bahsedilen mahallede büyüme, çocukları saldırgan davranışa yöneltebilir. Benzer bir şekilde, sosyal yapısı düşük olan mahalle (toplu etkililik) sakinlerinin dışa dönük davranış oranlarını yükselttiği, sonuçta bu mahallelerde yaşayan çocukların daha fazla sıklıkla sapkın

davranışta bulunan yetişkin ve akranlara tanık olması beklenir. Böylece ev ortamında da ihmal yüzünden göz yumulan dışa dönük davranışları deneyimlenir (Brody ve ark., 2001; Kohen ve ark., 2002; Leventhal ve Brooks, 2000; Sampson ve ark., 1997)

Düşük sosyo ekonomik çevrede büyümek çocuğun davranış probleminin gelişimi için bir risk etmeni olarak tanımlanır (Chase ve Gordon, 1996; Dodge ve ark., 1994; Duncan ve ark., 1994; Leventhal ve Brooks, 2000). Çocuğun evin dışındaki yaşam şartları (okul, akran grupları, gençlik kültürleri gibi) ailenin sosyal özelliklerini- ya koruyarak ya da kötüleştirerek- (Feldman ve Eliot, 1993; Meeus ve ark., 1992; Sibereisen ve Todt, 1994; West, 1997) etkilemektedir.

Ancak ebeveynlerden alınan duygusal destek gençlerin problemleri davranışlarını, mahalle çevresindeki gençlik algılaması ve mahallelerden alınan desteğe göre, daha güçlü etkilemektedir (Bowen ve Chapman, 1996).

1.10.2.5. Ebeveynlerin Eğitim Durumu

Suçlu çocukların aile yapılarının ilgi çekici ve çarpıcı bir noktası da eğitim durumlarıdır (Dönmezer, 1994;). Bu aileler, genel olarak ya çok düşük seviyede eğitim görmüşlerdir ya da eğitimleri yoktur. Çocukların ilk eğitimlerini aldıkları aile yuvalarında, genellikle gelenek ve görenekler doğrultusunda alışlagelmiş yöntemlerle eğitildikleri açıktır. Okuma yazma bilmeyen ana babanın, çocuğunu tanımak için hiçbir bilimsel aydınlanma olanağı yoktur. Eğitilmiş olmak, ana babaya hiç değilse kendi davranışlarını denetleme olanağını verir (Sevük, 1998).

Haluk Yavuzer'in yaptığı araştırma da suçlu çocukların annelerinin % 76,6'sının, babalarında % 40,7'sinin okuma yazma bilmediği saptanmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün çocuk hükümlüler anketi de annelerden % 73,7'sinin,

babalardan % 39'unun okuma yazma bilmediğini göstermekle bulgular doğrulanmaktadır (Yavuzer, 2001).

Türkiye'de de eğitim ile işsizlik, yoksulluk ve suç işleme oranları arasında negatif bir ilişki mevcuttur. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin geliri artmakta, işsizlik, yoksulluk ve suç işleme oranları azalmaktadır (Karadeniz ve ark., 2007).

1.10.2.6. Ailedeki Birey Sayısı

Ailenin kalabalık olması, ergeni doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilir. Kardeş sayısının fazla olması, ailenin sosyo-ekonomik düzeyini, çocuklarla ilgilenme düzeyini, ailenin çocuğa sağladığı eğitim fırsatlarını ve çocukların akademik başarılarını olumsuz olarak etkileyebilir. Ayrıca anne babalar ile çocuklar arasında daha fazla çatışma yaşanmasına ve belki de ailede daha fazla fiziksel cezalara başvurulmasına neden olabilir. Az ilgi gördüğünü zanneden çocuğun, aile içinde ikinci planda kaldığını, kabul edilmediğini fark ettiği anda kendini fark ettirmek için yanlış yollara başvurmasına, arkadaş grubunda uyum ve davranış sorunları yaşamasına ve suça karışmasına neden olabilmektedir (Aral, 1997; Dizman, 2003).

1.10.2.7. Ailedeki Suçlu Birey

Anne-baba ve çocuk ilişkileri kapsamında bir diğer değişken de ailedeki üyelerden birinin, özellikle babanın suç işlemesi durumudur. Ailede anne ya da babanın suç işlemesi, ana-baba-çocuk ilişkilerini iki açıdan etkilemektedir.

a- Anne ya da baba tutuklanarak cezaevine gittiği için aile fiilen parçalanır.

b- Baba erkek çocuk için bir model oluşturduğundan babanın suçluluğu, çocuğun da suça itilmesinde etkili olabilir.

Konu ile ilgili olarak Gueck'ların yaptığı araştırmada, suç işlemiş babaların oranı suç işlemeyen kontrol grubu çocuklarında 1/3, suç işleyen grupta ise 2/3 tür. West ve Farrington un araştırmasında ise, ana ya da babası veya her ikisi birden suç işlemiş 97 çocuğun % 36,1'i 10 yaşına kadar en az bir kere suç işlerken; ana-babası suç işlememiş 314 çocuk için bu oran % 15,6 da kalmaktadır. İnsanlar doğdukları andan itibaren yaşam mücadelesine aileleri ile başlarlar. Aldıkları eğitim, bilgi ve beceri bazen doğrudan anne ve baba tarafından kimi zaman da çocuk tarafından gözlemleyerek alınır. Çocuk her zaman kendisine aile içinde örnek alabilecek bir model seçer. Genel itibariyle erkek çocuklar için bu kişi baba, kız çocukları içinde anne olmaktadır.

1.10.2.8. Kentleşme ve Göç

Ekonomik, sosyal veya siyasal nedenlerle bireylerin yer değiştirmesine "göç" denir. Göçler geçici ya da daimi olmaktadır. Aynı ülkenin bir bölgesinden diğer

bölgesine yapılan göçlere "iç göç" denilmektedir. Endüstri gelişmesi yüksek düzeye ulaşmış ülkelerde nüfusun büyük oranı sık sık yer değiştirmektedir (Hancı, 1999).

İç göçler beraberinde bazı sosyal sorunlara neden olmaktadır. Bu süreç içinde artan gecekondulaşma, kentsel hizmetlerin aksamaması, işsizlik, göç edenlerin topluma uyumsuzluğu, şehir kültürüne yabancılaşma ve kültürler arası çatışma gibi sorunlar yaşanmaktadır.

Kırdan kente daha iyi ekonomik ve sosyal şartlar için göç eden kitleler, kentin hazır olmayan alt yapısında kuralsızlık anlamına gelen anomi ve anomik kentleşme içersine girmektedir (Bayhan, 1997).

Göç nedeniyle oluşan kültürel farklılıklar, düşmanlık ve gerginlik meydana getirmektedir. Bu kültür en çok genç kuşakları etkilemektedir. Kente ailesi ile birlikte ya da tek başına gelen çocuk, yeni çevresinde farkına vardığı heyecanlı, serüvenli, renkli bir hayatı düşleyecek ve elde etmeye çalışacaktır. Kentte kavuşacağını sandığı eğlence, macera, şöhret ve zenginlik beklentisinin yanında, yetersiz eğitim ve bilgi eksikliği gibi nedenlerle, arzuladığı iş ve geleceği elde edemeyeceği düşüncesine kapılmaktadır. Bu durum çocukların, kentte değişen geleneksel aile törelerinin çocuğu koruyan yaptırım gücünün zayıflaması, ailenin sosyal kontrol fonksiyonunu yerine getirebilecek başka kurumların olmaması nedeniyle suça daha kolay yönelmesine sebep olmaktadır (Yakut, 1970; Balcıoğlu, 2001).

Göç ve çarpık kentleşme neticesinde zor şartlar altında yaşayan çocukların suç işleme eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Başlangıçta toplum kurbanı diyebileceğimiz bu çocuklar, sonunda toplumu kurban ederek, yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

1.10.2.9. İstenmeyen Çocuk

Bazı anne ve babalar, çocuklarından hoşlanmadıklarını, onları sevmediklerini, hatta nefret ettiklerini çeşitli biçimde gösterirler. Çocuğun, ailenin “istenmeyen birey”i olmasının da birtakım nedenleri vardır. Evlilik ilişkilerinin doyurucu olmaması, yoksulluk, erken evlenen çiftlerin yeterince olgunlaşamaması, çocuğun çirkin, sakat ya da istenen cinsiyette olmaması, eşlerden birinin çocuğa düşkünlüğü nedeniyle kıskançlık, bunların başında gelir. Duygusal etkileşimin azlığı yalnızca bireyin duygusal yönden değil, aynı zamanda fizyolojik, zihinsel ve toplumsal gelişimine de olumsuz etkide bulunur. Prof. Dr. Şemin’e göre, istenmeyen, sevilmeyen çocuğun davranışı aşağıdaki özelliklerden birini ya da daha fazlasını gösterir.

- “Çocuk, sevgi kazanmak ya da hiç olmazsa dikkati üzerine çekmek arzusunu gösterir
- Ana babanın, kendisine gösterdiği düşmanlığı başkalarına beslemek yoluyla öğ alır.
- Kendisinin değeri olmadığını düşünür, bu, onda endişe duyguları uyandırır.
- İstenmeyen, sevilmeyen çocuğun tipik davranışı saldırganlıktır.
- Olumsuzdurlar, kavgacı ve isyankar ve suç işlemeye meyillidirler (Yavuzer, 2001).

Ayrıca istenmeyen birey olarak düşünülmesi gereken bir aile içindeki diğer bir olgu gayri meşruluktur. Günümüzde gayri meşru olan çocuklar önemli toplumsal sorunlar içinde yer almaktadır. Geleneksel toplumlar bu gibi çocukları kolay kabul edemez ve ona saygı gösteremez, hatta bu çocukları anneleri bile terk eder (Özkök,

1996).

1.10.2.10. Okul ve Ev Dışındaki Zaman

Ergenlik döneminde arkadaş grubu ile ilişkiler, aile ilişkilerinin önüne geçer ve bu dönemde kimlik arayışı içinde olan ergen için akran grubu tarafından onay ve kabul görmek oldukça önemlidir. Bu nedenle ergen; kendini akran grubuna kabul ettirebilmek, bir gruba dahil olabilmek için (Gültekin, 2007; Uluğtekin, 1991; İçli, 1994), akran baskısı ve akranın kötüye kullanması (Delikara, 2001), tekrarlayan suç işleyen arkadaşlara sahip olma, arkadaş ilişkilerinin zayıf olması, okul başarısızlığı, okul uyumsuzluğu, okuldan ayrılma ve okuldan kaçma (Miner ve Munns, 2005) nedeniyle suça karışabilmektedir.

Aile ve okul dışında, iyi düzenlenmemiş boş zaman etkinlikleri, çocuklara suç işleme fırsatları yaratmaktadır. Boş zamanın iyi kullanılmaması nedeniyle çocuklar anti-sosyal davranışlara girebilmekte ve suç işleyebilmektedir. Ailenin, çocuklarına boş zamanlarını iyi değerlendirmesi için ortam hazırlamaması veya hazırlayamaması, çocuğu sokağa itmekte, oyun grupları ve çeteler halinde birleşerek suç işlemesine neden olabilmektedir. Çocuklar ve gençler tarafından işlenen suçların fazla olması, çocuk suçluluğu ile oyun grubu arasında bir nedensellik bağıını kuvvetlendirmektedir. Kriminolojide, suçluluğun sosyokültürel nedenlere dayandığını ileri süren görüşler, suçluluğun oluşumunda “çocuk çetelerine” ve “arkadaşlığa” üstün yer vermektedirler (Dönmezer, 1964).

1.10.2.11. Çocuk İşçiliği

Çocukların çalıştırılması iki nedene bağlanmaktadır. Birinci neden, dengesiz gelir dağılımı sonucunda oluşan ve çocuğun çalışmak zorunda bırakıldığı sürekli yoksulluk, ikinci neden ise, mevcut eğitim sisteminin yetersizliğine olan güvensizliktir. Öte yandan ILO'nun yaptığı araştırmalara göre, çocuk içinde yaşadığı fakirlik çemberini kopartmak, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve aile içinde kendisinin yarattığı yükü azaltmak, ailesinin geçimini sağlamak, hiç değilse paylaşmak gibi ekonomik nedenlerle çalışmaktadır. Ailenin ekonomik yetersizliği veya çocuğun okuldaki başarısızlığı çocuğun erken yaşlarda iş hayatına sürüklenmesine neden olmaktadır (Balo, 1995).

Çocukları erken yaşta hayata hazırlamanın en geçerli yolu, bir zanaat öğrenmesi için bir işyerine çırak olarak yerleştirmektir. Bu olmaz ise, çocuğun eline bir simit tablası, bir çiklet kutusu ya da bir sandık limon tutuşturulup sokağa salmak zorunda kalınır. Bu çocukların bir bölümü, yetişkin şebekeleri eliyle sokaklarda karaborsa ya da kaçak sigara satıcılığına yönltilmekte böylelikle de çocuklar kendilerini suç şebekesi içinde bulmakta ve suçlu damgası yemektirler (Yavuzer, 2001).

Mesleki eğitimden yoksun olarak, kendilerine uygun olmayan işlerde çalıştırılan bu çocukların beden ve ruh sağlıkları tehlikeye girmekte, bu durumda toplumsallaşmasının eksik ve hatalı olması söz konusu olmaktadır. Ayrıca çalıştığı ortamdaki kişilerin davranışları da olumsuz özellik taşıyor ise çocuğun gelişimi olumsuz yönden etkilenecektir.

Çocukların aile denetimlerinden uzakta çalışmaları sonucu, onlar aile korumasından da yoksun kalmaktadırlar. Bu durum onların istismara açık olması

sonucunu doğurmaktadır. Aynı zamanda aile denetiminden uzakta ve olumsuz koşullarda çalışırken çözücü, uçucu ve uyuşturucu madde kullanma, suça yönelme tehlikesi ile karşılaşır.

İş ortamına giren bir çocuk, bir yetişkinin devamlı bakım ve eğitiminden yoksun kalmaktadır. Bu nedenle davranışlarının doğru ya da yanlışlığına kendisi karar vermek zorundadır. Buna bağlı olarak iş ortamında, çocuğun model olarak alabileceği kişilerin özellikleri çok önemli husustur. Ayrıca çocuk, bir gelişimsel gereksinime olan ve bazı toplumsal davranışların gelişmesinde payı bulunan oyun gibi bir etkinliği tam olarak yerine getiremez. İş yaşamı, okul çalışmalarına yeterince zaman ayırmasını engelleyebilir. Ayrıca, iş yaşamının getireceği ekonomik özgürlük, kendisini çevrenin olumsuz etkisine denetimsiz bırakmasına da neden olabilir. Özellikle aile denetiminden uzakta bir işte ve sokakta çalışan çocuklar, uyuşturucu, uçucu madde, alkol ve suç gibi sapma davranışlara karşı korumasız bırakılmaktadır. Gueck'ların yaptıkları araştırmaya göre, suçlu ve suçsuz çocuklar arasında okul sonrası iş açısından yaptıkları karşılaştırmalar sonucunda suçluların % 84,4'ünün, suçsuz gruptakilerin ise % 78,3'ünün çalıştıklarını göstermiştir. Okul sonrası yürütülen bu işlerin çoğunluğu seyyar satıcılık, gazete dağıtıcılığı, evlere servisle görevli bakkal çıraklığı gibi herhangi bir yetişkin kontrolünde ve korumasında olmayan işler oluşturmaktadır. Fabrika da işçi ya da denetim altında bir işi olanların oranı daha düşük olup, suçlu grupta % 9,4, suçsuz grupta, % 27 olarak görülmektedir (Uluğtekin, 1991).

Çalışma hayatının çocuklar üzerindeki etkilerini araştıran bir çalışmada da çalışan çocukların davranışlarında kontrollü olduğu, sorumluluk almayı, kendine güvenmeyi ve para yönetimini, beraber çalıştıkları yetişkinler kadar yapabildiklerini ve böylece yetişkin çalışma hayatına hazırlandıkları bildirilmektedir (Benvegna ve ark., 2005).

Çalışmayan, lise eğitimine devam eden öğrencilerle yapılan bir çalışmada ise anne ve babaların gençlerin bağımsız kararlarını desteklemeleri ile benlik saygısı

arasında ilişki olduğu ve bu konuda desteklenen gençlerin benlik saygısı puanlarının yüksek olduğu bildirilmektedir (Suner, 2000).

1.10.2.12. Parçalanmış Aile

Ölüm, boşanma, ayrılık ya da terk gibi sebeplerle ailenin bütünlüğünün bozularak, anne-babadan birinin ya da her ikisinin birden olmaması hali “parçalanmış aile” olarak tanımlanır. Buna karşılık, öz anne ve babanın birlikte yaşadığı aile “bütünlüğünü koruyan aile” olarak adlandırılır. Ailenin parçalanmasından kasıt, yalnızca ana-babanın ayrılıp eve üvey ana ya da babanın gelmesi değildir. Evliliklerini sürdürdükleri halde, duygusal açıdan kopmuş yani parçalanmış ailelerde bu guruba dahildir (Taner, 1985).

Parçalanmış aile çocuğun toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratan hatalı ve eksik sosyalleşme ortaya çıkararak (normal aile çevresi ve hayatının yokluğu, çocuğu güçlü bir etki ile uyumsuzluğa) “suç” davranışına zemin hazırlayabilir (Farrington, 1978; Koptagel, 1981).

Birçok araştırmada, çocukluk çağındaki anne-baba kaybının sonraki yaşamda çeşitli psikiyatrik ve sosyal huzursuzluklarla ilgili olduğu bulunmuştur (Wolff, 1999). Aile bütünlüğünün bozulması, çocuğun toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratması nedeniyle, hatalı ve eksik bir toplumsallaşmaya yol açar. Normal aile çevresi ve hayatının yokluğu, çocuğu güçlü bir etki ile uyumsuzluğa ve sonunda suça götürecektir.

Öncelikle normal aile hayatından yoksun bir çocuk, normal gelişimini yapamayacaktır; aynı zamanda aile hayatındaki bozukluk çocuğun ruhi dengesini altüst edecektir; normal aile hayatının yokluğu çocuğun terbiyesinin de ihmali demektir (Sevük, 1998). Normal fiziki ve psikolojik gelişimini sağlamaya elverişli olan,

beslenme, güvenlik ve sevgi gereksinimleri karşılandığı bir aile çevresinde yetişen çocuğun suç işleme olasılığı azdır.

Öte yandan, parçalanmış ya da boşanmış ailelerden gelen çocukların davranış özelliklerini inceleyen araştırmalardan elde edilen veriler (Polat, 2001; Kulaksızoğlu, 1999; Wrickel ve Allen, 1987), bu tür ailelerde yaşayan çocukların ruhsal ve sosyal yoksunlukları nedeniyle, normal ailelerde yaşayan çocuklardan daha saldırgan olduğuna ilişkin veriler sunmaktadır. Ayrıca, boşanmış ailelerin ergen çocuklarının anksiyete ve depresyon durumlarının gelişmesi muhtemeldir. Ebeveyn boşanmasıyla ilgili stresli bir deneyimin, sonraki dönemlerde kanser riskini arttırdığı rapor edilmiştir.

Anne babanın boşanması suç hissini, güvensizliği, düşük öz saygıyı geliştirebilen ve korunmamış ve sevilmemiş hisseden çocuklar için stresli bir deneyimdir. Reddedilme fikri boşanmış anne bunalımı ve babayla olan çatışmayla ilişkilidir. Anne baba boşanması düşük baba çocuk ilişki kalitesiyle ilişkilendirilmiştir, ama anne çocuk ilişkisi, sosyal destek, bağımsızlık ve kişisel ilişkilerdeki azalan endişeler için olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Riggio, 2004).

2.2.13. Okul ve Suç

Okul toplumun ve yetişkinlerin çocuğun yaşamında doğrudan etkisinin görüldüğü bir ortam oluşturmaktadır. Okulun çocuğa, sosyalleşme, akran grubuyla etkileşim kurma, özdeşim kurabileceği örneklerle karşılaşma, meslek öğrenme, toplum içinde yaşamının genel kural ve gereklerini öğrenme, toplumun huzur ve dinginliği için konulmuş kuralların bozulmaması gerektiğini öğrenme gibi birçok katkıları vardır (Uluğtekin, 1991).

Çocuğun kişiliğinin gelişebilmesi, öğretmenin öğrencisi ile arasında sevgi bağı

kurması ile mümkündür. Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurumun okul olduğu görülmektedir (Edwards, 2001). Çocukların kişilik gelişimlerinin göz ardı edilen bir sistemde, sadece bilgi aktarma görevini üstlenmiş bir okulun, uyumsuz ya da suçlu davranışlarını önleyici fonksiyonu olmayacaktır. “Okullarımız eğitim yapmayı öğretimde bulunuyor” suçlaması aslında bir dereceye kadar doğrudur. Çünkü çocuğa daima bilgi aktarılmakta, kişilik gelişimi üzerinde durulmamaktadır (Tezcan, 1993).

XVII. yüzyılda Victor Hugo : “ Bir okulun yapılması bir hapisanenin kapanması demektir” sözüyle eğitim ve suçluluğun arasında doğrudan bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Okul ve suçluluk arasındaki ilişkide iki önemli faktör söz konusudur. Birincisi, yetenek eksikliğinden veya öğrenme güçlüğünden kaynaklanan okul başarısızlığı, diğeri de eğitim uygulamasından uzaklaşma yani okula devam etmemedir. Okul başarısızlığı, bir toplumsallaşma gücü olarak okulun, çocuk üzerindeki önemini yitirmesine, dolayısıyla yetersiz toplumsallaşmaya yol açar (Uluğtekin, 1991).

Okulda başarısız olan ergenlerde risk alma davranışlarının fazla olduğu ve ders başarısı yüksekliğinin ise sağlıklı davranışlarla ilişkili olduğu bildirilmektedir (He, Kramer ve ark., 2004). Okul başarısızlığı, bir toplumsallaşma gücü olarak okulun, çocuk üzerindeki önemini yitirmesine, dolayısıyla yetersiz toplumsallaşmaya yol açar. Birçok araştırmacı, eğitim sisteminin suç oranının yükselmesinde sorumluluğu olduğu kanaatindedir. Örneğin son yıllarda yapılan, suçlu ve suçlu olmayanların okul kayıtlarının karşılaştırıldığı okul başarısı ve suçluluk konusundaki bir araştırma sonucunda, okuldaki başarısızlığın veya okuldan ayrılmanın anti-sosyal davranışa neden olduğu belirlenmiştir (Jerse ve Fakouri, 1978).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın birinci amacı, kanunla ihtilaf durumuna düşen çocukların sosyo-demografik özellikleri ile aile işlevlerini (problem çözme, iletişim, duygusal tepki verme, vb.) incelemek. Sosyo-demografik özellikleri ile aile işlevleri arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmak. Aile işlevlerinin ve dolayısıyla sosyo-demografik özelliklerin çocuk suçluluğuna olan katkısını saptamak.

Belirlenen genel amaçlar çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Kanunla ihtilaf durumuna düşen çocukların ailelerinin sosyo-demografik özellikleri ile aile işlevleri (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler) arasında anlamlı bir etkileşim var mıdır?

2. Kanunla ihtilaf durumuna düşen çocukların aile işlevleri (problem çözme, iletişim, duygusal tepki verme, vb.) ile suç türleri arasında pozitif yönde etkileşim var mıdır?

2.2. Araştırmanın Hipotezleri; Araştırmada kanunla ihtilaf halindeki;

a. Çocukların suç türlerine ile sosyo demografik özellikleri arasında ilişki vardır.

b. Çocukların suç türlerine ile Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden

elde edilen puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

2.3. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, kanunla ihtilaf halindeki çocuklara ait sosyo-demografik özellikler ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik, tanımlayıcı bir çalışmadır.

Çocuğun suç davranışını göstermesiyle ilişkili olabilecek aile değerlendirme ölçeği ve alt ölçeklerinden (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler) elde edilen puanlar bu çalışmada ele alınan bağımlı değişkenlerdir.

Bağımlı değişkeni etkileyen olası bağımsız değişkenler olarak; çocuğun sahip olduğu aileye ait ebeveynlerin sağlık durumları, meslekleri, eğitim düzeyleri; sosyo-ekonomik özellikleri, çocuğun işlediği suç türü vb. alınmıştır.

2.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Ankara ili sınırları içerisindeki Adalet Bakanlığına bağlı Sincan ilçesindeki Çocuk-Gençlik Ceza ve Tevkif evi ile Keçiören ilçesindeki Çocuk İslah evinde bulunan 13 – 18 yaş arası erkek çocuklardan oluşturuldu.

Çalışma için bir örneklem seçilmeyip, çocukların tamamına ulaşılması planlanmıştır.

Araştırmanın yürütüldüğü 10 Haziran 2009 ile 20 Ağustos 2009 tarihleri

arasındaki dönemde, yaşları 13 – 18 yaş arası, Sincan Ceza ve Tevkif evinde 132 ve Keçiören Çocuk ıslah evinde 61 olmak üzere, toplam suçlu erkek çocuk sayısı 193 idi.

Çalışmaya katılmak istemeyen 12 çocuğun haricindeki 181 çocuk (% 94'ü) çalışmaya alınmıştır.

Çalışmaya Ankara'daki kadın – kız Ceza Tevkif evi'nde çalışmanın yürütüldüğü süre içinde 13 -18 yaş arası yalnızca iki kız çocuğun bulunmasından (tutuklu bütün kızlar İzmir'de bulunan kız çocuk-gençlik Ceza Tevkif evlerine sevk edilmektedirler) dolayı kız çocuklar, çalışmaya alınmamıştır.

2.5. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada Kanunla ihtilaf halindeki erkek çocukların aile işlevlerini belirlemek amacıyla Epstein Baldwin ve Bishop (1983) tarafından geliştirilen “Aile Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca sosyo-demografik nitelikleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırma değişkenleriyle ilgili yapılandırılmış görüşme formunda bir “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır.

Her çocukla ayrı ayrı bireysel görüşme yapıldı. Çocuklara araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verildi. Araştırmaya katılmak isteyenler çalışmaya dahil edildiler.

Bu görüşmelerde “Sosyo-demografik Özellikler Bilgi Formu” ve “Aile Değerlendirme Ölçeği”nde oluşan anket formu, araştırmacı tarafından çocuklarla yüz yüze yöntemle dolduruldu.

İşledikleri suç hakkındaki bilgiler ceza tevkif evinde bulunan dosyalarından temin edildi.

2.6. Kişisel Bilgi Formu

Çalışma grubunun özelliklerini belirlemek amacıyla bir “Kişisel Bilgi Formu” araştırmacı tarafından hazırlandı. Bu formda, araştırmaya katılan erkek çocukların; yaşı, suç türü, annenin ve babanın mesleği, ana-baba eğitim düzeyi, annenin günlük çalışma süresi, babanın günlük çalışma süresi, ailenin ekonomik durumu, annenin –babanın hastalığı, ailenin ikamet ettiği konutun özellikleri, aile yaşam düzeni, babanın anneye fiziksel ve sözel şiddet uygulamasına ilişkin maddeler yer almaktadır.

2.7. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Özgün adı “Family Assessment Device” (FAD) olan bu ölçek Epstein, Baldwin ve Bishop (1983) tarafından aile fonksiyonlarını ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Duygusal Katılım, Davranış Kontrolü, Genel İşlevler olmak üzere 7 alt ölçek ve 60 madde içermekte ve aile üyelerinin kendi aileleriyle ilgili algılarını değerlendirmektedir. ADÖ’ de bu yedi alt ölçeğin yanı sıra ayrıca toplam puan üzerinden bir değerlendirme yapılmamaktadır.

Ailelerin yapısını, düzenini ve etkileşimsel örüntüsünü ailede yaşanan güçlüklerle ilişkili olarak anlamak için aile işlevselliğinin altı boyutu belirlenmiştir. Bu alanlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolüdür. Aile yapılandırılmasını anlamak için tüm boyutların incelenmesi ve tartışılması gerekmektedir (Bishop ve ark., 2000).

On iki yaş üzerindeki tüm aile bireylerine uygulanabilen bu ölçekte puanlar 1.00 (sağlıklı) ile 4.00 (sağlıksız) arasında değişmektedir. 2.00’nin üzerindeki puan ortalamaları aile işlevlerinde sağlıksızlığa doğru bir gidiş olduğunu göstermektedir.

Özgün formuyla yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur. ADÖ' nün alt testleri için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise Problem Çözme için 0.74; İletişim için 0.75; Roller için 0.72; Duygusal Tepki Verebilme için 0.83; Duygusal Katılım için 0.78; Davranış Kontrolü için 0.72; Genel İşlevler için ise 0.92 olarak bildirilmektedir (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983).

Bu çalışmada, ADÖ' nin Bulut (1990) tarafından yapılan Türkçe uyarlaması kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği, Gruplar Arası Ayrışma (Erkuş, 2003) yöntemiyle ailelerinde psikolojik problemi olan ve olmayan aile üyelerine uygulanmıştır.

Çalışmaya dahil edilen her çocuğa ayrı ayrı aile değerlendirme ölçeği hakkında bilgi verildi. Test uygulanmadan önce: *“okuduğum her cümleyi dikkatlice dinledikten sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar verin. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz”* ifadeleri ile standart bilgilendirme yaklaşımı benimsenmiştir.

2.8. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmanın istatistiksel analizinde kanunla ihtilaf halindeki çocukların suç türü ve sosyo-demografik özellikleri ile aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı, iki grup ortalaması arasında karşılaştırmada t-testi ve ikiden fazla grup ortalamalarını karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA testi) kullanıldı. Grupların normal olmayan dağılımları saptandığında, Kruskal-Wallis testi ve ki-kare testi kullanıldı. Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlamasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi ölçüt alındı.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak araştırma grubunun tanımlayıcı bulguları ele alınmıştır.

3.1. Yaş

Çalışmamıza dahil edilen 13 – 18 yaş arası yüz seksen bir çocuğun yaş dağılımı Tablo – 3.a’da verilmiştir. Çalışma grubunda yer alan Kanunla ihtilaf durumuna düşmüş çocukların üçte ikisinin on yedi yaşında olduğu göze çarpmaktadır.

3.2. Suç Türleri

Suç türleri ile ilgili Tablo – 3.a’da gözlendiği üzere mala karşı işlenen suçlar suç türlerinde önemli yer tutmaktadır. Hırsızlık ve gasp suçları toplamda %55’in üzerindeki oranı teşkil etmektedir.

3.3. Ailenin Gelir Düzeyi

Çocukların, ailelerinin aylık net gelirleri hakkında bilgilerinin olmadığı saptandı. Ailenin ekonomik durumunu (gelir düzeyini) kendi algıları ile çok düşük,

düşük, orta ve yüksek olarak sınıflandırmaları yorumlamaları istendi. Ailenin gelir düzeyi hakkında yöneltilen soruya verilen yanıtlarına göre %44,2'si orta düzey, %26,5'i düşük ve %8,3'ü çok düşük gelir düzeyine (Tablo – 3.a) sahip olduklarını beyan ettiler.

Tablo – 3.a. Araştırma grubunun yaş, suç türleri ve ailenin gelir düzeyine göre dağılımı

Değişken	n	%
Yaş		
13 yaş	3	1,7
14 yaş	3	1,7
15 yaş	16	8,8
16 yaş	32	17,7
17 yaş	115	63,5
18 yaş	12	6,6
Suç Türleri		
Gasp	71	39,2
Hırsızlık	33	18,2
Cinayet	25	13,8
Cinsel Suç	20	11,0
Uyuşturucu Satmak	18	9,9
Dövmek / Yaralamak	13	7,2
Yanıt Vermeyen	1	0,6
Ailenin gelir düzeyi		
Çok Düşük	15	8,3
Düşük	48	26,5

Orta	80	44,2
Yüksek	35	19,3
Bilmiyorum	1	0,6
Yanıt Vermeyen	2	1,1
TOPLAM	181	100,0

3.4. Annenin Sağlık Durumu

Annenin sağlık durumu araştırmasında annenin ruh sağlığı (psikotik hastalık, depresyon, anksiyete bozukluğu vb) hakkında bilgi edinmek ve çocuk suçluluğuna olan katkısını incelemek amacıyla araştırmaya dahil edildi. Ancak çocukların ruh sağlığına ilişkin tutumları, hastalığı saklama veya sorunu tanımlayamama gibi nedenlerle sağlıklı ve doğru sonuç alınamadığı kanaatindeyiz. Sinir hastalığı grubunun tanısı konmuş zeka kusurları ve psikotik bozuklukları içerdiği anlaşılmaktadır. Annelerin %4,4'ün ruhsal problemi olduğunu beyan edildi.

Tablo – 3.b. Araştırma grubunun Anne ve babanın sağlık durumlarına göre dağılımı

Annenin Sağlık Durumu	n	%	Babanın Sağlık Durumu	n	%
Hastalığı Yok	99	54,7	Hastalığı yok	118	65,2
Hipertansiyon	15	8,3	Astım	8	4,4
Migren	13	7,2	Şeker Hastalığı	7	3,9
Şeker Hastalığı	9	5,0	Hipertansiyon	6	3,3
Böbrek Hastalığı	9	5,0	Kanser	6	3,3
Sinir Hastalığı	8	4,4	Sinir Hastalığı	5	2,8
Astım	7	3,9	Bel Fıtığı	5	2,8

Sara	4	2,2	Görme Bozukluğu	4	2,2
Romatizma	3	1,7	Felç	2	1,1
Kanser	3	1,7	Beyin Kanaması	1	0,6
Guatr	3	1,7	Bilmiyorum	5	2,8
Kalp	2	1,1			
Beyin kanaması	2	1,1			
Bilmiyorum	4	2,2			
Toplam	181	100,0	Toplam	181	100,0

Annenin hastalığı soruna verilen yanıtlardan yola çıkarak, tabloda görüldüğü üzere hipertansiyon ve migren annelerin en sık gözlenen hastalıkları olarak göze çarpmaktadır. Annelerin, yaklaşık %55'inin sağlıklı olduğu çocuklar tarafından beyan edildi (Tablo – 3.b). Annelerin geri kalan %45'nin kronik hastalığının olduğu göze çarpmaktadır.

3.5. Babanın Sağlık Durumu

Babanın bilinen hastalığı sorusu ile yoksullukla mücadele etmekte zorlanan babanın yaşadığı stres ve yetersizlik duygularının sonucu olarak uğradığı psikolojik travmaların etkilerini anlamaktı.

Çocukların ancak %2,8'i babasının bir sinir hastalığı olduğunu bildirdi. Verilen yanıtlar esas alındığında, babalar da kalp hastalığı, bronşial astma ve şeker hastalığı başı çekmektedir (Tablo – 3.b).

3.6. Ailenin Medeni Durumu

Ailenin medeni durumu ile ilgili soruya, araştırma grubunun %76'sı resmi nikahlı olarak ebeveynlerin birlikte olduğu, %22'si ise ebeveynlerinin boşandığı yanıtını vermiştir (Tablo – 3.c.).

4.7. Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumları

Ebeveynlerin sağlık durumları ile ilgili soruya, tabloda gözlendiği gibi ebeveynlerin her ikisinin %90,6 oranında sağ olduğu yanıtı alınmıştır (Tablo – 3.c.).

Çalışmamızda çocukların %6,2'sinin annesinin üvey, %5,5'nin babasının üvey olduğu tespit edilmiştir.

Tablo – 3.c. Araştırma grubunun aileleri ile ilgili seçilmiş bazı özelliklerinin dağılımı

Değişken	n	%
Ailenin Medeni Durumu		
Resmi Nikahlı	138	76,2
Boşanmış	40	22,1
İmam Nikahlı	2	1,1
Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumları		
Anne Sağ	11	6,1
Baba Sağ	3	1,7
Her ikisi de Sağ	164	90,6
Her ikisi de Ölmüş	2	1,1
Yanıt Vermeyen	1	0,6

Ebeveynlerin Öz/Üvey Olma Durumu

Anne/Baba Öz	151	83,4
Anne Üvey	13	7,2
Baba Üvey	10	5,5
Yanıt Vermeyen	7	3,9
Aile Büyüklüğü		
Çekirdek aile	138	76,2
Kalabalık aile	41	22,7
Yanıt Vermeyen	2	1,1
TOPLAM	181	100,0

4.8. Ailenin Büyüklüğü

Ailenin büyüklüğü incelemesinde, ailelerin %76,2'sinin çekirdek aile, %22,7'sinin kalabalık aile olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo – 3.c.).

3.9. Annenin Mesleği

Anketimize verilen yanıtlara göre annelerin %90'ı ev hanımı olup, vasıflı işçi sayısı %5'i geçmemektedir (Tablo – 3.d.).

3.10. Babanın Mesleği

Anket çalışmasında babaların %35,4'nün vasıflı çalışan ve %29,8'nin vasıfsız çalışan olduğu saptandı (Tablo – 3.d.).

Tablo – 3.d. Araştırma grubunun ebeveynlerinin mesleğine göre dağılımı.

Ebeveyn Mesleği	n	%
Anne		
Ev Kadını	163	90,1
Vasıfsız İşçi	6	3,3
Vasıflı İşçi	9	5,0
Kendi Hesabına Çalışan	1	0,6
Yanıt Vermeyen	1	0,6
Bilmiyorum	1	0,6
Baba		
Çalışmıyor	16	8,8
Vasıfsız Çalışan	54	29,8
Çiftçi	11	6,1
Vasıflı Çalışan	64	35,4
Kendi Hesabına Çalışan	15	8,3
Profesyoneller ve Yöneticiler	9	5,0
Yanıt Vermeyen	2	1,1
Bilmiyorum	10	5,5
TOPLAM	181	100,0

3.11. Ailenin İkamet Ettiği Konutun Özellikleri

Kanunla ihtilaf halindeki çocukların %48 apartman dairesi, %42'si gecekondu tipi yapılarda ikamet etmektedir (Tablo – 3.e). Konutların yaklaşık yarısı 4 odalıdır ve konut mülkiyeti çocuğun ailesine aittir.

Tablo – 3.e. Araştırma grubunun ailelerinin ikamet ettiği konutun özelliklerine göre dağılımı

İkamet Edilen Konutun Özellikleri	n	%
Konut Tipi		
Daire	87	48,1
Gecekondu	76	42,0
Yarı Bodrum Daire	16	8,8
Yanıt Vermeyen	2	1,1
Oda Sayısı		
2 (1+1) oda	7	3,9
3 (2+1) oda	52	28,7
4 (3+1) oda	89	49,2
5 (4+1) oda	21	11,6
6 (5+1) ve üzeri oda	8	4,4
Yanıt Vermeyen	2	1,1

Bilmiyorum	2	1,1
Konutun Mülkiyet Durumu		
Ev Sahibi	93	51,4
Kiracı	85	47,0
Yanıt Vermeyen	3	1,7
TOPLAM	181	100,0

3.12. Annenin Günlük Çalışma Süresi

Kanunla ihtilaf haline düşen çocukların annelerinin %18'nin ev dışında herhangi bir işte çalıştığı saptandı (Tablo – 3.f.).

3.13. Babanın Günlük Çalışma Süresi

Verilen yanıtlara göre babaların %52'si günde dokuz saat ve üzeri süre ile işte çalışmaktadırlar (Tablo – 3.f.).

Tablo – 3.f. Araştırma grubunun ebeveynlerinin günlük çalışma süresine göre dağılımı

Günlük Çalışma Süresi	n	%
Anne		
Ev dışında çalışmıyor	149	82,3
≤ 4 saat	5	2,8
5-8 saat	13	7,2
9-12 saat	10	5,5
Yanıt Vermeyen	4	2,2
Baba		
≤ 4 saat	2	1,1
5-8 Saat	35	19,3
9-12 Saat	94	51,9
Bilmiyor	15	8,3
Yanıt Vermeyen	15	8,3
Çalışmıyor	20	11,0
TOPLAM	181	100,0

3.14. Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulama Durumu

Araştırmaya katılan çocuklara aile içi şiddeti değerlendirmeye yönelik olarak babanın anneye sözlü ve fiziksel şiddet uygulayıp uygulamadığı soruldu. Değerlendirmede hiç, çok az, orta derecede ve oldukça fazla seçenekleri kullanıldı. Çocukların bu dereceleme sistemini niceliksel olarak değerlendirmeleri için; çok az diyebilmeleri için yılda bir defa; orta derecede diyebilmeleri için yılda 4 defa veya daha az; oldukça fazla diyebilmeleri için yılda beş defa veya daha fazla sayıda babanın anneye sözlü ve fiziksel şiddet uyguladığına tanık olduklarını belirtmeleri istendi.

Tablo – 3.g. Araştırma grubunda babanın anneye fiziksel ve sözel şiddet uygulaması durumuna göre dağılımı

Değişken	n	%
Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulaması Durumu		
Hiç/Şiddet Yok	108	59,7
Çok Az (yılda 1 defa)	29	16,0
Orta (yılda ≤ 4 defa)	17	9,4
Sürekli (yılda ≥ 5)	18	9,9
Yanıt Vermeyen	4	2,2
Bilmiyorum	5	2,8
Babanın Anneye Sözel Şiddet Uygulaması Durumu		
Hiç/Şiddet Yok	79	43,6
Çok az	32	17,7
Orta derecede	29	16,0
Oldukça Fazla	30	16,6
Yanıt Vermeyen	5	2,8

Bilmiyorum	6	3,3
TOPLAM	181	100,0

Çocukların yaklaşık %60'ı babanın anneye fiziksel şiddet uygulamadığını beyan etti. Bunun yanında %10'u fiziksel şiddetin oldukça fazla yaşandığını bildirdi.

Babanın anneye sözel şiddet uygulaması değerlendirildiğinde, çocukların %43,6'sı babanın anneye hiç sözel şiddet uygulamadığını söylediler. Geri kalan yaklaşık %50,3'ü az, orta ve oldukça fazla olmak üzere babanın anneye sözel şiddet uyguladığını ifade ettiler (Tablo – 3.g.).

3.15. Ebeveynlerin Eğitim Durumu

Annenin eğitim durumu hakkında sorulan soruya, kanunla ihtilaf halindeki çocukların %32'si annelerinin okur-yazar değil, %10,5'i annelerinin sadece okur-yazar, %39,8'i sadece ilkokul mezunu, %13,3'ü sadece ortaokul mezunu, %2,2'si sadece lise mezunu ve %0,6'sı sadece üniversite mezunu(fakülte veya yüksekokul) olduklarını beyan ettiler (Tablo 4g).

Tablo – 4.g. Araştırma grubunun ebeveynlerinin eğitim durumuna göre dağılımı

Eğitim Durumu	Annelerin Eğitim Durumu		Babaların Eğitim Durumu	
	n	%	n	%
Okur-yazar değil	58	32,0	21	11,6
Okur-yazar	19	10,5	24	13,3
İlkokul mezunu	72	39,8	82	45,3
Ortaokul mezunu	24	13,3	34	18,8
Lise mezunu	4	2,2	15	8,3
Üniversite mezunu	1	0,6	2	1,1
Bilmiyorum	2	1,1	2	1,1
Yanıt Vermeyen	1	0,6	1	0,6
Toplam	181	100,0	181	100,0

Babanın eğitim durumu hakkında sorulan soruya, kanunla ihtilaf halindeki çocuklar, babalarının %11,6'sı okur-yazar değil, %13,3'ü sadece okur-yazar, %45,3'ü ilkokul mezunu, %18,8'i ortaokul mezunu, %8,3'ü lise mezunu ve %1,1'i üniversite mezunu(fakülte veya yüksekokul) olduklarını beyan ettiler(Tablo 4g).

3.16. Aile Değerlendirme Ölçeği Güvenilirlik Çalışması

Bu bölümde; Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ve alt ölçeklerinin güvenilirliğini belirlemek için her bir alt ölçek iç tutarlılık Cronbach's Alfa değeri hesaplanmıştır.

Pilot çalışma olarak yürüttüğümüz bu araştırmada, gerek örneklem özellikleri (çocuk yaşta olmaları ve suça bulaşmış olmaları vb) ve gerekse çalışmanın yürütüldüğü koşullar (ceza tevkif evlerinde görüşme yapıldı) göz önüne alındığında Nunnally'nin (1967) önerdiği Cronbach's Alfa öneri düzeyi (pilot çalışmalar için) >0.5 yeterli kabul edildi. Alt ölçek değerlendirmesinde Cronbach's Alfa değeri 0,5'in altında saptanan alt gruplar için tutarlılığı engelleyen sorular belirlenmiş ve bu sorular alt grubun içinden çıkarılarak yeniden güvenilirlik düzeyleri hesaplanmıştır. Cronbach's Alfa değerinin >0.5 düzeyine yükseltilmesi sağlanmıştır.

3.16.1. Problem Çözme Alt Ölçeği

Ailenin bütünlüğünü tehdit eden sorunları, ailenin işlevselliğini sürdürecekt düzeyde çözebilme yeteneğine işaret etmektedir. Problem çözme, ailenin etkili bir şekilde işlevlerini yerine getirebileceği düzeyde maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak açıklanmaktadır. Sorunun ortaya çıkışından, çözümlenmesine kadar olan

dönemi kapsayan problem çözme alt boyutu altı maddeden oluşmaktadır. Problem çözme alt testteki sorular sağlıklı işlevleri ölçmektedir. Alt grup soruları:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru - 2: Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.

- Soru - 12: Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.

- Soru - 24: Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.

- Soru - 38: Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.

- Soru - 50: Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.

- Soru - 60: Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.

Problem Çözme için Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.74 (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983). Bizim çalışmamızda altı soru çalışmaya dahil edilerek yapılan değerlendirmede Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,771 saptandı. Böylece kanunla ihtilaf halindeki çocuklara aile işlevlerinden problem çözme davranışını değerlendirmek için güvenilir olduğu kanaatine varıldı. Ölçek tüm soruları ile sorunsuz çalışmaktadır.

3.16.2. İletişim Alt Ölçeği

Aile bireyleri arasında bilginin değişimi olarak tanımlanır. Mesajın içeriği ve kimin amaçlandığı ile ilgili olarak sözel mesajın açık ve doğrudan olup olmadığına

odaklanır. Bu alt boyutta, ailenin etkili bir iletişim içinde olup olmadığı ölçülmek istenmektedir. Bu nedenle aile üyeleri arasındaki sözlü iletişimin açık olup olmadığı, kişilerin söylemek istediklerini direkt olarak ifade edip etmedikleri üzerinde durulan iletişim alt boyutu dokuz maddeden oluşmaktadır. Test soruları iki gruptan oluşmaktadır:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru – 3: Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.
- Soru – 18: Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.
- Soru – 29: Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.
- Soru – 43: Evde birbirimize karşı açık sözlüyüz.
- Soru – 59: Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.

b) Sağlıksız işlevler;

- Soru – 14: Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.
- Soru – 22: Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.
- Soru – 35: Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.
- Soru – 52: Sinirlenince birbirimize küseriz.

İletişim için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.75; (Epstein, Baldwin ve

Bishop, 1983) olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda iletişim ölçeğinin iç tutarlılık incelemesinde Cronbach Alfa değeri 0,477 saptandı.

Bunun üzerine bazı soruların kanunla ihtilaf halindeki çocuklar tarafından yanlış değerlendirildiği sonucuna varılarak, iç tutarlılığı bozan beş soru (RRS14, RRS22, RS29, RRS35, RRS52) ölçekten çıkarılıp, ölçek yeniden düzenlendi. Yeni oluşturulan dört sorudan ibaret iletişim alt ölçeğinde, iç tutarlılık katsayısı 0,633 bulundu. İletişim alt ölçeğinin kanunla ihtilaf halindeki çocuklara uygulanabilirliği kabul edilebilir seviyeye yükseltildi. İletişim alt ölçeğinin kanunla ihtilaf halindeki çocuklara uygulanmasından güvenilir sonuç alınabileceği kanaatine varıldı.

3.16.3. Roller Alt Ölçeği

Ailenin farklı aile görevlerini ele alışlarını ve bu görevlerin nasıl dağıldığı ve yerine getirildiği ile ilgili davranış modelleri oluşturma ve sürdürme becerilerine ilişkindir.

- Ailenin kaynaklarının kullanımı,
- Bakıp büyütme,
- Destekleme ve kişisel gelişim sağlama,
- Aile sistemini idare etme gibi konularda davranış kalıbı geliştirip geliştirmedeği üzerinde odaklanmaktadır.

Ayrıca bu boyut, görevlerin belirgin ve eşit olarak üyelere dağılımı ile görevlerin aile üyeleri tarafından sorumlu bir şekilde yerine getirilip getirilmemesini de içermekte ve on bir maddeden oluşmaktadır. Sorular iki gruptan ibarettir:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru – 10: Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.
- Soru – 23: Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.
- Soru – 30: Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.
- Soru – 40: Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.

b) Sağlıksız işlevler;

- Soru – 34: Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.
- Soru – 45: Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.
- Soru – 53: Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.
- Soru – 58: İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.

Roller için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.72; (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983) olarak belirlenmiştir. Kanunla ihtilaf halindeki çocuklarla yaptığımız çalışmada roller alt ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,408 saptandı.

Alt ölçekte güvenilirliği negatif yönde etkileyen sorular belirlendi ve bu üç soru (RS10, RS23, RRS58) test ölçeğinden çıkarıldı. Yeni düzenlenen, sekiz sorudan oluşan roller alt ölçeğinin, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,551 olarak belirlendi. Roller alt ölçeğinin kanunla ihtilaf halindeki çocuklara uygulanmasından güvenilir sonuç alınabileceği kanaatine varıldı.

3.16.4. Duygusal Tepki Verebilme Alt Ölçeği

Aile bireylerinin duygularını açıkça ifade edip edemediğini değerlendirir. Aile üyelerinin her türlü uyaranlar karşısında en uygun tepkiyi göstermesi anlamına gelmektedir. Burada sevgi, mutluluk, neşe gibi duyguların yanında; kırgınlık, üzüntü, korku gibi duygular da bulunmakta, altı maddeden oluşmaktadır. İki grup sorudan oluşmaktadır:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru – 49: Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.
- Soru – 57: Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.

b) Sağlıksız işlevler;

- Soru – 9: Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.
- Soru – 19: Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.
- Soru – 28: Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.
- Soru – 39: Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.

Duygusal Tepki Verebilme için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.83; (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983) olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda altı sorudan oluşan Duygusal Tepki Verebilme alt ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı: 0,389 saptandı. Ölçekten güvenilirliği negatif yönde etkileyen üç soru(RRS9, RRS19, RS57) çıkarılarak ölçek yeniden oluşturuldu. Üç sorudan ibaret yeni duygusal tepki verebilme alt ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,539 olarak güvenilir düzeyde olduğu sonucuna varıldı.

3.16.5. Gereken İlgiyi Gösterme Alt Ölçeği

Aile bireylerinin birbirlerinin etkinliklerine ve onları ilgilendiren şeylere karışma boyutu ile ilgilenir. Aile üyelerinin birbirine gösterdiği ilgi, bakım, sevgiyi içerir. Birbirleri ile az veya çok ilgilenen aileler, bu konudaki işlevini yeterince yerine getirmiyor demektir. Çok ilgilenme, aile üyelerinin birbirlerine fazla bağımlı olduğunun, az ilgilenme ise birbirlerine az sevgi ve ilgi gösterdiklerinin belirleyicisidir. İki alt gruptan oluşmaktadır:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru – 25: Bizim ailede herkes kendini düşünür

- Soru – 2: Sağlıksız işlevler;

- Soru – 5: Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler

- Soru – 13: Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.

- Soru – 33: Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.

- Soru – 37: Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.

- Soru – 42: Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.

- Soru – 54: Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.

Duygusal Katılım için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.78; (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983) olarak belirlenmiştir. Araştırmamızdan elde edilen veriler

ışığında duygusal katılım alt ölçeğinin kanunla ihtilaf halindeki çocuklara uygulanmasından elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,409 saptandı.

Ölçekten farklı kombinasyonlarda soru çıkarıldı. Ancak ne var ki güvenilirlik 0,50'nin üzerine çıkmadı. Bu alt ölçeğin sorularının kanunla ihtilaf halindeki çocuklar tarafından yanlış anlaşıldığı ve kanunla ihtilaf halindeki çocuklara uygulanmasının güvenilir sonuçlar vermeyeceği kanaatine varıldı.

Bu ölçek güvenilir olmadığı (Cronbach's Alfa<0,5) için analizlere dahil edilmedi. Kanunla ihtilaf halindeki çocukların gereken ilgiyi gösterme alt ölçek sorularını doğru yorumlayamadıkları kanaatine varıldı.

3.16.6. Davranış Kontrolü Alt Ölçeği

Bir ailenin bireylerinin davranış standartlarını belirleme ve sürdürme yollarını değerlendirir. Davranış kontrolü, ailenin üyelerinin davranışlarına standart koyma, disiplin sağlama biçimidir. Bu alt boyutta, psikolojik ve sosyal tehlike karşısındaki davranışlar değerlendirilir. Kontrolün esnek, katı, serbest ve düzensiz oluğu da bu alt boyutta ele alınmakta ve dokuz maddeden oluşmaktadır. Sorular iki alt gruptan oluşmaktadır:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru – 20: Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.
- Soru – 32: Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.
- Soru – 55. Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.

b) Sağlıksız işlevler;

- Soru – 7: Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.
- Soru – 17: Evde herkes başına buyruktur.
- Soru – 27: Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.
- Soru – 44: Ailemizde hiçbir kural yoktur.
- Soru – 47: Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.
- Soru – 48: Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.

Davranış Kontrolü için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.72 (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983) kabul edilmektedir. Çalışmamızdan elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,067 saptandı. Ölçeğin güvenilir olmadığı belirlendi.

Ölçekten dört soru (RRS7, RS17, RS20, RS32) çıkarıldı. Ölçek yeniden ele alındı. Dört sorudan oluşan yeni davranış kontrolü alt ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,606 saptandı. Ölçeğin güvenilir olduğu ve uygulanabilirliği kabul edildi.

3.16.7. Genel İşlevler Alt Ölçeği

Ailenin önceki tüm alanlardaki genel işlevselliğini değerlendirir. İfade edilen altı alt ölçeği de kapsayacak şekilde bilgi toplamayı amaçlamakta ve on iki maddeden oluşmaktadır. Sorular iki gruptan oluşmaktadır:

a) Sağlıklı işlevler;

- Soru – 6: Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.

- Soru – 16: Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörölü davranırlar.
- Soru – 26: Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.
- Soru – 36: Aile içinde birbirimize hoşgörölü davranırız.
- Soru – 46: Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.
- Soru – 56: Aile içinde birbirimize güvenırız.

b) Sağlıksız işlevler;

- Soru – 1: Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.
- Soru – 11: Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.
- Soru – 21: Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.
- Soru – 31: Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.
- Soru – 41: Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.
- Soru – 51: Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.

Genel İşlevler için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları 0.92 olarak bildirilmektedir (Epstein, Baldwin ve Bishop, 1983). Çalışmamızda genel işlevler alt ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,769 saptandı. Ölçek tüm soruları ile sorunsuz çalışabilmektedir.

Tablo – 3.16: ADÖ' nün Alt ölçeklerinin Cronbach's Alfa değerleri

ADÖ' nün Alt ölçekleri	Cronbach's Alfa	Soru Sayısı
Problem Çözme	0,771	6
İletişim	0,633	4
Roller	0,551	8
Davranış Kontrolü	0,606	4
Genel İşlevler	0,769	12

EK – C bölümünde ADÖ alt ölçeklerinin frekans dağılımı ve korelasyon tabloları verilmiştir.

4.17. Araştırma Grubunda Aile Değerlendirme Ölçeğinin Sosyo-demografik Özelliklerle Karşılaştırılması

Aşağıda ADÖ' ne ait her bir alt boyutun temel demografik değişkenlere göre karşılaştırılması yapıldı. Bu temelde sosyo-demografik değişkenler suç türü, ailenin gelir düzeyi, ebeveyn hastalığı, ailenin büyüklüğü, ebeveynlerin hayatta olma durumları (ölü-sağ), ebeveynlerin üveylik durumu, annenin mesleği, babanın mesleği, ailenin ikamet ettiği konutun özelliği, ebeveynlerin günlük çalışma süresi, babanın anneye şiddet (fiziksel-sözel) uygulaması ve ebeveynlerin eğitim durumudur. Dolayısıyla ADÖ' nin bu temel demografik değişkene göre hangi düzeylerde farklılık gösterdiği anlaşılmaya çalışıldı.

Bağımlı değişkenler aile değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarından

oluşmaktadır. Bağımsız değişkenlerimiz ise yukarıda saydığımız sosyo-demografik özellikler olarak belirlediğimiz kategorik değişkenlerden oluşmaktadır. Bağımsız değişkenlerdeki kategori sayısına göre iki grup ise t-testi, ikiden fazla grup ise ANOVA testi analiz amacıyla kullanıldı. Normal dağılım söz konusu değil ise Kruskal-Wallis ve ki-kare testi kullanıldı. Grup ortalamaları arasında benzerlik veya farklılık saptandığında çoklu karşılaştırma yapıldı.

4.17.1. Araştırma grubunun suç türüne göre ADÖ' nin alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması

Araştırmaya katılan çocukların tutuklu veya hükümlü oldukları suç türüne göre iletişim alt ölçeği bazında farklı eğilimler gösterdikleri tespit edildi. İletişim alt ölçeğinden araştırma grubunun elde ettiği puan ortalaması $2,68 \pm 0,65$ olup, suç türlerine göre karşılaştırma yapıldığında, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldü ($F=2,678$; $p<0,05$). Gasp suçundan hükümlü çocukların iletişim alt ölçeği puan ortalamasının $2,85 \pm 0,72$ ile diğer gruplardan ailelerinin iletişim becerileri daha kötü olduğu saptandı. Cinsel suçlardan hükümlü çocukların iletişim alt ölçeği puan ortalamasının $2,38 \pm 0,69$ ile diğer gruplardan aile içi iletişim becerilerinin daha iyi olduğu görüldü.

Tablo:4.17.1.1. Araştırma grubunun suç türüne göre ADÖ' nin alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması

	n	Ortalama	Standart sapma	F	Çoklu karşılaştırmada istatistiksel fark saptanan gruplar
İletişim alt ölçeği					
1 (Cinayet)	24	2,67	0,61	2,678*	-
2 (Cinsel suç)	20	2,38	0,69		3 – 4
3(Dövmek/Yaralamak)	13	2,84	0,59	2	
4 (Gasp)	70	2,85	0,72		2 – 5 – 6
5 (Hırsızlık)	32	2,56	0,54		4
6 (Uyuşturucu satmak)	18	2,44	0,45		4
TOPLAM	177	2,68	0,65		

Cinayet suçu işleyen çocukların iletişim alt ölçeği ortalama puanı $2,67 \pm 0,61$ olup, diğer grupların puan ortalamaları ile benzerlik göstermektedir. Hırsızlık suçu işleyen grubun iletişim alt ölçeği ortalaması $2,56 \pm 0,54$ ve uyuşturucu satmak suçu işleyen grubun iletişim alt ölçeği ortalaması $2,44 \pm 0,45$ olup, gasp suçu işleyen gruptan farklılık göstermekle birlikte, cinayet, cinsel suç ve dövmek/yaralamak suçu işleyen gruplarla ortalamaları benzerlik arz etmektedir.

Suç türüne göre çocukların aile içi iletişim becerileri bakımından farklılık olup olmadığını saptamak için çoklu karşılaştırma testleri yapıldı. İletişim alt ölçeği için Tablo 4.1.17.1'de belirtilen istatistiksel fark saptanan gruplarla ilgili çoklu karşılaştırma detayları Tablo4.1.17.1a'da verilmiştir.. Buna göre cinayet suçundan hükümlü ya da tutuklu olan çocukların aile içi iletişim becerileri diğer suç grupları ile benzerlik göstermektedir. Öte yandan cinsel suçtan hükümlü veya tutuklu olan çocukların aile içi iletişim düzeyleri cinayet, hırsızlık, uyuşturucu satmak suçlarından tutuklu ya da hükümlü çocuklarla benzerlik gösterirken; dövmek/yaralamak ve gasp

suçlarından hükümlü veya tutuklu olan çocuklardan farklılık göstermektedir. Farklı olan gruplara bakıldığında dövme / yaralamak ve gasp suçundan kanunla ihtilaf halindeki (KİH) çocukların aile içi iletişim becerilerinin cinsel suçtan KİH çocuklardan daha düşük olduğu analiz sonuçlarından tespit edilmektedir. Gasp suçundan KİH çocukların aile iletişim becerileri ortalamasının hırsızlık ve uyuşturucu satmak grubundaki çocukların aile içi iletişim becerileri ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo:4.17.1.a Araştırma Grubunun ADÖ' nin İletişim Alt Ölçeğinden Elde Ettikleri Puan Ortalamalarının Suç Türüne Göre Çoklu Karşılaştırılması

SUÇ TÜRÜ	ÇOKLU KARŞILATIRMA YAPILAN SUÇ TÜRÜ	Ortalama	Standart sapma	Sig.
1 (Cinayet)	2 (Cinsel Suç)	0,28	0,19	0,13
	3 (Dövmek / Yaralamak)	-0,16	0,22	0,44
	4 (Gasp)	-0,17	0,15	0,25
	5 (Hırsızlık)	0,11	0,17	0,51
	6 (Uyuşturucu Satmak)	0,23	0,20	0,24
	2 (Cinsel Suç)	1 (Cinayet)	-0,28	0,19
3 (Dövmek / Yaralamak)		-0,45(*)	0,22	0,04
4 (Gasp)		-0,46(*)	0,16	0,005
5 (Hırsızlık)		-0,17	0,18	0,34
6 (Uyuşturucu Satmak)		-0,05	0,20	0,78
3 (Dövmek/Yaralamak)		1 (Cinayet)	0,16	0,22
	2 (Cinsel Suç)	0,45(*)	0,22	0,04
	4 (Gasp)	-0,003	0,19	0,98
	5 (Hırsızlık)	0,28	0,21	0,18
	6 (Uyuşturucu Satmak)	0,40	0,23	0,08
	4 (Gasp)	1 (Cinayet)	0,17	0,15
2 (Cinsel Suç)		0,46(*)	0,16	0,005
3 (Dövmek / Yaralamak)		0,003	0,19	0,98
5 (Hırsızlık)		0,28(*)	0,13	0,03
6 (Uyuşturucu Satmak)		0,40(*)	0,16	0,01
5 (Hırsızlık)		1 (Cinayet)	-0,11	0,17
	2 (Cinsel Suç)	0,17	0,18	0,34
	3 (Dövmek / Yaralamak)	-0,28	0,21	0,18
	4 (Gasp)	-0,28(*)	0,13	0,03
	6 (Uyuşturucu Satmak)	0,11	0,18	0,53
	6 (Uyuşturucu Satmak)	1 (Cinayet)	-0,23	0,20
2 (Cinsel Suç)		0,05	0,20	0,78
3 (Dövmek / Yaralamak)		-0,40	0,23	0,08
4 (Gasp)		-0,40(*)	0,16	0,01
5 (Hırsızlık)		-0,11	0,18	0,53

p<0,05

İletişim dışında kalan diğer alt ölçeklerin suç türüne göre herhangi bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle çocuk hangi suçtan kanunla ihtilaf haline düşerse düşün problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt ölçeklerinin ortalama puanları benzer düzeydedir. EK-C bölümünde ANOVA test sonuçları ayrıntılı tablosu mevcuttur.

4.17.2. Araştırma Grubunun Ebeveynlerinin Öz Olma Durumuna göre ADÖ' nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

4.17.3. Davranış kontrolü alt ölçeğinden araştırma grubunun elde ettiği puan ortalaması $3,01\pm 0,70$ olup, ebeveynlerin öz olma durumuna göre karşılaştırma yapıldığında gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F=4,49$; $p<0,05$).

Ebeveynlerden her ikisinin öz olduğu grubun davranış kontrol becerisi ortalama puanı $3,07\pm 0,69$ ile babanın üvey olduğu grubun aile işlevlerinden davranış kontrol becerisinin daha kötü olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında annenin üvey olduğu grubun davranış kontrol becerisi ortalama puanı $2,85\pm 0,77$ olup, diğer iki gruba benzerlik göstermektedir.

Tablo:4.17.2.1. Araştırma Grubunun Ebeveynlerinin Öz Olma Durumuna göre ADÖ' nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması: Davranış Kontrolü

Davranış kontrolü	n	Ortalama	Standart Sapma	F
Anne Üvey	12	2,85	0,77	4,49*
Baba Üvey	10	2,42	0,540	
Anne veya Baba üvey değil	149	3,07	0,69	
TOPLAM	171	3,01	0,70	

*p<0.05

Gruplar arası farklılığı görmek amacıyla çoklu karşılaştırma testleri yapıldı (Tablo:4.17.2.2). Buna göre babanın üvey olduğu grubun davranış kontrolü becerisi ortalama puanının ebeveynlerden hiç birisinin üvey olmadığı gruptan daha yüksek olduğu analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Tablo:4.17.2.2. Araştırma Grubunun ADÖ' nin Davranış Kontrolü Alt Ölçeğinden Elde Ettikleri Puan Ortalamalarının Ebeveynlerinin Üveylik Durumuna göre Çoklu Karşılaştırılması

Ebeveynlerin Üveylik Durumu	Çoklu Karşılaştırma Yapılan Grup	Ortalama	Standart sapma	Sig.
Anne üvey	Baba üvey	0,42	0,29	0,14
	Anne ve baba öz	-0,21	0,20	0,29
Baba üvey	Anne üvey	-0,42	0,29	0,14
	Anne ve baba öz	-0,64(*)	0,22	0,005
Anne ve baba öz	Anne üvey	0,21	0,20	0,29
	Baba üvey	0,64(*)	0,22	0,005

*p < 0,05

Davranış kontrolü alt ölçeği dışında kalan diğer alt ölçeklerin ebeveynlerin üveylik durumuna göre herhangi bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle ebeveynlerinin üvey olduğu veya ebeveynlerden hiçbirin üvey olmadığı aileye mensup kanunla ihtilaf haline düşen çocukların problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, iletişim ve genel işlevler alt ölçeklerinin ortalama puanları benzer

düzeydedir. EK-C bölümünde ANOVA test sonuçları ayrıntılı tablosu verilmiştir.

4.17.3. Araştırma Grubunun Ailenin İkamet Ettiği Konutun Özelliğine Göre ADÖ' nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

ANOVA testi sonucu elde edilen bulgulara göre, ailenin ikamet ettiği konutun gecekondur, apartman dairesi ya da yarı bodrum daire olması ile ADÖ' nün aile işlevlerini değerlendiren problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler becerileri arasında, istatistiksel açıdan gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmediği tespit edildi. Dolayısıyla çocuk suçluluğuna konutun tipi etkili değildir.

Tablo.4.17.3.1. Araştırma Grubunun Ailenin İkamet Ettiği Konutun Özelliğine Göre ADÖ' nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ Alt Ölçekleri	Ailenin İkamet Ettiği Konutun Özelliği	Toplam		Ortalama		
		Puan	df	Puan	F	Sig.
Problem Çözme	Gruplar arası	0,700	2	0,350	0,80	0,44
	Grup içi	75,273	174	0,433		
	Toplam	75,972	176			
İletişim	Gruplar arası	1,097	2	0,548	1,26	0,28
	Grup içi	75,573	174	0,434		
	Toplam	76,670	176			
Roller	Gruplar arası	0,487	2	0,244	0,95	0,38
	Grup içi	44,242	174	0,254		
	Toplam	44,729	176			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar arası	0,188	2	0,094	0,18	0,82
	Grup içi	86,540	174	0,497		
	Toplam	86,728	176			
Davranış kontrolü	Gruplar arası	0,751	2	0,375	0,76	0,46
	Grup içi	85,684	174	0,492		
	Toplam	86,435	176			
Genel işlevler	Gruplar arası	0,919	2	0,460	1,88	0,15
	Grup içi	42,340	174	0,243		
	Toplam	43,259	176			

4.17.4. Araştırma Grubunun Ailenin Gelir Düzeyine göre ADÖ' nin Alt

Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kanunla ihtilaf halindeki çocukların kendi algılarına göre, ailelerinin gelir düzeyini sübjektif değerlendirmeleriyle oluşturulan gruplarla (çok düşük, düşük, orta ve iyi olmak üzere dört grupta sınıflandırıldı) aile işlevleri arasındaki ilişki Tablo 4.17.4’de değerlendirilmiştir. ANOVA testi sonucuna göre aile işlevlerinden problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından farklı gelir düzeyine mensup aileler arasında istatistiksel anlamda bir farklılık gözlenmediği tespit edildi.

Tablo: 4.17.4. Araştırma Grubunun Ailenin Gelir Düzeyine göre ADÖ’ nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ Alt Ölçekleri	Ailenin Gelir Düzeyine Göre	Toplam		Ortalama		
		Puan	df	Puan	F	Sig.
Problem Çözme	Gruplar arası	1,47	3	0,49	1,14	0,33
	Grup içi	74,34	172	0,43		
	Toplam	75,82	175			
İletişim	Gruplar arası	1,29	3	0,43	0,98	0,40
	Grup içi	75,36	172	0,43		
	Toplam	76,66	175			
Roller	Gruplar arası	0,20	3	0,07	0,27	0,84
	Grup içi	44,42	172	0,25		
	Toplam	44,63	175			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar arası	1,63	3	0,54	1,11	0,34
	Grup içi	84,24	172	0,49		
	Toplam	85,87	175			
Davranış kontrolü	Gruplar arası	1,86	3	0,62	1,27	0,28
	Grup içi	83,96	172	0,48		
	Toplam	85,82	175			
Genel işlevler	Gruplar arası	0,82	3	0,27	1,11	0,34
	Grup içi	42,41	172	0,24		
	Toplam	43,23	175			

4.17.5. araştırma Grubunda Annenin Günlük Çalışma Süresine Göre ADÖ' nin Alt ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kanunla ihtilaf halindeki çocukların annelerinin %90,1'i ev kadını olarak evde, %9,9'nun ev dışında herhangi bir işte çalıştıkları saptandı. Ev dışında çalışan annelerin farklı günlük çalışma sürelerine bakılmaksızın gruplar, ev dışında çalışan ve ev dışında çalışmayan olmak üzere iki grup oluşturuldu. Çalışan anne sayısı 28 olduğu için Kruskal-Wallis testi uygulandı ($n < 40$). Test sonucuna göre annenin çalışıyor olması ile aile işlevleri açısından gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı. Annenin çalışıyor olması aile işlevlerini olumlu veya olumsuz yönde etkilememektedir.

Tablo:4.17.5. araştırma Grubunda Annenin Günlük Çalışma Süresine Göre ADÖ' nin Alt ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ Alt Ölçekleri	Kruskal-Wallis testi	Sig.
Problem Çözme	0,326	0,850
İletişim	0,010	0,995
Roller	1,019	0,601
Duygusal Tepki Verebilme	3,254	0,197
Davranış kontrolü	3,205	0,201
Genel İşlevler	1,980	0,372

3.17.6. Araştırma Grubunun Babanın Günlük Çalışma Süresine göre ADÖ' nin alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Babanın günlük çalışma süresine göre oluşturulan gruplar anket sorularında günde dört saatten az, 5 – 8 saat ve 9 – 12 saat olmak üzere dört üç grup oluşturuldu. Ancak anket sonuçlarına göre babalarının günde dört saatten az çalıştığını ifade eden çocuk sayısının 2 olduğu saptandı. Bu nedenle gruplar yeniden düzenlendi. Babaları günde 8 saat veya daha az ve 9 saat veya daha fazla ile babaları çalışmayan olmak üzere üç grup oluşturuldu.

Tablo – 3.18.7.1. Araştırma Grubunun Babanın Günlük Çalışma Süresine göre ADÖ' nin alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçek	Kategori	n	Ortalama	Standart sapma	F	Çoklu karşılaştırma	
Problem Çözme	Çalışmıyor	20	2,90	0,85	2,662		
	1 - 8 saat	36	2,47	0,44			
	9 - 12 saat	92	2,60	0,69			
	Toplam	148	2,61	0,67			
Duygusal Tepki Verebilme	Çalışmıyor	20	3,03	1,00	1,083		
	1 - 8 saat	36	2,75	0,69			
	9 - 12 saat	92	2,90	0,61			
	Toplam	148	2,88	0,69			
Davranış kontrolü	Çalışmıyor	20	2,91	0,85	1,209		
	1 - 8 saat	36	2,95	0,73			
	9 - 12 saat	92	3,12	0,67			
	Toplam	148	3,05	0,71			
İletişim	Çalışmıyor	20	3,05	0,86	5,033*	2 - 3	
	1 - 8 saat	36	2,47	0,53			
	9 - 12 saat	92	2,68	0,62			1
	Toplam	148	2,68	0,66			
Roller	Çalışmıyor	20	2,51	0,49	5,487*	3	

	1 - 8 saat	36	2,52	0,52		3
	9 - 12 saat	92	2,80	0,49		1 - 2
	Toplam	148	2,69	0,51		
Genel İşlevler	Çalışmıyor					2
		20	2,95	0,63	4,238*	
	1 - 8 saat	36	2,56	0,43		1 - 3
	9 - 12 saat	92	2,76	0,48		2
	Toplam	148	2,74	0,50		

*p<0,05

Kanunla ihtilaf halindeki çocukların babalarının günlük çalışma süresine göre ortalama iletişim becerileri puanı $2,68 \pm 0,66$ olduğu saptandı. İletişim alt ölçeği bazında farklı eğilimler gösterdikleri gözlemlendi ($F=5,033$; $p<0,05$). Çoklu karşılaştırma testleri ile gruplar arasındaki benzerlik ve farklılık kontrol edildi. Babası 1-8 saat çalışan grubun iletişim becerileri ortalama puanı $2,47 \pm 0,53$ olup, babası günde 9-12 saat çalışan grubun ortalama iletişim becerileri puanı $2,68 \pm 0,62$ ile iletişim becerileri yönünden benzerlik göstermekle birlikte, babası çalışmayan grupla (ortalama iletişim becerileri puanı: $3,05 \pm 0,86$) iletişim becerileri yönünden farklılık göstermektedir.

Babası çalışmayan grubun aile içi iletişim becerilerinin diğer iki gruptan daha kötü olduğu saptandı. Babanın çalışmaması, aile içi iletişim becerilerini olumsuz etkilediği tespit edildi.

Babanın günlük çalışma süresine göre, ADÖ' nün roller alt ölçeği bazında farklı eğilimler gösterdikleri tespit edildi. Bu durum babanın günlük çalışma süresine göre aile içi rol dağılım becerilerinin birbirinden farklı olduğuna işaret etmektedir ($F=5,487$; $p<0,05$). Grupların ortalama rol becerileri puanı $2,69 \pm 0,51$ saptandı.

Babalarının çalışmadığı grubun aile içi rol becerileri ortalama puanı $2,51 \pm 0,49$ olup, babaları günde 1-8 saat çalışan grubun ortalama rol becerileri puanı $2,52 \pm 0,52$ ile

benzerlik göstermekte; babalarının günde 9-12 saat çalıştığı grubun aile içi rol becerileri ortalama puanı $2,80\pm 0,49$ ile farklılık gösterdiği izlendi.

Babaları günde 9-12 saat çalışan grubun aile içi rol dağılım becerilerinin diğer gruplardan daha düşük olduğu tespit edildi. Babanın günde sekiz saat üzerinde çalışması aile içi rol becerilerini olumsuz etkilemektedir. Babanın çalışmaması ailenin rol becerilerini negatif yönde etkilememektedir.

Babanın günlük çalışma süresine göre ailenin genel işlevleri açısından gruplar arasında farklılık olduğu saptandı ($F=4,238$; $p<0,05$). Grupların ortalama genel işlev beceri ortalama puanının $2,74\pm 0,5$ olduğu tespit edildi.

Babaları çalışmayan grupta ailelerin genel işlev becerileri ortalama puanının $2,95\pm 0,63$ babaları günde 9-12 saat çalışan grubun genel işlev becerileri ortalama puanı $2,76\pm 0,48$ ile benzerlik göstermektedir. Babaları günde 1-8 saat çalışan grubun genel işlev becerileri ortalama puanı $2,56\pm 0,43$ olup diğer grupların genel işlev becerilerinden daha iyi olduğu saptandı.

Babanın günde çalışma süresine göre ANOVA analizi sonucunda ADÖ' nün problem çözme, duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü alt ölçeklerinin istatistiksel anlamda bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

3.17.7. Araştırma Grubunda Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulaması Durumuna Göre ADÖ' nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tablo – 3.17.7.1. Araştırma Grubunda Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulamasına Göre ADÖ' nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

Babanın Anneye fiziksel Şiddet Uygulamasına göre		Toplam Puan	df	Ortalama Puan	F	Sig.
Problem Çözme	Gruplar arası	2,823	3	0,941	2,26	0,08
	Grup içi	68,412	165	0,415		
	Toplam	71,234	168			
İletişim	Gruplar arası	2,440	3	0,813	1,93	0,12
	Grup içi	69,536	165	0,421		
	Toplam	71,976	168			
Roller	Gruplar arası	,420	3	0,140	0,55	0,64
	Grup içi	41,648	165	0,252		
	Toplam	42,069	168			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar arası	,926	3	0,309	0,61	0,60
	Grup içi	82,911	165	0,502		
	Toplam	83,837	168			
Davranış kontrolü	Gruplar arası	,547	3	0,182	0,36	0,77
	Grup içi	82,055	165	,497		
	Toplam	82,602	168			
Genel işlevler	Gruplar arası	1,278	3	0,426	1,82	0,14
	Grup içi	38,456	165	0,233		
	Toplam	39,734	168			

*p<0.05

Çalışmada babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması sıklığını incelemek amacıyla; hiç fiziksel şiddet uygulamıyor, az fiziksel şiddet uygulayanlar (yılıda 1 defa), orta düzeyde fiziksel şiddet uygulayanlar (yılıda ≤ 4 defa) ve yüksek düzeyde fiziksel şiddet uygulayanlar (yılıda ≥ 5 defa) olmak üzere dört grup oluşturuldu.

Ancak çocukların aile içi şiddet sıklığını sübjektif değerlendirmeleri nedeniyle istatistiksel analizde aile içi fiziksel şiddetin varolduğu ve varolmadığı iki grup olarak ele alındı. t-testi sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel anlamda fark olmadığı gözlemlendi. Babanın anneye fiziksel şiddet uygulamasının aile işlevleri üzerine gruplar

arasında fark yaratmadığı tespit edildi.

Tablo – 3.17.7.2. Araştırma Grubunda Babanın Anneye Fiziksel Şiddet Uygulamasına Göre ADÖ' nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ alt ölçekleri	Babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması	n	Ortalama	Standart sapma	t
Problem Çözme	YOK	106	2,55	0,64	0,273
	VAR	63	2,67	0,65	
İletişim	YOK	106	2,64	0,62	0,431
	VAR	63	2,72	0,69	
Roller	YOK	106	2,73	0,49	0,318
	VAR	63	2,65	0,51	
Duygusal Tepki Verebilme	YOK	106	2,93	0,63	0,775
	VAR	63	2,89	0,82	
Davranış kontrolü	YOK	106	3,07	0,66	0,297
	VAR	63	2,95	0,76	
Genel işlevler	YOK	106	2,74	0,44	0,776
	VAR	63	2,72	0,55	

*p<0.05

ANOVA testi sonuçlarına göre kanunla ihtilaf halindeki çocukların babalarının annelerine fiziksel şiddet uygulaması ile aile işlevlerini değerlendiren alt ölçeklerinden problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından herhangi bir farklılık gözlenmediği tespit edilmiştir.

3.17.8. Araştırma Grubunun Ailenin Büyüklüğüne Göre ADÖ' nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Aile büyüklüğünün aile işlevlerine olan etkisini araştırmak üzere gruplar çekirdek aile ve kalabalık aile olmak üzere iki grupta ele alındı. Gruplar arası ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı t-testi ile analiz edildi.

Tablo - 3.17.8. Araştırma Grubunun Ailenin Büyüklüğüne Göre ADÖ' nin Alt

Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ alt ölçekleri	Aile Yaşam Düzeni		Ortalama	Standart sapma	t
	Düzeni	n			
Problem Çözme	Çekirdek aile	136	2,52	0,57	-2,869*
	Kalabalık aile	41	2,91	0,82	
İletişim	Çekirdek aile	136	2,58	0,57	-2,892*
	Kalabalık aile	41	2,98	0,82	
Roller	Çekirdek aile	136	2,69	0,53	-0,290
	Kalabalık aile	41	2,71	0,39	
Duygusal Tepki Verebilme	Çekirdek aile	136	2,90	0,65	-0,438
	Kalabalık aile	41	2,96	0,84	
Davranış kontrolü	Çekirdek aile	136	3,01	0,68	-0,545
	Kalabalık aile	41	3,07	0,76	
Genel işlevler	Çekirdek aile	136	2,70	0,46	-1,550
	Kalabalık aile	41	2,86	0,58	

Aile büyüklüğüne göre problem çözme alt ölçeğinde grupların ortalama puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu saptandı ($t=-2.869$; $p<0.05$). Kalabalık ailelerde problem çözme becerileri ortalama puanının $2,91\pm 0,82$ ve çekirdek ailelerde problem çözme becerileri ortalama puanının $2,52\pm 0,57$ olduğu gözlemlendi. Buna göre kalabalık ailelerin problem çözme becerileri çekirdek aileye göre daha kötüdür (Tablo - 3.17.8).

Aile büyüklüğüne göre iletişim alt ölçeğinde grupların ortalama puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($t=-2,869$; $p<0,05$). Kalabalık ailelerin iletişim becerileri ortalama puanı $2,98\pm 0,82$ ve çekirdek ailelerin iletişim becerileri ortalama puanı $2,58\pm 0,57$ tespit edildi. Analiz sonuçlarına göre, kalabalık ailelerin iletişim becerilerinin çekirdek aileye göre kötü olduğu sonucuna varıldı.

t-test sonuçlarına göre, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından grupların ortalamaları arasında istatistiksel anlamda bir fark olmadığı saptandı (Tablo - 3.17.8). Buna göre ailenin büyüklüğüne göre, kalabalık veya çekirdek aile olması ailenin duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler

becerileri üzerine olan etkileri arasında fark yoktur.

3.17.9. Araştırma Grubunda Ailenin İkamet Yerine Göre ADÖ' nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ailenin ikamet yerine göre problem çözme becerisi açısından grupların ortalamaları arasında istatistiksel anlamda(t-testi sonuçlarına göre) bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2,212$; $p<0.05$). İkamet ettikleri konutta ev sahibi olarak yaşayan grubun problem çözme becerisi ortalama puanı $2,49\pm 0,62$ ve kiracı olarak yaşayan grubun problem çözme becerisi ortalama puanı $2,71\pm 0,67$ tespit edildi. Ailenin kiracı olarak ikamet etmesi, ailenin problem çözme becerileri, kendi evlerinde ikamet eden ailelere göre daha yüksektir.

Ancak ailenin ikamet yerine göre t-test ile ADÖ' nin alt ölçeklerinden iletişim, roller, davranış kontrolü, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo - 3.17.9.1. Araştırma Grubunda Ailenin Konut Mülkiyetine Göre ADÖ' nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması: problem çözme alt ölçeği

Ailenin Konut Mülkiyeti	n	Ortalama	Standart Sapma	t
Kiracı	84	2,49	0,62	-2,212*
Ev Sahibi	92	2,71	0,67	

* $p<0,05$

Tablo - 3.17.9.2. Araştırma Grubunda Ailenin İkamet Yerine Göre ADÖ' nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ' nin alt ölçekleri	Ailenin İkamet Yeri	n	Ortalama	Standart sapma	t	Sig.
Problem Çözme	Kiracı	84	2,49	0,62	-2,212	0,028
	Ev Sahibi	92	2,76	0,67		
İletişim	Kiracı	84	2,66	0,65	-0,181	0,857
	Ev Sahibi	92	2,68	0,66		
Roller	Kiracı	84	2,68	0,52	-0,425	0,671
	Ev Sahibi	92	2,71	0,49		
Duygusal Tepki Verebilme	Kiracı	84	2,88	0,72	-0,676	0,500
	Ev Sahibi	92	2,95	0,68		
Davranış kontrolü	Kiracı	84	3,01	0,73	-0,167	0,868
	Ev Sahibi	92	3,03	0,67		
Genel işlevler	Kiracı	84	2,67	0,47	-1,718	0,088
	Ev Sahibi	92	2,80	0,50		

3.17.10. Araştırma Grubunda Anne-Babanın Birlikteliğine Göre ADÖ' nin Alt Ölçek-Ortalamalarının Karşılaştırılması

Aşağıda t-test ile anne-babanın birlikteliğine göre ADÖ' nin alt ölçeklerinin karşılaştırılması yapılmıştır.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi anne-babanın birlikteliği esas alındığında t-test sonuçlarına göre problem çözme, iletişim, roller, davranış kontrolü, duygusal tepki verme ve genel işlevler alt ölçekleri istatistiksel anlamda gruplar arasında herhangi bir farklılık saptamamıştır. Buna göre ailenin parçalanmış olması ailenin işlevleri üzerine olumsuz anlamda etki etmemektedir.

Tablo – 3.18.11. Araştırma Grubunda Öz Anne-Babanın Birlikteliğine Göre ADÖ' nin Alt Ölçek-Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ' nün alt ölçekleri	Ailenin Mevcut Medeni Durumu	n	Ortalama	Standart sapma	t	Sig.
Problem Çözme	Boşanmış	39	2,64	0,74	0,320	0,750
	Nikahlı	137	2,60	0,63		
İletişim	Boşanmış	39	2,78	0,71	1,173	0,242
	Nikahlı	137	2,64	0,64		
Roller	Boşanmış	39	2,63	0,44	-0,904	0,367
	Nikahlı	137	2,71	0,52		
Duygusal Tepki Verebilme	Boşanmış	39	2,81	0,76	-1,092	0,276
	Nikahlı	137	2,95	0,68		
Davranış kontrolü	Boşanmış	39	2,94	0,82	-0,697	0,489
	Nikahlı	137	3,04	0,66		
Genel İşlevler	Boşanmış	39	2,74	0,54	-0,033	0,973
	Nikahlı	137	2,74	0,48		

3.17.11. Araştırma Grubunda Ebeveynlerin Eğitimine göre ADÖ' nin alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması

Aşağıda ANOVA test ile anne-babanın eğitimine göre ADÖ' nin alt ölçeklerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Anne eğitimi anket çalışması sırasında oluşturulan ortaokul, lise ve üniversite grupları içindeki vaka sayısı az olduğu için dağılımı normale yaklaştırmak için yeniden düzenlendi. Buna göre lise ve üniversite grubu ortaokul mezunu grubuna dahil edildi ve grup ortaokul ve üzeri eğitim düzeyi olarak yapılandırıldı.

Tablo – 3.17.11.Araştırma Grubunda Annenin Eğitimine Göre ADÖ’ nin Alt Ölçeklerin Ortalamalarının Karşılaştırılması

ADÖ Alt Ölçekleri	Annenin Eğitim Durumu	n	Ortalama	Standart Sapma	F
Problem Çözme	Okur-yazar değil	58	2,65	0,66	2,666
	Okur-yazar	19	2,76	0,65	
	İlkokul	69	2,45	0,60	
	Ortaokul ve üzeri	29	2,80	0,71	
	Toplam	175	2,61	0,65	
İletişim	Okur-yazar değil				
		58	2,74	0,65	0,710
	Okur-yazar	19	2,75	0,72	
	İlkokul	69	2,59	0,62	
	Ortaokul ve üzeri	29	2,74	0,68	
	Toplam	175	2,68	0,65	
Roller	Okur-yazar değil				
		58	2,67	0,54	0,114
	Okur-yazar	19	2,74	0,54	
	İlkokul	69	2,70	0,44	
	Ortaokul ve üzeri	29	2,68	0,54	
	Toplam	175	2,69	0,50	
Duygusal Tepki Verebilme	Okur-yazar değil				
		58	2,98	0,68	0,825
	Okur-yazar	19	2,96	0,74	
	İlkokul	69	2,81	0,75	
	Ortaokul ve üzeri	29	3,00	0,59	
	Toplam	175	2,92	0,70	
Davranış kontrolü	Okur-yazar değil	58	3,06	0,67	0,720

	Okur-yazar	19	2,80	0,62	
	İlkokul	69	3,04	0,75	
	Ortaokul ve üzeri	29	3,04	0,69	
	Toplam	175	3,02	0,70	
Genel işlevler	Okur-yazar değil				
		58	2,78	0,47	1,644
	Okur-yazar	19	2,85	0,52	
	İlkokul	69	2,64	0,48	
	Ortaokul ve üzeri	29	2,82	0,52	
	Toplam	175	2,74	0,49	

Tablo – 3.17.11. Araştırma Grubunda Babaların Eğitimine göre ADÖ' nin alt ölçeklerin ortalamalarının karşılaştırılması

ADÖ Alt Ölçekleri	Babanın Eğitim Durumu	n	Ortalama	Standart sapma	F
Problem Çözme	Okur-yazar değil				
		21	2,83	0,69	0,954
	Okur-yazar	24	2,67	0,61	
	İlkokul	80	2,54	0,68	
	Ortaokul	33	2,64	0,62	
	Lise ve üzeri	17	2,50	0,64	
	Toplam	175	2,61	0,65	

İletişim	Okur-yazar değil	21	2,89	0,70	0,917
	Okur-yazar	24	2,70	0,65	
	İlkokul	80	2,60	0,63	
	Ortaokul	33	2,65	0,71	
	Lise ve üzeri	17	2,76	0,67	
	Toplam	175	2,67	0,66	
Roller	Okur-yazar değil	21	2,66	0,43	0,999
	Okur-yazar	24	2,82	0,61	
	İlkokul	80	2,64	0,46	
	Ortaokul	33	2,80	0,45	
	Lise ve üzeri	17	2,65	0,66	
	Toplam	175	2,70	0,50	
Duygusal Tepki Verebilme	Okur-yazar değil	21	2,95	0,70	0,728
	Okur-yazar	24	2,91	0,73	
	İlkokul	80	2,83	0,70	
	Ortaokul	33	3,03	0,71	
	Lise ve üzeri	17	3,07	0,66	
	Toplam	175	2,92	0,70	
Davranış kontrolü	Okur-yazar değil	21	2,98	0,67	0,260
	Okur-yazar	24	2,96	0,68	
	İlkokul	80	3,05	0,74	
	Ortaokul	33	2,96	0,70	
	Lise ve üzeri	17	3,13	0,61	
	Toplam	175	3,02	0,70	
Genel işlevler	Okur-yazar değil	21	2,83	0,53	0,376
	Okur-yazar	24	2,80	0,49	
	İlkokul	80	2,70	0,48	
	Ortaokul	33	2,75	0,50	
	Lise ve üzeri	17	2,73	0,50	
	Toplam	175	2,74	0,49	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi annenin ve babanın eğitimi esas alındığında ANOVA test sonuçlarına göre problem çözme, iletişim, roller, davranış kontrolü, duygusal tepki verme ve genel işlevler alt ölçekleri istatistiksel açıdan gruplar arasında herhangi bir farklılık saptamamıştır.

4. TARTIŞMA

Çalışmada, Kanunla ihtilaf halindeki çocukların Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ile suç türleri ve bazı sosyo demografik özellikleri karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla Ankara'da çocuk-gençlik ceza-tevkif evi ve çocuk ıslah evinde bulunan 13-18 yaş arası 181 erkek ele alınmıştır. Çalışma grubunun üçte ikisi on yedi yaşında olduğu göze çarpmaktadır. Çocukların suç türleri ile ilgili bilgileri ceza-tevkif evi kayıtlarından elde edilmiştir. Buna göre mala karşı işlenen suçlar suç türleri ilk sırada yer almaktadır. Hırsızlık ve gasp suçları toplamda %55'in üzerindeki oranı teşkil etmektedir. Adalet Bakanlığı istatistiklerine göre, 11-14 yaş grubu çocuklarda suç işleme oranının %19.5, 15-17 yaş grubu gençlerde % 54.4, 18 yaş grubu gençlerde % 18.5 olduğu görülmektedir. Suç işleyen bu gençlerin en fazla % 39.4 ile hırsızlık suçu işledikleri, daha sonra % 26.8 oranında yaralama olaylarında buldukları görülmektedir (Türkiye Adalet Bakanlığı 2001).

Kanunla ihtilaf halindeki erkek çocuklara aile gelir düzeyi hakkında yöneltilen soruya verilen yanıtlarda göre %44,2'si orta düzey, %26,5'i düşük ve %8,3'ü çok düşük gelir düzeyine mensup olduklarını olarak beyan etmişlerdir. Buna karşın araştırmamızda kanunla ihtilaf halindeki çocukların (çocukların kendi algılarına göre yorumladıkları şekilde) ailelerinin gelir düzeyi ile aile işlevlerini değerlendiren alt

ölçeklerinden problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından gruplar arası istatistiksel açıdan anlamlı herhangi bir farklılık gözlenmediği tespit edildi.

Ailenin ekonomik düzeyinin yetersizliği denilince, ikamet şartları, beslenme, sağlık şartları ve eğitim yetersizliği anlaşılmaktadır. Bu şartlarda yetişen çocuklar, aşağılık duygusu, sıkıntı ve engellemeler içinde bocalayacağı için güçlü ve güvenli bir şahsiyet özelliği elde edememektedir. Çeşitli yollarla ortaya çıkan ekonomik zorluklar, suçluluğun artmasında ve onu teşvik etmekte rol oynamaktadır. West'in araştırmasına göre, suçlu çocukların %33'ünün ekonomik düzeyi düşük olan gruptan geldiğini belirtmiştir. Glueck'lar da 2000 suçludan $\frac{3}{4}$ 'ünün ekonomik koşullarının düşük olduğunu saptamışlardır (Yavuzer, 2001). Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip aile ile çocukluk depresyonu arasında bir ilişki üç yolla açıklanabilir. Birincisi, düşük SES ailelerde çocuklar daha sık travmatik olaylara tanık olabilirler ve stres altında daha sık şiddete maruz kalabilirler (Costello ve ark.2003; McLoyd, 1998). İkinci olarak, ekonomik stres potansiyel bozulma sonucu gerginlik, aile içi çatışma ve ebeveynlerin ayrılmasına yol açabilir (Gilman ve ark. 2003; Takeuchi ve ark. 1991; Wade, 2001) veya sert disiplin yöntemlerinin kullanımının artmasıyla, sevgi ve destek veya yetersiz denetim dahil ebeveynlik davranışlarını etkileyebilir (Bolger ve ark. 1995; Costello ve ark.2003; McLeod & Shanahan, 1993; McLoyd, 1998). Üçüncü olarak, düşük SES ailelere mensup çocukların daha dezavantajlı mahallelerde ikamet etme olasılığı bulunmakta ve ruhsal sağlıklarını etkileyebilecek daha olumsuz fiziksel ve sosyal çevre koşullarına maruz kalmaktadırlar (Goodman ve ark. 2003; Kalff ve ark. 2001; McLeod & Shanahan1993; McLoyd, 1998; Takeuchi ve ark. 1991).

Yoksulluk yiyecek güvensizliği, yetersizliği ve tıbbi ihtiyaç gibi zorlukla maddi bağlantılıdır. Belton M. Fleisher (1966) ABD'nin Chicago ve nüfusu 25 binin üzerindeki 101 şehirden suç işleyen gençlere ilişkin verileri kullanarak, ekonomik koşulların gençlerin suç işlemeleri üzerinde etkili olduğunu ampirik olarak tespit

etmiştir. Gelir düzeyinin ve gelir dağılımının suç işleme üzerinde önemli direkt etkileri yanında dolaylı etkilerinin de olduğunu bulmuştur. Gelir düzeyinin iyi olduğu ailelerin çocuklarının genelde çok daha az suç işlediği gözlenmiştir. Gelir dağılımının iyileşmesi ile suç işleme eğilimlerinin azalması arasındaki ilişki gelir düzeyinin etkisinden hem daha zayıf hem de bölgelere göre değişmekte olduğu tespit edilmiştir. İşsizliğin suç işlemeyi direkt olarak arttırdığını ancak dolaylı etkisinin olmadığını ve gelirin etkisinden düşük düzeyde kaldığını bulmuştur. Ayrıca, gelir değişkenleri yanında işsizliğin gençlerin suç işleme eğilimlerinin yaklaşık %15'ini açıkladığı sonucuna varmıştır (Fleisher, 1966).

Buna karşın Joseph (1995) ise, sosyoekonomik düzey ile suç işleme arasında bir ilişki olmadığını söylemektedir. Çocukluk veya ilk gençlik döneminde sadece ailesel etkiler değil, sosyal çevre de önemlidir. Diğer alt testlerde sosyoekonomik düzeyler arası fark bulunmamıştır (Joseph, 1995).

Kanunla ihtilaf halindeki erkek çocukların annelerinin %90,1'i ev kadını olarak evde, %9,9'nun ev dışında herhangi bir işte çalıştıkları saptandı. Araştırma grubunda, annenin çalışıyor olması ile aile işlevleri açısından gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı. Annenin çalışıyor olması, aile işlevlerini olumlu veya olumsuz yönde etkilememektedir.

Anne-çocuk arasındaki fiziksel, emosyonel ve verbal kontakın eksik olduğu çalışan annelerin oranına baktığımızda söylenemez. Ancak burada önemli unsurun kurulan kontakın kalitesi(güvenli bağlanma, doğru sevgi ilişkisi) olduğunu önemsemekteyiz.

Anne mesleği ailenin ekonomik ve sosyal sorunlarla baş etme gücü açısından önemlidir. Çekirdek aile düzeninde, kentlerde yaşayan toplumlarda çocukların sağlığının korunması ve devamında kadın emeğinin(evde, iş'te) hayati değeri vardır.

Annelerin çalışıyor olması, çocukların ilgisiz ve ihmal edilerek suça yönelmesi

sonucuna ulaşmak açısından kolay gelebilirdi. Ancak çocukların annelerinin çalışmıyor olması ve evden uzaklaşmamalarına rağmen çocukların suç işlemeleri, yetersiz görgü ve eğitime sahip annelerin çocuklarına giderek karmaşıklaşan sosyal yapıya uyum sağlamak için gereken bilgi ve becerileri kazandıramadıklarını düşündürmektedir.

Çocukları suça iten, yönelten en önemli sebep aile ortamıdır. Parçalanmış/dağılmış aileler, annenin çalışıyor olması, çok kardeşli, geniş aileler, kardeşler arasındaki yer, aile ilişkilerindeki uyumsuzluk, ebeveynin gözetim ve disiplin uygulamasındaki başarısızlık ve aile içinde sapkın davranışların olması suça iten unsurlar olarak belirtilmektedir. Kötü sosyo-ekonomik koşullar, kötü yaşam olaylarının yaşandığı aile ortamı eğer cezalandırıcı ve destekleyici olmayan ebeveyn faktörü ile birleşirse çocuğun gelişiminde olumsuz etkilere sebep olur. Aile içinde şiddete tanık olma ve maruz kalma, ailede suç işleyen başka bireylerin varlığı, anne ve babada alkol ve/veya madde kullanımı suç oranlarını arttıran diğer etkenlerdir (Patterson ve ark., 1984; Koptagel, 1981; Widom, 1989). Etkisiz ve tutarsız aile yönetim teknikleri zayıf-eksik belirlenmiş kurallar çocuktaki anti-sosyal davranışların hazırlayıcısıdır. Çünkü sosyal süreç ailede başlar, kontrollü ve dengeli bir kişilik yapısı bu süreç içerisinde gelişir (Öter ve Akalın, 1989).

Birçok araştırmacı ([Hillman ve Sawilowsky, 1991](#); [Gottfried ve Paulson, 1994](#); [Vander Ven ve ark. 2001](#)), annenin ev dışında çalışması ile çocukların akademik başarısı, çocuk suçluluğu ya da kötüye madde kullanımı arasında ilişki olmadığı sonucuna varmıştır.

Araştırmamıza katılan kanuna ihtilaf halindeki erkek çocukların babalarının, %29,8'nin vasıfsız çalışan, %35,4'nün vasıflı çalışan olduğu saptanmıştır. Babası 1-8 saat çalışan grubun iletişim becerileri ortalama puanı $2,47 \pm 0,53$ olup, babası günde 9-12 saat çalışan grubun ortalama iletişim becerileri puanı $2,68 \pm 0,62$ ile iletişim becerileri yönünden benzerlik göstermekle birlikte, babası çalışmayan grupla (ortalama

iletişim becerileri puanı: $3,05 \pm 0,86$) iletişim becerileri yönünden farklılık göstermektedir. Babası çalışmayan grubun aile içi iletişim becerilerinin diğer iki gruptan daha kötü olduğu saptandı. Babanın çalışmamasının, aile içi iletişim becerilerini olumsuz etkilediği tespit edildi.

Roller ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranış kalıplarıdır. Bu konuda işlevsel bir aile, çocukların ve ebeveynin bakımı, beslenme ve gelişmesini sağlayacak şekilde rollerini belirlemiş olan ailedir. Ancak roller alt ölçeğinde babanın günde çalışma süresi uzadıkça ailede rol paylaşım becerisi puanı düşmektedir. Babalarının çalışmadığı grubun aile içi rol becerileri ortalama puanı $2,51 \pm 0,49$ olup, babaları günde 1-8 saat çalışan grubun ortalama rol becerileri puanı $2,52 \pm 0,52$ ile benzerlik göstermekle birlikte; babalarının günde 9-12 saat çalıştığı grubun aile içi rol becerileri ortalama puanı $2,80 \pm 0,49$ ile farklılık gösterdiği izlendi.

Babanın aile içinde harcadığı zamanın yanında, çocuklarla kurduğu diyalogun kalitesi etkili olmaktadır. Çünkü davranış kontrolünün esnek, katı, serbest ve düzensiz oluşu da bu ölçekte değerlendirilmektedir. Babaları çalışmayan grupta ailelerin genel işlev becerileri ortalama puanının $2,95 \pm 0,63$ babaları günde 9-12 saat çalışan grubun genel işlev becerileri ortalama puanı $2,76 \pm 0,48$ ile benzerlik göstermektedir. Babaları günde 1-8 saat çalışan grubun genel işlev becerileri ortalama puanı $2,56 \pm 0,43$ olup diğer grupların genel işlev becerilerinden daha iyi olduğu saptandı. Babanın bir işte çalışırken, ailesi ile birlikte harcadığı zaman arttıkça ailenin genel işlevsel becerileri olumlu etkilenmektedir. Babanın aile içindeki kritik rolü bu araştırmamızda da öne çıkmıştır.

Babanın günde çalışma süresine göre, ADÖ' nün problem çözme, duygusal tepki verebilme ve davranış kontrolü becerileri yönünden istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edildi.

Çocuğun üstüne aşırı düşen, çok koruyan ya da ona çok az zaman ayırabilen,

onu ihmal eden zayıf ya da aşırı otoriter baba çocuk kişiliği üzerinde olumsuz etkiler bırakacaktır. Babanın yokluğu duruma göre, otorite boşluğu, benimseyecek ve örnek alacak kişilik eksikliği yaratabilir. Warren ve Palmer'in 316 suçlu çocuk üzerinde yaptığı araştırma da % 98 baba yokluğu (evde baba yerini tutabilecek kimse de yok) ve % 17 anne yokluğu görülmektedir (Günçe, 1983).

Babanın haftanın yedi gününde sekiz saat üzeri çalıştığı veya babanın aileden uzak şehirde veya ülkelerde çalışmasının babanın yarı-yokluğu anlamına geldiği kanaatindeyim. Erkek çocuğun gelişimi açısından rol model aldığı ve özdeşlik kurduğu baba modelinin kentlerde ikamet eden çekirdek ailede olmaması büyük bir eksiklik olarak yaşanmaktadır. Kalabalık aile veya kırsal bölgede ikamet eden ailelerde babanın yokluğunda aile bağlarının sağladığı sosyal ilişkiler ağında çocuk baba yokluğunu dede, büyükbaba, amca, dayı gibi akrabalarını rol-model olarak gelişimine devam etme şansı bulabilmektedir.

Araştırmamıza katılan erkek çocukların yaklaşık %60'ı babalarının annelerine fiziksel şiddet uygulamadığını, %40'ı fiziksel şiddet uyguladığını beyan etti. Babanın anneye sözel şiddet uygulaması değerlendirildiğinde, çocukların %43,6'sı babalarının annelerine hiç sözel şiddet uygulamadığını söylediler. Geri kalan yaklaşık %50,3'ü az, orta ve oldukça fazla olmak üzere babanın anneye sözel şiddet uyguladığını bildirmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre, kanunla ihtilaf halindeki erkek çocuklar arasında babalarının annelerine fiziksel veya sözel şiddet uyguladığı grup ile babalarının annelerine fiziksel veya sözel şiddet uygulamadığı grup arasında, aile işlevlerini değerlendiren alt ölçeklerden problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından herhangi bir farklılık gözlenmediği tespit edildi.

Günümüzde gelişim psikologları ve pedagoglar, ebeveynler arasında yaşanan

çatışmaların çocuğun gelişimini olumsuz etkilediği kabul edilmektedir. Çatışma, çocukta güvensizliğe, gerginliğe sebep olabileceği gibi çocuğun dünyayı tehlikeli bir yer olarak görmeye başlamasına da neden olabilmektedir. Yapılan araştırmalarda suça yönelmiş çocuklar arasında büyük oranda ebeveyn çatışmalarının var olduğu tespit edilmiştir (Öter, 2005).

Şiddet davranışının gelişimi ile yakından ilişkili bir diğer etmen de aile içindeki çatışmalı ortam ve düşmanca tutumdur. Aile içinde eşler arası şiddet, çocuğa kötü davranma ve ergenin ya da çocuğun şiddete maruz kalması ergenin şiddet davranışı gösterme olasılığını arttırmaktadır (Buehler ve Krishnakumar, 1994; Kashani ve ark., 1997; Dahlenberg, 1998).

Çocuklar, şiddetin olumsuz etkisinin açığa çıkmasında ergenlere göre daha kolay etkilenebilirler. Mesela, ergenler sadece bildikleri biri tarafından şiddete maruz kaldıklarında üzüntü yaşarlar. Bununla birlikte, çocuklar şiddetin dolaylı bir şekline dahi maruz kalsalar, zihinsel sağlık problemleri sergileye bilirler (Richters ve Martinez, 1993). Şiddete (sözel veya fiziksel) tanık olan çocukların yaşına, sıklık miktarına vb faktörlere bağlı olarak farklı derecelerde etkilendikleri kabul edilmektedir. Aile içinde yaşanan bu tip olumsuzluklar çocuğun ruhsal yapısını derinden etkilemekte ve yapı olarak hırçın ve saldırgan davranışlar göstermeye başlamaktadırlar. Normal aile düzeni içinde yaşayan çocukların tartışma ve kavganın yaşandığı ailelere nazaran suça eğilimleri daha az olduğu artık herkes tarafından kabul gören bir gerçektir.

Aile içi şiddetin ailenin işlevsel becerilerini etkilemediği söylenemez. Ancak gruplar arasında çocukların babalarının annelerine fiziksel şiddet uyguladığını paylaşmak istememesi etkili olabilir.

Ebeveynler arası çatışmanın yanı sıra evdeki disiplinin de suça etkisi üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Çocuğa verilen disiplinin tutarlı olması ve belirli bir dengeye oturtulması gerekmektedir. Diğer bir değişle, anne-baba tavrı "tatlı-sert" bir

tarzda ve çocuğun hatasını anlamasını sağlayacak yönde olmalıdır. Glueck ve Glueck (1950), çocuğa verilen disiplinin hatalı olduğu, çok gevşek veya çok katı olması, ailelerdeki çocukların suç işlemesi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, suçlu erkeklerin %70'inde suçlu kızların ise %66.6'sında hatalı disiplin uygulamasının etkili olduğunu saptamışlardır (Glueck ve Glueck, 1998).

Kalabalık ailede yetişen çocukların problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler ve davranış kontrolü becerileri çekirdek ailede büyüyen çocuklara göre daha düşük saptandı. Ailedeki birey sayısı ve suçluluk ile ilgili olarak suçlu çocuklarla görüşme sonucunda elde edilen bilgilerin şu olduğu ortaya çıkmaktadır. Suçlu gruplardan mala ilişkin suçluların % 86,8'inin, şahsa ilişkin suçluların % 81,4'ünün, cinsel suçluların da % 76'sının beş kişilik ya da daha kalabalık ailelerden geldiği görülmüştür (Yavuzer, 2001).

Aile genişliğinin çocuk suçluluğuna olan etkisi ile ilgili yapılan çalışmalarda, dolaylı da olsa böyle bir etkinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anneler yaşam koşulları ve geleneksel değerler göz önüne alındığında daha çok yıpranmakta ve strese bağlı sorunları daha yoğun yaşamaktadırlar. Annenin yaşam kalitesini etkileyen kronik hastalığının olmaması sağlıklı anne-çocuk ilişkisine olumlu katkıda bulunacağı aşikardır. Kronik hastalığının günlük yaşamına yaptığı negatif etkinin kümülatif ağırlığı hesaba katıldığında sağlıklı anne-çocuk ilişkisine olumsuz katkı sunacağı öngörülebilir.

Araştırma sonuçlarına göre kanunla ihtilaf halindeki erkek çocukların annelerinin eğitimine göre gruplar arası problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler yönünden istatistiksel anlamda geçerli fark olmadığı tespit edildi. Annenin eğitim düzeyi açısından gruplar arasında aile işlevleri bakımından fark yoktur.

Babanın eğitimi esas alındığında, gruplar arasında aile işlevleri olan problem

çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler yönünden istatistiksel anlamda fark olmadığı saptandı.

Parçalanmış aile deneyimi, çocuğun toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratması nedeniyle hatalı ve eksik bir toplumsallaşmaya yol açar (Farrington, 1978; Koptagel, 1981). Araştırmamızda ebeveynlerden annenin üvey, babanın üvey veya anne-babanın üvey olmadığı gruplar karşılaştırıldığında kanunla ihtilaf haline düşen erkek çocukların problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, iletişim ve genel işlevler gibi aile işlevlerini değerlendiren alt ölçeklerin ortalama puanları benzer düzeydedir. Annenin üvey olduğu grubun davranış kontrol becerisi diğer iki grupta benzerlik göstermektedir. Babanın üvey olduğu grubun davranış kontrolü becerisi ortalama puanının, ebeveynlerden hiç birisinin üvey olmadığı gruptan daha yüksek olduğu analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır. En kötü davranış kontrol becerisi anne-babanın üvey olmadığı grupta gözlemlendi (ortalama:3,07). Ancak babanın üvey olmasının aile işlevlerinden davranış kontrol becerisine olumlu katkı sağladığı tespit edildi.

Ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini oluşturması ve kişiliğinin gelişimi açısından özel bir yere sahiptir. Disiplinin ve aile içi suç geçmişinin yanı sıra, çocukların aileden ayrılması, ebeveynlerden birinin ölümü, karı-kocanın birbirlerinden ayrı yaşamaları, geçici olarak evi terk etmeleri veya boşanmaları gibi parçalanmış ailelerde de yaşamaları beraberinde davranış bozukluğunu ve suça eğilimi getirmektedir. Bununla birlikte ebeveynin çocuğa yönelik demokratik ya da otoriter tavırları, tutumları, ona değer verip vermemesi, ergenlik çağında ona yardımcı olup olmaması çocuğun kişilik ve duygusal gelişiminde son derece önemli rol oynamaktadır (Arriaga, 1999; Ohlin ve Tonry, 1958).

1984-1985 yıllarında EÜTF Psikiyatri Anabilim Dalı Çocuk Psikiyatrisi Bölümünde yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre; anne-babası ayrılan çocuklarda davranış bozuklukları ve duygusal bozukluklar, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde deney grubundan yüksek bulunmuştur (Akan, 2001). Anne-babadan birinin veya her

ikisinin ya da bir yakınının kaybı çocuklar üzerinde yalnızlık hissi doğurabilmektedir. Yalnızlık hissi duyanlar daha düşük benlik değerine sahip olabilirken, başkaları ile sosyal ilişki kurma konusunda eksikleri olabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2006). Özellikle anneden uzaklaşmak çocuğun sevgi objesini yitirmesine ve yeni sosyal ilişkilere girmemesine yol açmakta, bu da anti-sosyal davranışları kendiliğinden doğurmaktadır (Sokullu,1993). Glueck ve Glueck'in yaptıkları bir çalışma da, parçalanmış ailenin çocuklarda uyarılara karşı dizginlenemeyen tepkilere yol açtığını ve duygusal olarak değişken ve yetersizlik duygusu yarattığını, bundan dolayı suçluluk potansiyeli oluşturduğunu kanıtlamıştır (Glueck ve Glueck, 1998).

Merril'in 3000 suçlu çocukla yaptığı araştırmada da suçlu çocukların % 50,7 oranında dağılmış ailelerden geldiğini ortaya koymuştur. Halbuki suçsuzlarda bu oran % 26,7 olarak bulunmuştur. Armstrong, 660 evden kaçan çocuğun % 29'unun, 4 yaşımdan önce, % 28'inin de 4-6 yaşlar arasında parçalanmış aileler içinde yaşadıklarını tespit etmiştir (Günçe, 1983).

Siegel'e (1989) göre, dünya çapında konuyla ilgili yapılmış birçok çalışmanın sonuçları ailenin ölüm, boşanma veya terk nedeniyle parçalandığı durumlarda, çocuğun suça itildiğini göstermektedir. Bununla birlikte bu çalışmalar parçalanmış ailenin suçta tek etken olmadığını, suçluluk ve parçalanmış ailenin yaşanan bölgenin kültürü ile birlikte yorumlanması gerektiği tartışmasını ortaya koymuştur (İçli, 2004).

Kanunla ihtilaf halindeki erkek çocukların yaklaşık %42'si gecekondulu tipinde yapılarla ikamet etmekte olup, %8,8'i yarı bodrum dairede barınmaktadır. Araştırmamıza katılan kanunla ihtilaf halindeki erkek çocukların ailelerinin ikamet ettiği konutun gecekondulu, apartman dairesi ya da yarı bodrum daire olması ile ADÖ'nün aile işlevlerini değerlendiren problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlev becerileri arasında, istatistiksel açıdan gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmediği tespit edildi.

Ailenin barındığı konutun özellikleri ekonomik gelir düzeyi ile doğru orantılı olarak değişmektedir. Konutun sıhhi şartlar açısından yeterli olması(ısı, ışık, nem vb) çocukların sağlığını olumlu etkilemektedir. Fiziksel çevre etmenleri ve çocuk sonuçları arasındaki ilişkileri araştıran araştırmaların çoğunluğu mahalle kalitesi üzerine odaklanır. Düşük sosyo-ekonomik çevrede büyümek çocuğun davranış probleminin gelişimi için bir risk etmeni olarak tanımlanır ve aynı düşük seviyeli çevrelerin, fiziksel çevrenin risk etmenlerinin(aşırı kalabalık, fakir mahalle kalitesi, kargaşa) birçoğuna sahip olduğu bulundu. Ailenin ekonomik düzeyinin düşük olması; yoğun sefalet bölgelerinde ikameti ve olumsuz mesken ve sağlık şartlarının oluşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak çocukların, ucuz ikamet bölgelerine sığınmış olan suçlularla temas kurlmaları, onların fiil ve hareketlerini taklit etmelerine neden olmaktadır.

Sheidow, Gorman-Smith, Tolan ve Henry (2001) kentin yoksul bölgelerinde oturan 14–17 yaşları arasındaki 246 Afrika ve Latin asıllı Amerikalı ergen üzerinde yaptıkları araştırmada şiddete maruz kalma ile yaşanan bölge ve aile işlevleri arasında bir farklılık olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda kentin yoksul bölgelerinde yaşayan, düşük gelir düzeyi olan ailelerde yetişen ergenlerin, daha çok şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Sheidow ve ark., 2001).

İzmir'de yapılan bir çalışmada, şehir haritasından yararlanarak, sosyoekonomik yönden benzer semtler bir araya getirilerek sınıflandırılmıştır. Bu çalışmalarda kırsal kesimden göçlerin ve gecekondulaşmanın yoğun olduğu bölgelerde suç oranının şehrin diğer bölgelerine göre yüksek olduğu belirlenmiştir (Hancı,1999).

İkamet ettikleri konutta ev sahibi olarak yaşayan grubun problem çözme becerisi ortalama puanı $2,49 \pm 0,62$ ve kiracı olarak yaşayan grubun problem çözme becerisi ortalama puanı $2,71 \pm 0,67$ tespit edildi. Ailenin kiracı olarak ikamet etmesi, ailenin problem çözme becerileri, kendi evlerinde ikamet eden ailelere göre daha yüksektir. Araştırmamızda kendi evlerinde ev sahibi olarak ikamet eden ailelerin

problem çözme becerilerinin barındıkları evde kiracı olarak ikamet etmelerine göre daha iyi olduğu saptandı.

Ancak ailenin ikamet yerine göre t-test ile ADÖ' nin alt ölçeklerinden iletişim, roller, davranış kontrolü, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin eğitim durumları ile aile işlevleri arasında (problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, genel işlevler ve davranış kontrolü becerileri) anlamlı bir farklılık olmadığı saptandı. Ebeveynlerin okuma alışkanlıklarının çok zayıf olduğu ülkemizde okul sonrası dönemde bireylerin arasında eğitim farkları zamanla kaybolmakta ve aile işlevleri geleneksel kalıpların içine sıkışmaktadır. Mevcut eğitim sistemi ile bu paradigma kendini yenilemeye devam etmektedir.

İletişim dışında kalan diğer alt ölçeklerden elde edilen puan ortalamaları ile suç türü arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Başka bir deyişle çocuk hangi suçtan kanunla ihtilaf haline düşerse düşsün problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt ölçeklerinin ortalama puanları benzer düzeydedir. Suç türüne göre, araştırma grubunun aile işlevleri, iletişim becerileri alt ölçeğinde gruplar arası farklılık göstermektedir. İletişim alt ölçeğinde, ortalama puanlar esas alındığında aile içi iletişim becerisinin, cinsel suç işleyen çocukların ailelerinde en iyi (ortalama:2,38) ve gasp suçu işleyen çocukların ailelerinde en kötü (ortalama:2,85) olduğu saptandı. Problem çözme, roller, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından gruplar arası beceri farklılığının olmadığı izlenmiştir.

Suçun sebepleri hakkında, çok geniş ve çok sayıda aile faktörleri, aile büyüklüğü, aileye bağlanma, sosyo-ekonomik durum, zihinsel kapasite ve kişisel stres gibi faktörlerin üzerine durulmaktadır (Cottle ve ark. 2001; Gendreau ve ark.1996; Hubbard ve Pratt, 2002; Lipsey ve Derzon, 1998; Loeber ve Dishion,1983).

Reid (2006), bireyin içinde yaşadığı toplumla olan bağları zayıfladığında suç işleme eğiliminin artacağını öne süren sosyal kontrol teorisini aile bağlarıyla özdeşleştirmektedir. Bu özdeşleştirmeye göre kişi ile ailesi arasında sorunlar yaşanmaya ve bu sorunlar çözülmeden yenileri olmaya devam ettiğinde, aile bireylerinin birbirlerine karşı olan sorumluluk duyguları, ilgi, anlayış ve hoşgörülerini azalmaktadır. Sonuç olarak, içinde bulunulan toplumsal koşullarda olumsuz ise, bireyde bu olumsuzlukları davranışlarına suç olarak nitelenecek şekilde yansıtılmaktadır (Reid, 2006).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının, ergenlik dönemindeki şiddet davranışının gelişimiyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar, aile içi ilişkilerde ilgisizlik, ihmal ve reddedilme yaşantıları olan çocukların anti-sosyal ve saldırgan davranışlar için büyük bir risk oluşturduğunu göstermektedir (Loeber ve Stouthamer-Loeber, 1986; Akt: Dahlenberg, 1998; Doğan, 2001; Tolan, Gorman-Smith, Huesmann ve Zelli, 1997).

Ebeveynlerin erken çocuklukta fiziksel, emosyonel ve verbal kontakta eksikliğinin çocuğun entelektüel, emosyonel ve sosyal gelişmesinde negatif etkili olduğunu ve bu çocuklarda agresif ve anti sosyal davranışların daha sık görüldüğüne dair birçok yayın bulunmaktadır (Widom, 1989).

Çalışmalar arasında değişiklikler olmakla birlikte, çok sıkı otoriter kontrol (Farrington, 1989) ve sert cezanın (Farrington ve ark. 2003) yüksek seviyede suç ve anti-sosyal davranış ile bağlantılı olduğu kabul edilmektedir.

Gorman-Smith, Tolan ve Henry (2000) gelişimsel-çevresel risk modeli kapsamında aile ilişkilerinin, hangi çevresel özellikler içersinde suç işleme için risk oluşturduğunu incelemişlerdir. Araştırma sonucunda suç işleme davranışının aile işlevleri özelliklerine ve ailenin içinde yaşadığı çevrenin özelliklerine bağlı olduğunu gözlemişlerdir. Özellikle yoksul bölgelerde yaşayan ailelerin suç işleme ve şiddet için

büyük risk oluşturduğu belirtilmiştir. Ancak bu bölgelerde yaşayan ailelerin yüksek duygusal bağlılığa ve güçlü aile oryantasyonuna sahip olmasının çocuklarda suça karşı koruyucu bir faktör olduğunu göstermektedir (Gorman-Smith ve ark., 2000).

Gorman-Smith, Tolan, Zelli ve Huesman'ın (1996) 362 Latin ve Afrika kökenli ergen üzerinde yaptıkları çalışmada şiddet içeren ve içermeyen suç işleme davranışları ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Katılımcıları, suçlu olmayanlar, şiddet içermeyen suç işleyenler, şiddet içeren suç işleyenler olmak üzere üç grupta sınıflandırmışlardır. Araştırmanın sonucunda şiddet içeren suç işleyen grupta yer alan ergenlerin ailelerinin, diğer iki grupta yer alanlardan daha düşük disiplin, daha az uyum ve daha az bağlılığa sahip olduğunu gözlemişlerdir (Gorman-Smith ve ark., 1996).

Bahçivan-Saydam ve Gençöz (2005) yaşları 14 ile 17 arasında değişen 153 lise öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin, gençlerde görülen davranış problemleriyle ilişkisini araştırmışlardır. Ailede genel işlevlerde, duygusal tepki verebilmede ve rol dağılımında problem yaşanması, gençlerde görülen problem davranışlar (saldırgan ve yıkıcı davranışlar) ile ilişkili olduğu gözlenmiştir. Ebeveyn tutumunda, bakı-disiplin reddi ve arkadaşça, eşit paylaşımcı ebeveyn çocuk ilişkisi istemi ergenler tarafından belirtilen dışa yönelim problem davranışlarıyla bağlantılı olduğunu göstermektedir (Bahçivan-Saydam ve Gençöz, 2005).

Emniyet Genel Müdürlüğü Araştırma Planlama Kurulu (A.P.K) Ankara Emniyet Müdürlüğü Çocukları Koruma Şubesi tarafından Elazığ Çocuk İslahevinde yapılan 1995 yılında yapılan "Polis Gözüyle Çocuk, Suç ve Suçluluğu" araştırmasından elde edilen sonuçlara göre, iki çocuklu ailelerde, çocukların suç işlemelerinin yok denecek kadar az olduğu, suçlu çocukların büyük bölümünün 4'ten fazla çocuklu ailelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Konut türü incelendiğinde, suçluların % 2,4 ünün apartman katında oturduğu görülmektedir. Apartman katında oturma oranı mala ilişkin suçlularda % 10,5, cinsel suçlulardaysa % 1 'dir. Gecekonuda oturan denklere sadece

mala ilişkin suçlularda rastlanmıştır ev onun oranı da % 8 dir. Sonuç olarak, suçlu gruplardan kalabalık aileye sahip olma oranının en çok mala ilişkin suçlularda görüldüğü, ancak aynı grubun gerek konut şekli gerekse de oda sayısı açısından diğer suçlu gruplara oranla daha iyi koşullara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yine sonuçlar bize, kalabalık açısından ikinci sırada yer alan şahsa ilişkin suçlu grubunun yaşama olanakları bakımından daha güç koşullar altında olduklarını göstermektedir (Yavuzer, 2001).

Yavuzer'in (1994) yaptığı bir çalışmada ise suç işlemiş 1181 çocuktan 701'inin gecekonduda oturduğu belirlenmiş, sonraları İstanbul'da yapılan çalışmalarda davası görülen çocukların neredeyse tümünün ikamet yerlerinin gecekonduda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, göç olayını yaşayan bu çocukların daha çok hırsızlık ve yaralama suçlarını işledikleri görülmüştür. Çocukların yaralama suçlarını işleme nedenleri toplumsal uyumsuzluk kaynaklı olduğu düşünülürken hırsızlığın ilk planda daha çok ekonomik zorluklar nedeniyle yapıldığı, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için bu yola başvurduğu öngörülmektedir (Yavuzer, 1994).

Suçluluk daha yaygın erken başlangıçlı hırsızlık, kundakçılık, vandalizm gibi agresif olmayan suçlar ve daha ciddi agresif suçları (cinayet vb) içermektedir. Suçlu çocuklar da çocukluk sorunları ve yetersiz aile işlevleri önemli faktörlerdir (Moffitt ve Caspi, 2001). Bu bulgulara dayanarak, gizli suçluluğa göre nispeten normal ve nispeten daha sık agresif olmayan erken başlangıçlı açık suçluluk (Moffitt ve Caspi, 2001) ile ideal olmayan çocuk yetiştirme arasında güçlü bağlantılar bulmak mümkün (Loeber ve ark.2008).

Ebeveynlik stillerinin incelendiği çok az çalışma mevcuttur (Avenevoli ark., 1999; Hoeve ve ark. 2007; Simons ve ark. 2005; Steinberg ve ark.1991). Bu çalışmalardan sadece birinde ihmalci ebeveynlik ile suç arasındaki güçlü ilişki bulunmuştur (Avenevoli ark 1999).

Genel olarak, destekleyici anne-babalık yani yüksek seviyede destek ve sıcaklık çocuğun olumsuz davranışlarında azalma, düşük suçluluk düzeyi ile ilişkili ve düşük destek seviyesi hatta çocuğun reddedilmesi ise yüksek düzeyde suça neden olmaktadır (Barnes ve Farrell, 1992; Juang ve Silbereisen, 1999; Simons ve ark. 1989).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kanunla ihtilaf halinde olan çocukların aile işlevleri ile suç türleri ve sosyo-demografik özelliklerini karşılaştırmak amacıyla Ankara'daki çocuk-gençlik ceza-tevkif evinde ve çocuk ıslah evinde bulunan 13-18 yaş arası 193 çocuktan çalışmaya katılmak isteyen 181'inden (%93.8) elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

Çalışma grubunun üçte ikisi on yedi yaşındadır. Kişisel dosyalarından elde edilen suç türleri ile ilgili dağılımda mala karşı işlenen suçlar suç türlerinde önemli yer tutmaktadır. Grubun yarısı hırsızlık ve gasp suçları nedeniyle ceza-tevkif evinde bulunmaktadır.

Anne-babanın eğitim durumu incelendiğinde; çocukların %42,5'i annelerinin eğitimsiz olduğunu, %39,8'i ise ilkokul, %13,3'ü ortaokul, %2,2'si lise ve %0,6'sı üniversite mezunudur. Baba eğitimi için bu yüzdeler sırası ile %24,9, %45,3, %18,8, %8,3 ve %1,1'dir.

Çocukların, ailelerinin gelir düzeyi hakkında yöneltilen soruya verilen yanıtlarına göre %44,2'si orta düzey, %26,5'i düşük ve %8,3'ü çok düşük gelir düzeyine sahip olduklarını beyan etmişlerdir.

Çocukların anne-babalarının sağlık durumları incelendiğinde, annelerin %55'inin bilinen bir hastalığı olmadığını, sağlıklı olduğu beyan ederken %45'nin hipertansiyon ve migren başta olmak üzere bilinen bir kronik hastalığının olduğu göze çarpmaktadır.

Ailenin medeni durumu ele alındığında, araştırma grubunun %76'sı resmi nikahlı olarak ebeveynlerin birlikte olduğu, %22'si ise ebeveynlerinin boşanmış olduğu

belirtildi. Ebeveynlerin her ikisinin %90,6 oranında sağdır. Çocukların %6,2'sinin annesinin üvey, %5,5'nin babasının üvey olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların %76,2'sinin çekirdek aile, %22,7'sinin kalabalık ailede yaşamaktadır.

Annelerin %90'ı ev hanımı, annelerinin %18'nin ev dışında herhangi bir işte çalışmaktadır. Babaların %35,4'nün vasıflı çalışan ve %29,8'nin vasıfsız çalışan olduğu ve %52'si günde dokuz saat ve üzeri süre ile işte çalışmakta olduğu saptanmıştır.

Kanunla ihtilaf halindeki çocukların %48 apartman dairesi, %42'si gecekondü %8,8'i yarı bodrum dairede barınmaktadır. Konutların yaklaşık yarısı 4 odalıdır ve konut mülkiyeti çocuğun ailesine aittir.

Çocukların yaklaşık %60'ı babanın anneye fiziksel şiddet uygulamadığını beyan etti. Bunun yanında %10'u fiziksel şiddetin oldukça fazla yaşandığını bildirdi. Babanın anneye sözel şiddet uygulaması değerlendirildiğinde, çocukların %43,6'sı babanın anneye hiç sözel şiddet uygulamadığını söylediler. Geri kalan yaklaşık %50,3'ü az, orta ve oldukça fazla olmak üzere babanın anneye sözel şiddet uyguladığını ifade ettiler.

Araştırmaya katılan çocukların tutuklu veya hükümlü oldukları suç türüne göre iletişim alt ölçeği bazında farklı eğilimler gösterdikleri tespit edildi. Cinayet suçundan hükümlü ya da tutuklu olan çocukların aile içi iletişim becerileri diğer suç grupları ile benzerlik göstermektedir. Öte yandan cinsel suçtan hükümlü veya tutuklu olan çocukların aile içi iletişim düzeyleri cinayet, hırsızlık, uyuşturucu satmak suçlarından tutuklu ya da hükümlü çocuklarla benzerlik gösterirken; dövme/yaralamak ve gasp suçlarından hükümlü veya tutuklu olan çocuklardan farklılık göstermektedir. Farklı olan gruplara bakıldığında dövme / yaralamak ve gasp suçundan kanunla ihtilaf halindeki (KİH) çocukların aile içi iletişim becerilerinin cinsel suçtan KİH çocuklardan daha düşük olduğu analiz sonuçlarından tespit edilmektedir. Gasp suçundan KİH

çocukların aile iletişim becerileri ortalamasının hırsızlık ve uyuşturucu satmak grubundaki çocukların aile içi iletişim becerileri ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Babanın üvey olduğu grubun davranış kontrolü becerisi ortalama puanının ebeveynlerden hiç birisinin üvey olmadığı gruptan daha yüksektir.

Babası çalışmayan grubun aile içi iletişim becerilerinin diğer iki gruptan daha kötü olduğu saptandı. Babanın çalışmaması, aile içi iletişim becerilerini olumsuz etkilediği tespit edildi.

Babaları günde 9-12 saat çalışan grubun aile içi rol dağılım becerilerinin diğer gruplardan daha düşük olduğu tespit edildi. Babanın günde sekiz saat üzerinde çalışması aile içi rol becerilerini olumsuz etkilemektedir. Babanın çalışmaması ailenin rol becerilerini negatif yönde etkilememektedir.

Babaları günde 1-8 saat çalışan grubun genel işlev becerilerinin diğer grupların genel işlev becerilerinden daha iyi olduğu saptandı.

Aile büyüklüğüne göre problem çözme alt ölçeğinde grupların ortalama puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu saptandı, kalabalık ailelerde problem çözme becerilerinin çekirdek ailelere göre daha kötüdür.

Aile büyüklüğüne göre iletişim alt ölçeğinde grupların ortalama puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptandı, kalabalık ailelerin iletişim becerilerinin çekirdek aileye göre kötü olduğu sonucuna varıldı.

İkamet edilen konutta kiracı olan ailelerde problem çözme becerileri, kendi evlerinde ikamet eden ailelere göre daha kötüdür.

Sonuç olarak; sosyo-demografik özelliklerin çocuğun sağlığına dolaylı olarak çocuğun yetiştiği ailenin işlevlerine olan etkisini yorumlayabilmek için yaptığımız

çalışmada ilişkinin direkt ve dolaylı katkısını olumlu veya olumsuz sonuçları ortaya konmuş ve Aile değerlendirme ölçeğinin alt ölçeklerinin farklı derecelerde ailenin sosyo-demografik özelliklerinden etkilendiğini, dolayısıyla çocukların biyo-psiko-sosyal sağlık özelliklerini belirlediği görülmüştür.

Çocukların sağlığı aile geliri, sağlık bakımı, biyolojik ve sosyo-kültürel faktörlerden etkilenmektedir. Olumsuz sosyokültürel, ekonomik, iletişimsel ve psikolojik koşulların varlığına bağlı olarak çocukların fiziksel, cinsel, duygusal ve ihmal niteliğinde çeşitli şiddet biçimlerine maruz kaldıkları gözlenmektedir.

İdeal çocuk sağlığı hizmeti için hastalıkların risklerini saptayabilmek, sağlık durumlarını öznel olarak değerlendirebilmek ve tedavi sonuçlarını izleyip aralarında karşılaştırma yapabilmek gibi sağlık hizmetinin üç aşamasının iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sosyal hiyerarşi (gelir dağılımı, iş çevresinin kontrolü), halk politikaları (ev, eğitim), kültürel normlar ve sosyal ilişkiler (sosyal ağlar ve ayırım) gibi sosyal çevre özellikleri sağlık ve refah durumunu etkiler.

Psikolojik ve çevresel faktörler hem suçluluk hem de saldırganlık etiolojisinde güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır. Bazı araştırmacılar, hem suçun hem de saldırganlığın öğrenildiğini söylemektedir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi ve kanunla ihtilaf halindeki çocuklarının rehabilitasyonunun multi-disipliner yaklaşımla ele alınması gerektiğine inanmaktayız.

ÖZET

Suçlu çocuklarda sosyo-demografik özellikler ile ebeveyn tutum algısının çocuk suçluluğuna katkısı

Amaç: Kanunla ihtilaf halinde olan çocukların aile işlevleri ile suç türleri ve sosyo-demografik özelliklerini karşılaştırmaktır.

Yöntem: Ankara'daki çocuk-gençlik ceza-tevkif evinde ve çocuk ıslah evinde bulunan 13-18 yaş arası erkek çocuklarla yüz yüze görüşmek suretiyle araştırma yapıldı. 193 çocuk içinden 181'i (%93,8) araştırmaya katıldı. Aile değerlendirme ölçeği ve sosyo-demografik özellikleri içeren sorular anket yöntemiyle uygulandı. Çocukların suç türleri ile ilgili bilgileri, ceza-tevkif evinde bulunan dosyalarından temin edildi. İstatistiksel analizde t-testi, ANOVA, Kruskal Wallis testi kullanıldı.

Bulgular: Kanunla ihtilaf halinde olan araştırma grubunda Aile Değerlendirme Ölçeğinin iletişim dışında kalan diğer alt ölçekleri ile suç türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Başka bir deyişle çocuk hangi suçtan kanunla ihtilaf haline düşerse düşün problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt ölçeklerinin ortalama puanları benzer düzeydedir. Babanın üvey olmasının aile işlevlerinden davranış kontrol becerisine olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir. Babanın çalışma süresine göre babanın çalışmaması iletişim becerisini olumsuz etkilemektedir. Ancak babanın günde 9-12 saat arası çalışması rol becerilerini negatif yönde etkilemektedir. Çekirdek aile de yaşayan çocuklarda problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler becerilerinin kalabalık ailede yaşayanlara göre daha iyi olduğu saptandı. İkamet yerinde kiracı olarak yaşayan ailelerin çocuklarının problem çözme becerileri,

ev sahibi olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve öneriler: Kanunla ihtilaf halinde olan çocukların aile işlevlerinden iletişim alt ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları ile suç türü arasında ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca aile işlevlerinin ile babanın öz/üvey olma durumu, babanın çalışma durumu, süresi, aile tipi, ikamet edilen konutun mülkiyet durumu gibi bazı sosyo demografik özelliklerle ilişkili olduğu görülmüştür. Sosyal politikalarla ailelerin barınma, beslenme, güvenlik gereksinimlerinin karşılandığı, sorunlu ailelerin risklerinin erken dönemde saptanarak, aile üyelerinin rehabilite edildiği sistemli yaklaşımlara daha sağlıklı nesiller yetiştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Aile İşlevselliği Algısı, Aile Değerlendirme Ölçeği, Kanunla İhtilaf Halindeki Çocuklar, Sosyo-Demografik Özellikler, Suç Türleri

SUMMARY

Objective: Socio –demographic features of the child’s criminal behavior by examining the effect on the assessment of family functioning.

Method: The research was made with the boys between the ages of 13-18 in the prison of children and young’s in Ankara. 181 children from 193 children participated on this study. The information about the crime kinds of children was got from the files in the prison.

Results: The characteristics of the flat the family live don’t affect the family functions. No working of the father affects the communication skills more negatively than working of the father. However, working of the father between 9-12 hours in a day affects role skills negatively. When the father abused the mother, this doesn’t affect the family functions. According to The order of the family life (nuclear family and big families) problem solving, communication, giving emotional response, behavior control and general functions in nuclear families were determined as better than big families. The family who live as tenants was better on the problem solving skills than homeowners. In our study, the average points of subscale that assess the family functions of the boys who conflict the law is on similar level on problem solving, roles, giving emotional response, communications and general functions when this was compared with the groups whose the parents was step. But it was determined that being stepfather of father contribute the behavior control from family functions.

Conclusions and recommendations: The child who lives in the family that has normal physical and psychological conditions, has less possibility of commit crime. When The families’ the shelter, feeding, security problems are determined with social

policies early, healthier generations can grow up with the approaches. As a conclusions, The children who don't see love, are sidelined show the abhorrence to people in a very bad way.

Keywords: Family, Children's Perception on Family Functioning, Juvenile Delinquency, Social Demographic Feature, Delinquency Feature

KAYNAKLAR

- 1- ADLER, H., Frisk M, Lidberg L. Genç insanlarda sert suçluluk: Özgeçmiş faktörleri ve karakterize edici özellikler. Nordic Journal of Psychiatry. 1995;49:263–274.
- 2- ADLER, Alfred. Eğitimi Zor Çocukların Psikolojisi-Karşılaştırmalı Ferdi Psikoloji Tekniği, Çeviren: Refia Uğurel-Şemin ve İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü öğrencileri, 1965, s.6-8
- 3- AKAN, A.G. (2001). 7-12 Yaş Çocuklarında Görülen Uyum ve Davranış Bozuklukları ve Benlik Saygısı İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- 4- AKINCI, Yılmaz - ATAKAN Tahsin, Psikolojik-Pedagojik –Hukuki Yönleriyle Suça Giden ve Suç İşleyen Çocuklar, Mim Yayınları, Sayı 3, 1968, s.22-48.
- 5- AKKOL, E. ve Ark.: Suçluluk ve Sosyal Hizmetler. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı, 26-28 Mayıs 1994, Ankara.
- 6- AKSARAY, S.(1992). Adolesanların Benlik imajını Etkileyen Etmenlerden Ana – Baba Tutum Algısı. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Adana: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 7- AKTAN, H.Y. “Suç ve Suçluluk Nedenlerine Kriminolojik Bir Yaklaşım”, Adalet Dergisi, Yıl; 1981, Sayı 2, s. 135
- 8- AKYÜZ, E. Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Milli Eğitim Basımevi, 2000, s.59- 60.512
- 9- ALİSİNANOĞLU, F. (1995). Üniversite Öğrencilerinin Ben (Ego)

Durumları ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarını Etkileyen Bazı Değişkenlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

- 10- ALTINKAYNAK, S. (2004), “Çocuk Eğitimi Ailede Başlar”
- 11- ARAL, N. Fiziksel istismar ve çocuk. 1. Basım. Ankara: Tekışık Yayıncılık, 1997: 24-8.
- 12- ARRIAGA, XB (1999) Violence in Intimate Relationship. Sage Publications, California.
- 13- ARSLANOĞLU, K. Yanılmanın Gerçekliği. İstanbul: Adam Yayınları, Mart 1999:s.38-39.
- 14- ARTUK, E.: Suç Genel Teorisi. Ceza Hukuku El Kitabı, Beta Basım Dağıtım, İstanbul, Eylül 1989.
- 15- ASMA, T. “Çocuk Mahkemeleri Yasasının Öngördüğü Ceza ve Tedbirler”, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu 22-23 Haziran 1983 (Yayına Hazırlayan Doç.Dr.Esin ONUR), A.Ü.Basımevi, 1983, s.24
- 16- AVENEVOLİ, S., Sessa, FM & Steinberg, L. (1999). Aile yapısı, çocuk yetiştirme uygulamaları ve ergen ayarı: bir ekolojik inceleme. EM Hetherington (Ed.), ise boşanma ile, tek ebeveynlik, ve yeniden evlenme: Bir risk ve esneklik açısından (s. 65-90) Başa Çıkma. Mahwah, NJ, USA: Erlbaum.
- 17- BAHÇIVAN-SAYDAM, R. ve GENÇÖZ, T. (2005). “Aile ilişkileri, ebeveyn çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi”, Türk

- Psikoloji Dergisi, 20, 55, 61–74.
- 18- BALCIOĞLU, İ. Şiddet ve Toplum. İstanbul, Bilge Yayıncılık, 2001..
- 19- BALKAYA, F. (2001). “Çok Boyutlu Öfke Envanterinin Geliştirilmesi ve Bazı Semptom Gruplarındaki Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 20- BALO, Y.S. Suç Mağduru ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, Yüksek Lisans Tezi, 1995, s.24-29.
- 21- BARNES, G. M. & Farrell, M. P. (1992). Ebeveyn destek ve ergen içme, suçluluğunun belirleyicisi olarak kontrol ve ilgili problem davranışları. Journal Evlilik ve Aile, 54 (4), 763-776.
- 22- BARNETT, E., CASPER, M. Sosyal Çevrenin Tanımı. Am J Public Health 2001;91(3):465.
- 23- BAYHAN, V. (1997), “Türkiye’de _ç Göçler ve Anomik Kentleşme”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sosyoloji Derneği Yayınları:5, DİE Matbaası, Ankara , ss.178-193[1]
- 24- BENVEGNU, AL, FASA GA, FACCHINI AL, WEGMAN HD, DALL’ANOL MM. Work and behavioural problems in children and adolescents. International Journal of Epidemiology. 2005; 34: 1417-1424.
- 25- BISHOP, D., EPSTEIN, N., KEITNER, G., MILLER, I., RYAN C., (1983). The Mc Master to Families: Theory, Assessment, Treatment and Research, Journal of Family Therapy, 22:168 – 189.
- 26- BOLGER, KE, Patterson CJ, Tekin WW, Kupersmidt JB. çocukların

- ekonomik sıkıntı kalıcı ve aralıklı aile yaşıyor arasında Psikososyal ayarı. Çocuk Gelişimi. 1995;66:1107-1129.
- 27-BOSTAN, S. (1993). 14 – 16 Yaş Ergenlerinin Uyum Düzeylerinin ve Anne – Baba Tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü
- 28-BOWEN, Gary L., CHAPMAN, Mimi V. Poverty, Neighborhood Danger, Social Support, and the Individual Adaptation among At-Risk Youth in Urban Areas. Journal of Family Issues. 1996;17(5):641–66.
- 29-BOWLBY, J (1971) Attachment. Pelican, London.Cauce A, Felner R, Primavera J (1982) Social support in high-risk adolescents: Structural components and adaptive impact. Am J Community Psychol 10 (4): 417-428.
- 30-BRODY, GH, Ge X, Conger R, Gibbons FX, McBride-Murry V, Gerrard M, Simons RL. The influence of neighborhood disadvantage, collective socialization, and parenting on African American children's affiliation with deviant peers. Child Development. 2001;72:1231–1246. [PubMed]
- 31-BUEHLER, C. ve Krishnakumar, A. (1994). “Hostile interparental conflict and youth maladjustment”, Family Relations, 43, 4, 409.
- 32-BULUT, I. Genç Anne ve Çocuk istismarı. Ankara, Bizim Büro Basımevi , 1996.
- 33-BULUT, I., (1990). Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı, Ankara.
- 34-CAROLL, KM, Rounsavilla BJ: Psycho-social treatments. In Review of Psychiatry, Vol. 14, Eds. Oldham JM, Riba MB, American Psychiatric

- Press, Washington, 1995;s.127-149
- 35- CATALANO, Richard F, Hawkins J David. The Social Development Model: A Theory of Antisocial Behavior. In: Hawkins J David., editor. Delinquency and Crime: Current Theories. New York: Cambridge University Press; 1996. pp. 149–97.
- 36- COTTLE, C. C., Lee, R. J. & Heilbrun, K. (2001). gençlerin ceza yeniden suç işleme eğilimi ve tahmini: Bir meta-analiz. Ceza Adalet ve Davranış, 28 (3), 367-394.
- 37- CHASE-LANSDALE, PL, Gordon RA. Economic hardship and the development of five and six-year-olds: Neighborhood and regional perspectives. Child Development. 1996;67:3338–3367.
- 38- CILGA, İbrahim. "Türkiye’de Çocuk Hakları, Çalışmaları", Cumhuriyet ve Çocuk. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1999, s. 506
- 39- COÏE, JD, Dodge KA. Aggression and antisocial behavior. In: Eisenberg N, editor. Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development. 5. New York: John Wiley & Sons; 1996. pp. 779–862.
- 40- CORMAN, L. Psikanaliz Açısından Çocuk Eğitimi. (Çev: Hüseyin Portakal), İstanbul: Cem Yayınevi, 1996:s.39-158-176.
- 41- COSTELLO, EJ, Compton SN, Keeler G, Angold A. İlişkiler yoksulluk ve psikopatoloji arasında: doğal bir deney. Journal of American Medical Association. 2003;290:2023-2029. [[PubMed](#)]
- 42- DACO, P. Çağdaş Psikolojinin Olağanüstü Başarıları. (Çev: O. A.

- Gürün), İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1989:325
- 43- DAHLENBERG, D.L. (1998). “Youth violence in the united states major trends, risk factors, and prevention approaches”, American Journal of Preventive Medicine, 1484, 259-272.
- 44- DELİKARA, İ.E. Ergenlerin akran ilişkileri ile suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. 1. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Tisamat Basım Sanayi, 2001: 147-60.
- 45- DISHION, T.J. (1992, November). An applied model of antisocial behavior. Paper presented at a workshop for potential applicants for NIMH research grants to prevent youth violence, Bethesda, MD. <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2003/06/29.ozgurplatform/ozgurplatform3.html>. (07.02.2004)
- 46- DISHION, T.J., & Patterson, G. R. (2006). The development and ecology of antisocial behavior in children and adolescents. In D. Cicchetti, & D. J. Cohen (Eds.), Developmental psychopathology, Vol 3: Risk, disorder, and adaptation (pp. 503–541). Hoboken, NJ: Wiley.
- 47- DİZMAN H. Anne-babası ile yaşayan ve anne yoksunu olan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (yayınlanmamış). Ankara Üniversitesi, 2003: 22-40.
- 48- DODGE, KA, Pettit GS, Bates JE. Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. Child Development. 1994;65:649–665. [PubMed]
- 49- DOESCHER, S, Burt L. You, your child, and positive discipline. <http://extension.oregonstate.edu/catalog/pdf/ec/ec1452-e.pdf>,Erişim

tarihi: 28.10.2006

- 50-DOĞAN, S. (2001). “Farklı Sosyo-ekonomik Düzeylere Mensup Ergenlik Çağındaki Kız ve Erkeklerin Saldırgan Davranışlarıyla Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmit.
- 51-DÖNMEZER, S. “Çocuk ve Gençlik Suçluluğunda Boş Zamanların Rolü”, İÜHFM, İstanbul, 1964;s.:42
- 52-DÖNMEZER, T. (1994), Kriminoloji, Beta Basım Yayım, İstanbul, 8. Baskı. 1994:ss.177.
- 53-DUNCAN, GJ, Brooks-Gunn J, Klebanov PK. Economic deprivation and early childhood development. Child Development. 1994;65:296–318. [PubMed]
- 54-EDWARDS, C. H. (2001) “Student violence and the moral dimension of education”, Psychology in the School, 38, 3, 249-257.
- 55-ERDOĞMUŞ, Z. Elazığ Çocuk Islah Evindeki Hükümlü Erkek Çocukların Suç İşleme Sebepleri Konusunda Bir Sosyolojik Araştırma, Gaye Matbaa ve Yayıncılık, Elazığ,1989. kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar...” demektedir.
- 56-ERKUŞ, A (2003) Psikometri Üzerine Yazılar: Ölçme ve Psikometrinin Tarihsel Kökenleri, Güvenirlik, Geçerlik, madde Analizi, Tutumlar; Bileşenleri ve Ölçülmesi. 1. baskı, Ankara. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:24. s. 34-148.
- 57-EROL, R.(2005) Suçun Tarihsel Gelişimi ve Nedenleri.

www.amigra.com.

- 58- FARRINGTON, D.P: Loeber, R. & Stouthamer-Loeber, M. (2003). ırk ve şiddet arasında nasıl bir ilişki açıklanabilir. DF Hawkins (Ed.), Violent suçları: Değerlendirme ırk ve etnik farklılıklar (s. 213-237) içinde. New York: Cambridge University Press.
- 59- FARRINGTON, D.P: (1989). ergen saldırganlık ve yetişkin şiddet erken belirleyicileri. Şiddet ve kurbanları, 4 (2), 79-100. [[PubMed](#)]
- 60- FARRINGTON, D.P: Longitudinal research on crime and delinquency. In: N. Morris and M. Tonry, Editors, Crime and justice: an annual review of research, vol. 1, The University of Chicago Press, Chicago, IL, 1979; 289–348.
- 61- FARRINGTON, D.P: The family backgrounds of aggressive youths. In: L.A. Hersov, M. Berger and D. Shaffer, Editors, Aggression and antisocial behavior in childhood and adolescence, Pergamon Press, Oxford, England 1978; 73–93.
- 62- FELDMANN, S. ELLIOT, G. At the Threshold—The Developing Adolescent. Cambridge, Mass: Harvard University Press; 1993.
- 63- FLEISHER, B.M. (1966), “The Effect of Income on Delinquency”, American Economic Review, 56, pp. 118-137.
- 64- GENÇTAN, E. Çağdaş Yaşam ve Normal dışı Davranışlar. Ankara: MAYA Yayınları, 1981.
- 65- GENÇTAN, E(1999). Psikodinamik Psikiatri ve Normaldışı Davranışlar. Remzi Kitapevi, Ankara.
- 66- GENDREAU, P., Little, T., & Goggin, C. (1996). yetişkin failin yeniden

- suç işleme eğilimi belirleyen önemli faktörlerdir: Ne işe yarıyor! bir meta-analizi. *Kriminoloji*, 34 (4), 575-607.
- 67- GIBBONS, D.C. (1970) *Delinquent Behaviour*. Prentice-Hall Inc, New Jersey.
- 68- GILMAN, S.E., Kawachi ben Fitzmaurice GM, Buka SL. Çocuklukta aile parçalanma ve erişkin depresyon riski. *Psikiyatri American Journal*. 2003;160:939-946. [[PubMed](#)]
- 69- GLUECK, S. ve Glueck, E., (1998). *Family Environment and Delinquency*. Harvard Law School, Houghton Mifflin Company, Boston, England.
- 70- GOODMAN, E, B Huang, Kahn RS TJ Wade. ergen depresif belirtilerin sosyoekonomik durum arasındaki ilişki bir çok düzeyli analizi: Okul bağlamında önemli mi? *Journal of Pediatrics*. 2003;143:451-456. [[PubMed](#)]
- 71- GORMAN-SMITH, D., TOLAN, P. ve HENRY, B. D. (2000). “A developmental-ecological model of the relation of family functioning to patterns of delinquency”, *Journal of Quantitative Criminology*, 16, 2, 169-198.
- 72- GORMAN-SMITH, D., TOLAN, P., ZELLI, A. ve HUESMAN, R. L. (1996). “The relation of family functioning violence among inner-city minority youths”, *Journal of Family Psychology*, 10, 2, 115-129.
- 73- GOTTFRIED, A.E , Gottfried Allen W. Anne istihdamı ve Çocuk Gelişiminde önem kazanan rolü. In: Gottfried Adele E , Gottfried Allen W., editörler . *Redefining Aile : Çocuk Gelişimi için anlamı* . New York: Plenum basın; 1994 . pp. 55-97 .

- 74- GÖKA, E., TÜRKÇAPAR, H. Gençlik ve şiddet. Ankara Numune Hastanesi ve Ankara SSK Hastanesi Psikiyatri Bölümü, .
- 75- GÖLCÜKLÜ, F. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, 1962, Ankara, s.29
- 76- GREENBERG, M.T., DOMITROVICH, C., BUMBARGER, B. (2001). The prevention of mental disorders in school-aged children: Current state of the field. *Prevention and Treatment* 4: 27-47.
- 77- GÜLTEKİN, A.G. Suça karışan 12-15 yaş grubundaki çocuklarda akran istismarı ve kendilik algısının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 2007.
- 78- GÜNÇE, G. “Çocuk Suçluluğu ve Aile”, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu 22-23 Haziran 1983 (Yayına Hazırlayan Doç.Dr.Esin ONUR), A.Ü.Basımevi, 1983, s.2-5.
- 79- HANCI, İ.H. Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara “İç Göçler ve Çarpık Kentleşme”, İzmir Tabip Odası Bülteni ,Mayıs-Haziran 1999, Sayı:6, s.24-28
- 80- HANCIOĞLU, A., Koç, İ., Dayıoğlu, M. Türkiye’de Çocukların ve Kadınların Durumu, UNICEF, Türkiye, 2000.
- 81- HANSEN, W.B., GRAHAM, J.W., SOBEL, J.L. SHELTON, D.R., FLAY, B.R., JOHNSON, C.A. The consistency of peer and parent influences on tobacco, alcohol and marijuana use among young Adolescents. *J.Behav Med.* 1987:10:559-79.
- 82- HE, K. KRAMER, E. HOUSER, RF. CHOMITZ, VR., HACKER, KA. Defining and understanding healthy lifestyles choices for adolescents. *J*

- Adolesc Health 2004; 35:26-33.
- 83- HERRENKOHI, C.R., ROSSO, N.J. Abusive early child rearing and early childhood aggression. Child Maltreat 2001; 6:3-16.
- 84- HILL, K.G., HAWKINS, J.D., CATALANO, Richard F., ABBOTT, Robert D., GUO, Jie. Family Influences on the Risk of Daily Smoking Initiation. Journal of Adolescent Health. 2005;37(3):202–10. [PubMed]
- 85- HILLMAN, S.B. Sawilawsky SS. Maternal employment and early adolescent substance abuse Adolescence. 1991; 26(104):829-37.
- 86- HIRSCHI, T. Suçluluğun sebepleri. Berkley , University of California Press; 1974.
- 87- HOEVE, M., SMEENK, WH, Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., Van der Laan, PH, Gerris, JRM ve ark. (2007). erkek genç yetişkinlerin suçla yönelik çocuk yetiştirme ve aile özellikleri uzun dönem etkileri. Kriminoloji Avrupa Dergisi, 4 (2), 116-194.
- 88- HUBBARD, D.J. & PRATT, T.C. (2002). kızlar arasında suçluluğunun öngördürücüleri bir meta-analizi. Journal Offender Rehabilitation, 34 (3), 1-13.
- 89- HUESMANN, L.R. Observational learning of violent behavior: Social and biosocial processes. In: Raine A, Brennan PA, Farrington DP, Mednick SA, editors. Biosocial Bases of violence. New York: Plenum; 1997. pp. 69–88.
- 90- HUGHES, D.C, Ng S. Çocuklar arasındaki sağlık farklılıklarını azaltma. Çocukların Geleceği. 2003;13(1):153–167. [PubMed]
- 91- HUTCHISON, C.(1999). Social support: Factors to consider when

- designing studies that measure social support. J Adv Nurs 29(6): 1520-1526.
- 92- ISOHANNI, M., MOILANEN, I., RANTAKALLIO, P. Determinants of teenage smoking, with special reference to nonstandart family background. British Journal of Addiction. 1991: 86:391-8
- 93- İÇLİ, T.G. Kriminoloji. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1994:s.:100-107.
- 94- İÇLİ, T.G. (2004). Kriminoloji. Türkiye'de ve Diğer Ülkelerde Bazı Faktörlerin Suç ile İlişkisi, sayfa 147-381. Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara.
- 95- İNAN, A.N. Çocuk Hukuku, 1968. s.:3.
- 96- JERSE, W. Frank - Fakouri M. İbrahim, "Juvenile Delinquency and Akademic Defiency", Contemporary Education 49, 1978, s.:108-109.
- 97- JOSEPH, J. (1995). Juvenile delinquency among African Americans. J Black Stud.25:475-491.
- 98- JUANG, L.P. & Silbereisen, R.K. (1999). Destekleyici anne-babalık ve eski Doğu ve Batı Almanya'daki zaman karşısında ergen ayarı. Journal of Ergenlik, 22 (6), 719-736. [[PubMed](#)]
- 99- KALFF, AC, Kroes M, Vles JS, Hendriksen JG, Feron FJ, Steyaert J, van Zeben TM, Jolles J, van Os J. Mahalle düzeyi ve çocuk problem davranışı üzerinde bireysel düzeyde SES efektleri: çok düzeyli analizi. Journal epidemiyoloji ve toplum sağlığı. 2001;55:246-250. [[PMC ücretsiz makale](#)] [[PubMed](#)]
- 100-KAPLAN, S., PELCOVITZ, D., LABRUNA, V. Child and adolescent

- abuse and neglect research: a review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1999; 38:1214-22.
- 101-KARADENİZ, O., KÖSE, S. ve DURUSOY, S. (2007). “Türkiye’de Eğitimin Getirileri ve Finansmanı”, Editör: O.Karadeniz., Avrupa Birliği Yolunda Türkiye’de Eğitim ve Beseri Sermaye, Gazi Kitapevi, Ankara, 2007: ss. 79-122,
- 102-KASHANI, J.H. et CONFIELD, L. A.(1995). “Psychiatric inpatient children’s family perceptions and anger expression”, *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*,3, 1.
- 103-KASHANI, J.H., DARBY, P. J., ALLAN, W. D., HARTKE, K. L. et REID, J. C. (1997). “Intrafamilial homicide committed by juveniles: Examination of a sample with recommendations for prevention”, *Journal of Forensic Sciences*, 42, 873-878.
- 104-KATHRYN, L.H. et DAVID AW. Child neglect: developmental issues and outcomes. *Child Abuse Negl* 2002; 26:679-95.
- 105-KIZMAZ, Z. (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık C. 29, S. 2, ss. 149-174
- 106-KIZMAZ, Z.(2006), “Suçun Önemli Belirleyicileri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç İlişkisine Sosyolojik Bir Bakış”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C.8, S.1, ss.73-90
- 107-KIEDROWSKI, J. (1998), *Development and Crime*. International Development Information Centre

- 108-KOHEN, DE., BROOKS-GUNN, J., LEVENTHAL, T. et HERTZMAN, C. Neighborhood income and physical and social disorder in Canada: Associations with young children's competencies. Child Development. 2002;73:1844-1860. [PubMed]
- 109-KONTAŞ, M. "Cumhuriyetten İtibaren Çocuğa Yönelik Çalışmalar", Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri Notları, Yayın No. 3, 1997: s.:2-5.
- 110-KOPTAGEL, G. Ruhsal Etkileşim Açısından Çocuk ve Aile: İstanbul, Ak yayınları,1981;s.:245-255.
- 111-KOLAKSIZOĞLU, A. (2006). Ergenlik Psikolojisi, sayfa 90-91. Remzi Kitabevi, Sekizinci Baskı, İstanbul.
- 112-LANGFORD, CPH., BOWSHER, J, MALONEY, JP et al. (1997) Social support: A conceptual analysis. J Adv Nurs. 25:1997:s.: 95-100.
- 113-LEVENTHAL, T. et BROOKS-GUNN, J. The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. Psychological Bulletin. 2000;26:309-337. [PubMed]
- 114-LEVITT, M.J. Social relations in childhood and adolescence: The Convoy Model perspective. Human Development 48:2005:s.: 28-47.
- 115-LEWIS, D.O. et YEAGER CA: Abuse, dissociative phenomena, and childhood multiple personality disorder. Child Adolesc Psychiatr Clin North Am 1994: s.:729-743.
- 116-LIPSEY, M.W. & Derzon, J. H. (1998). ergenlik ve erken yetişkinlik ciddi suçluluğunun şiddet tahminleri. R. Loeber In & DP Farrington (ed.), Serious ve şiddet çocuk suçlulara: Risk faktörleri ve başarılı

- müdahaleler (s. 86-105). Thousand Oaks, CA: Sage.
- 117-LOEBER, R. & Dishion, T. J. (1983). erkek suçluluğunun erken belirleyicileri: Bir gözden geçirme. Psychological Bulletin, 94 (1), 68-99. [[PubMed](#)]
- 118-LOEBER, R. & Stouthamer-Loeber, M. (1986). çocuk davranış sorunları ve suçluluğunun risk faktörleri olarak aile faktörleri ilişkilendirilmiş. MH yılında Tonry & N. Morris (ed.), Suç ve adalet: Araştırmanın bir yıllık inceleme (Vol. Vol. 7, (s. 29-149)). Chicago Press Chicago: University.
- 119-LOEBER, R., Farrington, DP, Stouthamer-Loeber, M., Beyaz, HR (2008). Şiddet ve ciddi hırsızlık: Gelişme ve yetişkinliğe çocukluğundan tahmin. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- 120-McLOYD, V.C. Sosyoekonomik dezavantaj ve çocuk gelişimi. Amerikalı Psikolog. 1998;53:185-204. [[PubMed](#)]
- 121-McLEOD, Shanahan MJ JD. Yoksulluk, çocuk yetiştirme ve çocuk ruh sağlığı. Amerikan Sosyoloji İnceleme. 1993;58:351-366.
- 122-MEEUS, W., GOEDE, M., KOX, W., HURRELMANN, K. eds. Adolescence, Careers and Cultures. Berlin, Germany: Walter de Gruyter; 1992.
- 123-MIAN, M. World Report on Violence and Health: What it means for children and pediatricians. J Pediatrics 2004; p.:145:14-19.
- 124-MILEY, K.K. O' MELIA, M. and DUBOIS, B.L. Generalist Social Work Practice—An Empowering Approach.UK, Allyn and Bacon, 1998; p.:31-32.

- 125-MINER, M.H. and MUNNS, R. Isolation and normlessness: attitudinal comparisons of nonde-linquents. *Int J Offender The Comp Criminol* 2005; p.: 49: 491-504..
- 126-MOFFITT, T.E., & Caspi, A. (2001). Çocukluk belirleyicileri erkek ve kadın arasındaki yaşam kurs ve ergenlik sınırlı kalıcı antisosyal yolları ayırmak. *Gelişim ve Psikopatoloji*, 13 (2), 355-375. [[PubMed](#)]
- 127-MÜFTÜ, G. “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri Notları, Yayın No. 3, 1997; s.:17-18.
- 128-NAGY, S. Using theory in curriculum development: The future selves curriculum. *Am J Health Stud* 2002; s.:18:31-37.
- 129-National Library of Medicine. Chapter 1.Substance use among adolescents. *Health Services/Technology Assessment Text* http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/bv.fcgi?rid=hst_at5.section.56308 (28.04.2005)
- 130-NUNNALLY, J.C. *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill, 1967; p.:640.
- 131-OHLIN, L. and TONRY, M. (1958) *Family Relationship and Delinquent Behaviour*. John Wiley and Sons, New York. 1. Basım, 1998; s.:45.
- 132-ÖTER, G., AKALIN, Nejat. “Paşakapısı Cezaevindeki Tutuklu Çocukların, Psiko-Sosyal, Sosyo-Kültürel, Ekonomik ve Kriminolojik Özellikleri, Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, İstanbul 1993, s.115 1989; 106:3-28

- 133-Öter, A. (2005). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri, Antalya Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- 134-ÖZKÖK, P. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, 1996; s.:5-6.
- 135-ÖZTÜRK, Ş. (1990). Anne – Baba Tutumlarının üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duygular, Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- 136-ÖZLÜ, Tezer. Yaşamın Ucuna Yolculuk, 1986; s.:65.
- 137-PATTERSON, GR ve STOUTHAMER-LOEBER, M. Aile Yönetim uygulamaları ve suçluluğun korelasyonu. Çocuk gelişimi 1984:s.:55: 1299-1307
- 138-PETERSON, FL, WALKER, L, WHATT, TJ, RHEINBOLDT, K, WHITE, C, HOGKINSON, M. Evidence-based sexuality education. American Public Health Association 2003 Annual Conference San Francisco, California, November 18, 2003.
- 139-PETERSON, Peggy L, HAWKINS, J. David, ABBOTT, Robert D, CATALANO, Richard F. Disentangling the Effects of Parental Drinking, Family Management, and Parental Alcohol Norms on Current Drinking by Black and White Adolescents. Journal of Research on Adolescence. 1994;4(2); p.:203–27.
- 140-PILGRIM, D, ROGERS, A.A. Sociology and Mental Health and Illness. İkinci baskı, Trowbridge, Redwood Books, 1999.

- 141-POLAT, O. Çocuk ve Şiddet. İstanbul, Derya Yayınları, 2001; s.:87,117-118, 161.
- 142-PRESSEL, DM. Evaluation of physical abuse in children. Am Fam Physician 2000;p.:61:3057-3064.
- 143-Reid, S. T. (2006). Grime and Criminology. McGravv Hill, New York, USA.
- 144-RICHTERS JE., MARTINEZ P. The NIMH Toplumsal Şiddet Projesi: 1 Şiddete Tanık Olan ve Şiddetin Kurbanları Çocuklar. Psikiyatri. 1993b;56(1):s.:7-21. [PubMed]
- 145-RIGGIO, HR. Parental marital conflict and divorce, parent child relationships, social support, and relationship anxiety in young adulthood. Pers Relatsh. 2004; p.:11:99-114.
- 146-RYLE, A. Cognitive-Analytical Therapy: Active Participation in Change. Chichester, Wiley, 1990.
- 147-SAMPSON, R.J., RAUDENBUSH, SW., EARLS, F. Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. Science. 1997;277:918-924. [PubMed]
- 148-SAYGILI, S. Beyin ve Ruh. İstanbul: Türdav Yayınları, 2001; s.:13.
- 149-SEVÜK, H.Y., Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım, Beta Basım Yayım, 1. Basım, 1998.
- 150-SHAHINFAR, A., KUPERSMIDT, JB., MATZA, LS. The relation between exposure to violence and social information processing among incarcerated adolescents. Journal of Abnormal Psychology. 2001;

p.:110:136–141. [PubMed]

- 151-SHEIDOW, A., GORMAN-SMITH, D., TOLAN, P. H. and HENRY, D. B. (2001). “Family and community characteristics: Risk factors for violence exposure in inner-city youth”, *Journal of Community Psychology*, 29,3, 345-360.
- 152-SHERIDAN, S.M, WARNES, ED, COWAN, RJ et al. (2004) Family-centered positive psychology: Focusing on strengths to build student success. *Psychology in the Schools* 41(1): 7-17.
- 153-SIBEREISEN, R.K, TODT, E, eds. *Adolescence in Context. The Impact of Family, School, Peers, and Work in Adjustment*. New York, NY: Springer Verlag; 1994.
- 154-SIEBER, M.F., ANGST, İ. Alcohol, tobacco and cannabis: 12-year longitudinal associations with antecedent social context and personality. *Drug Alcohol Depend.* 1990; p.:25:281-92.
- 155-SIMONS, R.L, Robertson, JF & Downs, WR (1989). Ebeveyn ret ve suça yönelik davranışlar arasındaki ilişkinin doğası. *Journal Gençlik ve Ergenlik*, 18 (3), 297-310.
- 156-SIMONS, R.L, Simons, LG, CH, Brody, GH, & C. (2005) Cutrona Burt. Toplu etkinlik, otoriter ebeveyn ve suç: Bir model toplum ve aile düzey süreçlerin entegre bir uzunlamasına test. *Kriminoloji: Bir Disiplinlerarası Dergisi*, 43 (4), 989-1029.
- 157-SMART, RG. Does alcohol Advertising affect overall Consumption? A review of empirical Studies. *J.Stud Alcohol* 1988; p.:49:314-323.
- 158-SOKULLU, F.A. Kriminoloji ve viktimoloji bağlamında aile içi şiddete

- genel bir bakış. Suçla mücadele bağlamında Türkiye’de aile içi şiddet, ülke çapında kriminolojik-viktimolojik alan araştırması ve değerlendirmesi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2003; s.:7-9.
- 159-SOKULLU, F.A. Çocuk Suçluluğu Kriminolojisinde Aile Faktörü MÜHF Yayın No:441 İstanbul 1993. Facultatis Decima Anniversaria, Adliye ve Çocuk Suçluluğu Semp. 1993; s.:129.
- 160-STEINBERG, L., NS, Lamborn, SD, ve Dornbusch Mounts, SM (1991). Otoriter ebeveyn ve çeşitli ekolojik niş genelinde ergen ayarı. Journal Araştırma Ergenlik tarihinde 1 (1), 19-36.
- 161-SUNER, (İkiz) E. Farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarı ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, 2000.
- 162-TAKEUCHI, D.T, DR Williams, Adair RK. aile ve çocukların duygusal ve davranışsal sorunlar Ekonomik stres. Journal Evlilik ve Aile. 1991;53:1031-1041.
- 163-TANER, M. “Çocuk Niçin Suç İşliyor?”, Suçlu Çocuklar, Suça İtilme Nedenleri ve Eğitim Yolu ile Korunmaları, Adalet Bakanlığı Yayınları, Yeni seri no: 65, 1985; s.:29-31.
- 164-TARLACI, N., YEŞİLBURSA, D., TÜRKCAN, S, SAATÇIOĞLU, Ö, YAMAN, M: B kümesi kişilik bozukluklarında kendini yaralamanın özellikleri. Türk Psikiyatri Dergisi 1997; s.:8:29-35.
- 165-TEZCAN, M. “Boş Zamanlar Sosyolojisi”, Ank. Üniversitesi Eğitim

- Bilimleri Fakültesi Yay. No: 74, Ankara 1993; s.:86.
- 166-TOLAN, P.H., GORMAN-SMITH, D., HUESMANN, L. R., and ZELLI, A. (1997). “Assessment of family relationship characteristics: A measure to explain risk for antisocial behavior and depression among urban youth”, *Psychological Assessment*, 9, 212–223.
- 167-ULUĞTEKİN, S. Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara, 1991; s.:38-48, 220-224.
- 168-UNICEF, 2002: Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Bildiriler, 29-30 Mart 2001 AÜ ATAUM, UNICEF, 2002 s.622-623.
- 169-VANDER, Ven Thomas E, Cullen Francis T, Carrozza Mark A, Wright John Paul. Home Alone : Suçluluğu hakkında Maternal İstihdam Etkisi . *Sosyal Sorunları*. 2001 ;48(2) :236-257 .
- 170-VAUGHN, B., BOSTON, AL, KAZURA, KL et al. (2004). Social support networks of African-American children attending Head Start: A longitudinal investigation of structural and supportive network characteristics. *Social Development* 13(3): 393-412.
- 171-WADE, TJ. Suçluluğu ve ergenlerde sağlık: benzer bir toplumsal ve yapısal sürecin birden sonuçları. *Hukuk ve Psikiyatri Dergisi*. 2001;24:447-467. [[PubMed](#)]
- 172-WEST, P. Health inequalities in the early years: is there equalisation in youth? *Soc Sci Med*. 1997;p.:44:833–858. [[PubMed](#)]
- 173-WIDOM, C.S: Child abuse, neglect, and violent criminal behavior. *Criminology* 1989; p.:27: 251–272.
- 174-WILDIN, SR., WILLIAMSON, W. and WILSON, GS. Children of

- battered women: developmental and learning profile. Clin Pediatrics 1991; p.:30:299-302.
- 175-WOHLWILL, J.F. The concept of nature: A psychologist's view. Human Behavior & Environment: Advances in Theory & Research. 1983;6:5-37.
- 176-WOLFF, S. Problem Çocuklar ve Tedavi. A Oral, S Kara (çev.), İstanbul, Say Yayınları, 1999.
- 177-YAKUT, S. "Türkiyede kentleşme, bir toplumsal ve kültürel değişim süreci" Kültür bakanlığı Yayını, 345, Bilim dergisi, 1970.
- 178-YAVUZER, H. Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1986; s.:43-44.
- 179-YAVUZER, H. Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, 3.Basım, 1987; s.:31.
- 180-YAVUZER, H. Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990.
- 181-YAVUZER, H.(1994). Yaygın Ana – Baba Tutumları. Ana – Baba Okulu. (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- 182-YAVUZER, H.(1994). Çocuk ve Suç. Remzi Kitabevi, 7. Basım, İstanbul.
- 183-YAVUZER, H. Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, 10.Basım, 2001.
- 184-YAVUZER, H. Okul Çağı Çocuğu, Remzi Kitabevi, İstanbul 2001; s.: 220.
- 185-ZULLIGER, H. Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri, Çev. Kamuran Şipal, İstanbul, 1996; s.:27.

EKLER

EK-A: AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (*Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum*) Her cümlenin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2. Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3. Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4. Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5. Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	()	()	()	()
6. Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7. Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8. Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9. Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10. Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11. Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12. Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız	()	()	()	()

kararları uyguluyoruz.				
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()
CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	()	()	()	()
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
17.Evde herkes başına buyruktur.	()	()	()	()
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	()	()	()	()
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	()	()	()	()
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	()	()	()	()
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınıyoruz.	()	()	()	()
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	()	()	()	()
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	()	()	()	()
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	()	()	()	()
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	()	()	()	()
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	()	()	()	()
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	()	()	()	()
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	()	()	()	()
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	()	()	()	()
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	()	()	()	()
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar	()	()	()	()

sağlayacak ilgi gösteririz.				
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	()	()	()	()
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	()	()	()	()
CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzür.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()
47.Bizim evde aklımıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güvenimiz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Probleminizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()

Değerlendirme:

Aynen katılıyorum : bir (1) puan

Büyük ölçüde katılıyorum : iki (2) puan

Biraz katılıyorum : üç (3) puan

Hiç katılmıyorum : dört (4) puan

Problem çözme	2-	12-	24-	38-	50-	60-							.../6=
İletişim	3-	14*-	18-	22*-	29-	35*-	43-	52*-	59-				.../9=
Roller	4*-	8*-	10-	15*-	23-	30-	34*-	40-	45*-	53*-	58*-		.../11=
Duygusal tepki verebilme	9*-	19*-	28*-	39*-	49-	57-							.../6=
Gereken ilgiyi gösterme	5*-	13*-	25-	33*-	37*-	42*-	54*-						.../7=
Davranış kontrolü	7*-	17-	20-	27*-	32-	44*-	47*-	48*-	55-				.../9=
Genel işlevler	1*-	6-	11*-	16-	21*-	26-	31*-	36-	41*-	46-	51*-	56-	.../12=

Yıldız (*) işaretli sorular ters olup puanlaması ters yani dört, üç, iki, bir ,(4, 3, 2, 1) şeklinde olmaktadır.

Aile değerlendirme ölçeğini el kitabı, Ankara 1990: öz güzel iş matbaası, Doç. Dr. Işıl BULUT

EK-B:

Sosyo demografik özellikler

1- Ailenin mevcut durumu

a) Anne ve babası resmi nikahlı ve birlikte yaşıyorlar.

b) Resmi nikah var ama ayrı yaşıyor,

c) İmam nikahlı.

d) Boşanmış

2- Ebeveynlerin hayattaki durumları

a) annesi sağ

b) babası sağ

3- Ebeveynlerin öz olma durumu

a) anne üvey

b) baba üvey

c) hiçbiri

4- Aile yaşam düzeni

a) çekirdek aile

b) kalabalık aile

5- Annenin mesleği

a) ev hanımı

b) emekli

c) memur

d) esnaf-tüccar

e) işçi

6- Babanın mesleği

a) çalışmıyor

b) memur, emekli

c) esnaf-tüccar

d) çiftçi-işçi

e) diğer

7- Ailenin ikamet yeri

a) kira

b) mülkiyet

8- Ailenin ikamet ettiği konutun özelliği

a) gecekondu

b) yarı bodrum daire

c) daire

9 - Kaç odalı veya kaç metrekare evde barınıyordunuz?

a) bir oda bir salon bir mutfak bir banyo

b) iki oda bir salon bir mutfak bir banyo

c) üç oda bir salon bir mutfak bir banyo

d) dört oda bir salon bir mutfak bir banyo

10 - Ailenin gelir düzeyi

a) çok düşük

b) düşük

c) orta

d) iyi

11 - Annenin günlük çalışma süresi:

a) dört saat veya daha az

b) beş - sekiz saat

c) dokuz – on iki saat

d) on iki saatten fazla

12 - Babanın günlük çalışma süresi:

a) dört saat veya daha az

b) beş - sekiz saat

c) dokuz – on iki saat

d) on iki saatten fazla

13- Babanın anneye fiziksel şiddet uygulaması

a) hiç

b) çok az

c) orta derecede

d) oldukça fazla

14- Babanın anneye sözlü şiddet uygulaması(küfür, hakaret, aşağılama)

a) hiç

b) çok az

c) orta derecede

d) oldukça fazla

EK-C

ADÖ alt ölçeklerinin Frekans İstatistiği

	Problem Çözme	İletişim	Roller	Duygusal Tepki Verebilme	Davranış kontrolü	Genel işlevler
--	------------------	----------	--------	--------------------------------	----------------------	----------------

n Geçerli	178	178	178	178	178	178
Yanıt Vermeyen	3	3	3	3	3	3
Ortalama	2,6124	2,6770	2,6962	2,9176	3,0239	2,7409
Medyan	2,5000	2,5000	2,6250	3,0000	3,0000	2,5833
Mode	2,33	2,75	2,88	3,00	3,50	2,42
Std. Sapma	0,65516	0,65818	0,50454	0,70025	0,69992	0,49498
Minimum	1,00	1,50	1,38	1,00	1,00	1,50
Maximum	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00

ADÖ alt ölçeklerinin Korelasyon Tablosu

AD		Problem Çözme	İletişim	Roller	Duygusal Tepki Verebilme	Davranış kontrolü	Genel işlevler
Problem Çözme	Pearson Correlation	1	0,759(**)	0,367(**)	0,539(**)	0,250(**)	0,746(**)
	Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,001	0,000
	n	178	178	178	178	178	178
İletişim	Pearson Correlation	0,759(**)	1	0,358(**)	0,415(**)	0,284(**)	0,621(**)
	Sig. (2-tailed)	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
	n	178	178	178	178	178	178
Roller	Pearson Correlation	0,367(**)	0,358(**)	1	0,341(**)	0,597(**)	0,565(**)
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
	n	178	178	178	178	178	178
Duygusal Tepki Verebilme	Pearson Correlation	0,539(**)	0,415(**)	0,341(**)	1	0,294(**)	0,624(**)
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
	n	178	178	178	178	178	178
Davranış Kontrolü	Pearson Correlation	0,250(**)	0,284(**)	0,597(**)	0,294(**)	1	0,442(**)
	Sig. (2-tailed)	0,001	0,000	0,000	0,000		0,000
	n	178	178	178	178	178	178
Genel İşlevler	Pearson Correlation	0,746(**)	0,621(**)	0,565(**)	0,624(**)	0,442(**)	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	
	n	178	178	178	178	178	178

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo: 4.17.1.3. Araştırma grubunun suç türüne göre ADÖ'nin alt ölçek ortalamalarının karşılaştırılması

Suç türüne göre		Toplam puan	df	Ortalama puan	F	Sig.
Problem Çözme	Gruplar arası	3,831	5	0,766	1,825	0,110
	Grup içi	71,767	171	0,420		
	Toplam	75,598	176			
Roller	Gruplar arası	0,482	5	0,096	0,374	0,866
	Grup içi	44,088	171	0,258		
	Toplam	44,570	176			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar arası	0,924	5	0,185	0,375	0,865
	Grup içi	84,294	171	0,493		
	Toplam	85,218	176			
Davranış kontrolü	Gruplar arası	2,166	5	0,433	0,877	0,498
	Grup içi	84,470	171	0,494		
	Toplam	86,636	176			
Genel işlevler	Gruplar arası	1,677	5	0,335	1,378	0,235
	Grup içi	41,621	171	0,243		
	Toplam	43,298	176			

*p<0,05

Tablo - 3.18.9. Araştırma Grubunun Ailenin Büyüklüğüne Göre ADÖ'nin Alt Ölçeklerinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Ortalamaların eşitliği için t-test		
	t	df	Sig. (2-tailed)
Problem Çözme	-2,869	52,227	0,006
İletişim	-2,892	52,425	0,006
Roller	-0,290	175	0,772
Duygusal Tepki Verebilme	-0,438	55,066	0,663
Davranış kontrolü	-0,545	175	0,586
Genel işlevler	-1,550	55,626	0,127

*p<0,05

Tablo:4.17.2.3. Araştırma Grubunun Ebeveynlerinin Öz Olma Durumuna göre ADÖ'nin Alt Ölçek Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ebeveynlerin Üveylık Durumu		Toplam Puan	n	Ortalama Puan	F	Sig.
Problem Çözme	Gruplar arası	0,081	2	0,041	0,09	0,91
	Grup içi	72,691	168	0,433		
	Toplam	72,772	170			
İletişim	Gruplar arası	0,239	2	0,120	0,27	0,76
	Grup içi	74,472	168	0,443		
	Toplam	74,711	170			
Roller	Gruplar arası	0,913	2	0,456	1,87	0,15
	Grup içi	40,834	168	0,243		
	Toplam	41,747	170			
Duygusal Tepki Verebilme	Gruplar arası	1,045	2	0,523	1,04	0,35
	Grup içi	84,087	168	0,501		
	Toplam	85,132	170			
Genel işlevler	Gruplar arası	0,593	2	0,297	1,22	0,29
	Grup içi	40,688	168	0,242		
	Toplam	41,281	170			

$p < 0,05$

Kamil TEKER

Gsm: (505) 391 44 73

E-mail: kamilteker@yahoo.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Yeri: Güzelkent köyü / Varto / MUŞ

Doğum Tarihi: 03.02.1974

Medeni Durum: Evli ve iki çocuk babası

KARİYER HEDEFİ

Bilgi ve becerilerini geliştirmek suretiyle kariyerini yükseltmek

EĞİTİM

- 1998 - 2003 : SSK Bakırköy Doğumevi Kadın ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları E.A.H
- 1991 - 1997 : İstanbul Tıp Fakültesi / İstanbul Üniversitesi,
- 1988 - 1991 : Varto Lisesi

BİLİMSEL YAYINLAR**1: [KÖSE A, TEKER K, ALBAYRAK Z, ÖNAL H, PİNÇE O, ŞİRANECİ R](#)**

BRONŞİAL ASTMADA İNHALE STEROİD KULLANIMINA BAĞLI GELİŞEBİLEN BÜYÜME GERİLİĞİ VE OBEZİTE İLE SERUM LİPİT PROFİLİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Jinekoloji Obstetrik Pediatri Dergisi (Logos) 2005;11(1):26-32

64833

2: [TEKER K, KÖSE A, ALBAYRAK Z, PİNÇE O, ŞİRANECİ R](#)

BRONŞİAL ASTMADA İNHALE STEROİD KULLANIMINA BAĞLI GELİŞEBİLEN KATARAKT VE ADRENAL SUPRESYONUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Jinekoloji Obstetrik Pediatri Dergisi (Logos) 2005;11(2):94-99

64850

3: [YAKIŞIR A, TEKER K, ALBAYRAK Z, KÖSE A, ÖNAL H, ÖNAL Z, AKSÜYEK E, YAVUZ C](#)

KORPUS KALLOSUM AGENEZİSİ OLAN VAKALARDA MSS ANOMALİSİ DIŞINDAKİ SİSTEM ANOMALİLERİ

Jinekoloji Obstetrik Pediatri Dergisi (Logos) 2005;11(1):58-64

64849

4: [YAKIŞIR A, TEKER K, ÖNAL H, ALBAYRAK Z, KÖSE A, AKÇAY T, AKSÜYEK E, YAVUZ C](#)

KORPUS KALLOSUM AGENEZİLİ VAKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Jinekoloji Obstetrik Pediatri Dergisi (Logos) 2005;11(1):49-57

33120

5: [AKÇAY T, AKÇAY A, PİNÇE O, ŞİRANECİ R, TEKER K,](#)
BRONŞİAL ASTİM VE ALERJİK RİNİTLİ TÜRK ÇOCUKLARINDA
HAMAMBÖCEĞİ ALERJİSİ SIKLIĞI
Göztepe Tıp Dergisi 2004;19(2):69-72

70671

6: [TEKER, K.](#)

BOĞMACA

Jinekoloji Obstetrik Pediatri Dergisi (Logos) 2006;12(2):78-88

26948

7: [ALTUNCU EK, KAVUNCUOĞLU S, ÖZBEK S, GÖKMİRZA P,](#)
[ALBAYRAK Z, BİRGÜL K, KARATAŞ E, TEKER K, TOROS E, YETİŞ M](#)

5000 CANLI YENİDOĞANDA DÜŞÜK DOĞUM AĞIRLIKLI BEBEK
ETİYOLOJİSİNDE ANNE VE BABANIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN
YERİ

Çocuk Dergisi (Logos) 2003;3(4):254-261

8: TEKER, K.

SUÇİÇEĞİ

Jinekoloji Obstetrik Pediatri Dergisi (Logos) 2007; 6(2):90-93

9: Uzmanlık tezi:

Bronşial Astma tanısıyla takipli hastalarda montelukast kullanımına bağlı
hepatotoksisite incelemesi; 2003

EĞİTİM ve SEMİNERLER

- Yenidoğan Resusitasyon Kursu
- Çocukta ileri yaşam desteği kursu (ÇİYAD ve ÇİLYAD kursları)
- On dört yurt içi Pediatri Kongresine katılım

MESLEK GEÇMİŞİ

1997 – 1998: Muş Devlet hastanesi, Acil Birimi

1998 – 2003: SSK Bakırköy Doğumevi kadın ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları E.A.H

2003 – 2008: Ankara Meslek Hastalıkları ve Hizmet Hastanesi

2007 – 2010: Ankara Üniv. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Pediatri master öğrencisi

YABANCI DİL

İngilizce: İyi seviyede

Fransızca: Orta seviyede

BİLGİSAYAR

SPSS, Microsoft Ofis 2003; Excel, Word, PowerPoint, Access, Internet

İLGİ ALANLARI

Seyahat etmek, satranç oynamak, resim yapmak, fotoğraf çekmek, şiir yazmak